

ECD+

AKO PRACOVAŤ S DEŤMI ZO ZNEVÝHODNENÉHO PROSTREDIA A ICH RODIČMI

**POSILNENIE A PODPORA PRACOVNÍKOV V OBLASTI
ROZVOJA V RANOM DETSTVE – ECD PLUS**

**Spolufinancovaný
Európskou úniou**

POSILNENIE A PODPORA PRACOVNÍKOV V OBLASTI ROZVOJA V RANOM DETSTVE – ECD PLUS

AKO PRACOVAŤ S DEŤMI ZO
ZNEVÝHODNENÉHO PROSTREDIA A ICH
RODIČMI

Podpora Európskej komisie na výrobu tejto publikácie nepredstavuje súhlas s obsahom, ktorý odráža len názory autorov, a Komisia nemôže byť zodpovedná za prípadné použitie informácií, ktoré sú v nej obsiahnuté.

Spolufinancovaný
Európskou úniou

Obsah

ČASŤ 1: METODIKA RODIČOVSTVO S DÔVEROU	5
<i>Predslov.....</i>	<i>6</i>
<i>Rané detstvo - Prvé roky života dieťaťa si vyžadujú priaznivé prostredie, starostlivosť a pozornosť.....</i>	<i>7</i>
<i>Čas nekonečných príležitostí.....</i>	<i>9</i>
<i>Myšlienka rodičovstva - Rodičovská pohoda.....</i>	<i>10</i>
<i>Uvedomelosť - Zlepšenie komunikačných zručností.....</i>	<i>11</i>
<i>Vzťahy s opatrovníkmi.....</i>	<i>13</i>
<i>Zapojenie otcov.....</i>	<i>14</i>
<i>Vzťahová väzba s dieťaťom.....</i>	<i>16</i>
<i>Domáce prostredie a bezpečnosť.....</i>	<i>21</i>
<i>Kompetencie.....</i>	<i>24</i>
<i>Starostlivosť a posilňovanie.....</i>	<i>28</i>
<i>Deti s odlišným vývinom/so špecifickými potrebami.....</i>	<i>32</i>
<i>Umenie rodičovstva.....</i>	<i>36</i>
<i>Podpora rodičov.....</i>	<i>38</i>
<i>Bežné rodičovské problémy.....</i>	<i>41</i>
<i>Ochrana malých detí pred násilím, zneužívaním a zanedbávaním.....</i>	<i>45</i>
<i>Spolupráca s inými službami.....</i>	<i>47</i>
Materiály pre rodičov: Témy na skupinové diskusie	51
<i>Pracovné listy na tému: B) Zabezpečenie ochrany detí pred zneužívaním a násilím.....</i>	<i>69</i>
Rodičovstvo s dôverou - inšpiratívne postupy z partnerských krajín	83
<i>"PADRI E FIGLIE. ALLENARSI ALLA PARITA' " - TALIANSKO.....</i>	<i>84</i>
<i>"ASSO METI" - TALIANSKO.....</i>	<i>86</i>
<i>TOY FOR INCLUSION PLAYHUBS SLOVENSKO.....</i>	<i>88</i>
<i>PLATFORMA RODÍN DETÍ SO ZDRAVOTNÝM ZNEVÝHODNENÍM - SLOVENSKO.....</i>	<i>90</i>
<i>DETSTVO DEŤOM - SLOVENSKO.....</i>	<i>92</i>
<i>JEDEN RODIČ - SLOVENSKO.....</i>	<i>95</i>
<i>NÁVRAT - SLOVENSKO.....</i>	<i>98</i>
<i>PROGRAM NTC - VČASNÁ STIMULÁCIA, VÝHODY A VÝZNAM - SRBSKO.....</i>	<i>100</i>
<i>STAROSTLIVOSŤ O OPATROVATEĽA - SRBSKO.....</i>	<i>102</i>
<i>RODINNÉ ZRUČNOSTI - SRBSKO.....</i>	<i>104</i>
<i>DOMY A VZDELÁVACIE PROGRAMY SURE START - MAĎARSKO.....</i>	<i>106</i>
<i>RODIČOVSKÝ DOM - MAĎARSKO.....</i>	<i>108</i>
<i>PROGRAM MESÉD / PROGRAM VÁŠ PRÍBEH - MAĎARSKO.....</i>	<i>110</i>
<i>NEMECSEK PROGRAM / HINTALOVON ALAPÍTVÁNY - MAĎARSKO.....</i>	<i>112</i>
<i>JEDNODUCHÉ RODIČOVSTVO PRE OPATROVATEĽOV - MAĎARSKO.....</i>	<i>114</i>
ČASŤ 2 NÁVŠTEVY V DOMÁCNOSTI.....	116
<i>KOMPLEXNÁ ÚLOHA NÁVŠTEVNÍKA V DOMÁCNOSTI - TEORETICKÝ ÚVOD.....</i>	<i>117</i>
<i>Programy návštevy v domácnostiach.....</i>	<i>117</i>
<i>1. Prínosy programov návštev v domácnosti.....</i>	<i>120</i>
<i>2. Modely návštev v domácnostiach.....</i>	<i>122</i>
<i>3. Rámec kompetencií.....</i>	<i>125</i>
<i>4. Návštevy v domácnostiach v ranom detstve založené na dôkazoch.....</i>	<i>127</i>
<i>5. Deň v živote návštevníka v domácnostiach.....</i>	<i>131</i>
<i>Literatúra.....</i>	<i>133</i>

Ďalšie čítanie.....	138
Materiály pre rodičov a návštevníkov v domácnostiach	144
<i>RODIČIA</i>	145
<i>NÁVŠTEVNÍCI V DOMÁCNOSTIACH</i>	155
Návštevy v domácnostiach - inšpiratívne postupy z partnerských krajín	163
<i>PROJEKT "NÁVŠTEVY V DOMÁCNOSTI" - TALIANSKO</i>	164
<i>"NÁVŠTEVY V DOMÁCNOSTI. SOSTEGNO DOMICILIARE POST RICOVERO" - TALIANSKO</i>	166
<i>PROJEKT "STAŤ SA RODIČOM" - TALIANSKO</i>	168
<i>PROJEKT "LEGAMI NUTRIENTI" - TALIANSKO</i>	169
<i>CESTA VON - OMAMA - SLOVENSKO</i>	171
<i>ZDRAVÉ REGIÓNY - ZDRAVÉ KOMUNITY - SLOVENSKO</i>	174
<i>ACEC - SLOVENSKO</i>	176
<i>MEDVEDÍKOV PROGRAM ČÍTANIA - SRBSKO</i>	178
<i>DAJME IM KRÍDLA - SRBSKO</i>	180
Prípadové štúdie - Rodičovstvo a návštevy v domácnostiach v partnerských krajínach.....	183
<i>LEGAMI NUTRIENTI - TALIANSKO</i>	184
<i>CESTA VON - SLOVENSKO</i>	187
<i>PADRI E FIGLIE. ALLENARSI ALLA PARITA - TALIANSKO</i>	190
<i>TOY FOR INCLUSION PLAYHUBS - SLOVENSKO</i>	193
<i>DOMY A VZDELÁVACIE PROGRAMY SURE START - MAĎARSKO</i>	197

ČASŤ 1: METODIKA

RODIČOVSTVO S DÔVEROU

Predslov

Cieľom vzdelávacieho programu pre rodičov je pomôcť im zvládať rôzne aspekty správania detí. Program bol preukázateľne účinný najmä pri úprave najzávažnejších dysfunkčných aspektov správania detí. Vďaka takýmto intervenciám sa rodičia učia dosahovať zmeny tým, že si osvoja isté stratégie správania, učia sa uplatňovať princípy sociálneho a operatívneho učenia, rozvíjajú si pozorovacie zručnosti a správne využívajú výchovné prostriedky, či kladú dôraz na prirodzené dôsledky správania detí.

Pojmy "rodičovský štýl" alebo "rodičovský prístup" sa vzťahujú na súbor správania, ktoré rodičia používajú vo vzťahu k svojim deťom. Rodičovstvo je komplexný konštrukt, v ktorom hrajú zásadnú úlohu špecifické osobnostné črty dieťaťa a rodiča tvoriace tzv. systém rodič - dieťa. Negatívny rodičovský štýl sa vyznačuje prítomnosťou príliš kontrolujúceho a invazívneho správania, príliš prísnymi alebo naopak absentujúcimi pravidlami a tendenciou vyvolávať v deťoch pocity viny; pozitívny rodičovský štýl charakterizuje vnímavosť, emocionálna dostupnosť, citlivosť a empatia, predvídateľnosť, schopnosť nadviazať kontakt s dieťaťom, podporovanie individuality, sebakontroly a asertivity.

Program podpory rodičovstva umožňuje analyzovať a meniť vlastný výchovný štýl a reakcie, ktoré ovplyvňujú aj správanie detí. Rodičovská príprava, ktorá podporuje rodičovské zručnosti v oblasti zvládania a riešenia problémov, teda v konečnom dôsledku posilňuje aj ich pocit kompetentnosti a ich sebahodnotu a podporuje celkovú pohodu v rodine.

Preto pri vzdelávaní rodičov pôsobíme súčasne na tri oblasti: na dieťa, rodiča a vzťah medzi opatrovníkmi a deťmi.

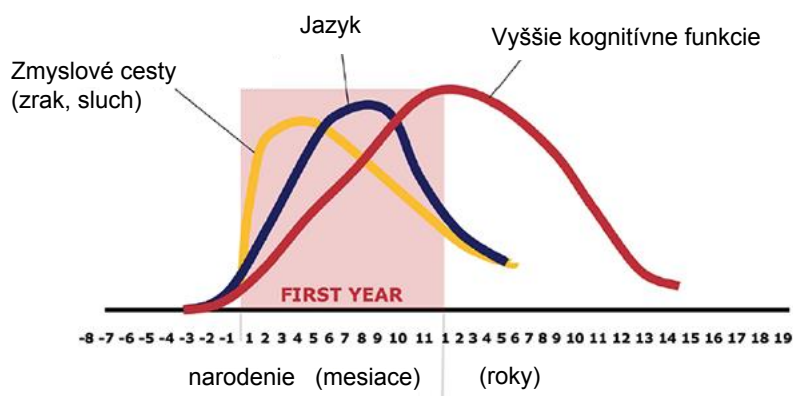
Rané detstvo - Prvé roky života dieťaťa si vyžadujú priaznivé prostredie, starostlivosť a pozornosť.

Čo môžeme urobiť pre to, aby sme tu po sebe budúcim generáciám zanechali lepší svet? Hovoriť o tom dnes, uprostred klimatickej krízy a prebiehajúcich vojen, sa môže javiť ako utópia. Ale práve pri novej generácii musíme na veci nazerať nezaťaženým pohľadom. Veda tvrdí, že s deťmi je potrebné pracovať v ranom detstve, keď sa ich mozog prudko vyvíja.

Rané detstvo, teda obdobie do 8 rokov, má zásadný význam pre kognitívny, sociálny, emocionálny a fyzický vývin. Počas týchto rokov je vyvíjajúci sa mozog dieťaťa veľmi plastický a citlivý na zmeny, pretože sa v ňom v dôsledku genetiky, prostredia a skúseností vytvárajú miliardy integrovaných nervových obvodov. Optimálny vývin mozgu si vyžaduje podnetné prostredie, primeranú výživu a sociálnu interakciu s vnímavými opatrovníkmi.

(Zdroj
UNICEF)

Vývoj ľudského mozgu Neurónové spojenia pre rôzne funkcie sa vyvíjajú sekvenčne

V procese proliferácie a prerezávania sa najprv vytvárajú najjednoduchšie nervové spojenia a potom zložitejšie obvody. Načasovanie je genetické, ale rané skúsenosti určujú, či budú tieto obvody silné alebo slabé. Zdroj: CA Nelson (2000).

Zdravý vývoj v prvých rokoch života (najmä od narodenia do troch rokov) je základom pre dobré študijné výsledky, zodpovedné občianstvo, dobré zdravie, budúce silné komunity a úspešné rodičovstvo ďalšej generácie. Ako môžeme pomôcť rodičom zvládnuť toto nesmierne dôležité obdobie, aby sme deťom zabezpečili pevné základy pre budúci vývoj?

Pokúsme sa byť konkrétnejší.

V tomto období ovplyvňuje činnosť opatrovateľov a najbližšieho okolia emocionálny a charakterový vývin dieťaťa. Poskytnutie nástrojov v tomto období života umožňuje dieťaťu vybudovať si zručnosti pružne zvládať problémy, s ktorými sa môže stretnúť už v ranom detstve. Vedci tvrdia, že chronický stres v ranom detstve, spôsobený napríklad extrémnou chudobou, opakovaným zneužívaním alebo ťažkou depresiou matky, môže byť pre vyvíjajúci sa mozog toxický; pri absencii ochrany zo strany dospelých sa v dieťati vytvára škodlivý toxický stres, zatiaľ čo pozitívny stres, t. j. mierne a krátkodobé fyziologické reakcie na nepríjemné zážitky, je dôležitým a nevyhnutným aspektom zdravého vývoja. Vedie k zvýšeniu sebaúcty a znižuje pravdepodobnosť vzniku fyzických ochorení, ako je cukrovka a obezita. Lepšie zdravie a vzdelanie majú pozitívny vplyv aj na spoločnosť. Zásahy v ranom detstve majú teda pozitívny vplyv na jednotlivca, pretože posilňujú charakter budúceho dospelého človeka, ale tiež na kolektív, pretože vytvárajú súdržnejšiu, kooperatívnejšiu a odolnejšiu spoločnosť.

Čas nekonečných príležitostí

Najnovšie vedecké poznatky o vývoji detí v ranom veku nám poskytujú jasnejší obraz o tom, ako môžeme zlepšiť existujúce postupy a vytvoriť nové intervenčné stratégie. Dnes vieme, že vývoj detí je vysoko interaktívny proces, ktorý je výsledkom spojenia genetiky a prostredia. Hoci väzba k rodičom je primárna, malé deti môžu významne profitovať aj zo vzťahov s inými vnímavými opatrovateľmi v rodine i mimo nej. Deťom, ktoré zažili traumy, napriek zvýšenému riziku vzniku neskorších problémov s agresivitou, môže výrazne pomôcť, ak čo najskôr nadviažu spoľahlivé a povzbudzujúce vzťahy s podporujúcimi opatrovateľmi a ak sa im podľa potreby poskytne vhodná pomoc.

Bez ohľadu na zdroj ťažkostí celkovú pohodu detí najviac podporuje aspoň jeden stabilný a vrúcny vzťah s rodičom, poručníkom alebo inou dospelou osobou. Tieto vzťahy sa aktívne podieľajú na budovaní odolnosti: poskytujú adresnú odozvu, oporu a ochranu, ktorá môže deti ochrániť pred vývinovými poruchami. Vzťahy tiež pomáhajú deťom rozvíjať kľúčové zručnosti, ako je schopnosť plánovať, monitorovať a regulovať svoje správanie a prispôbovať sa meniacim sa podmienkam, čo im umožní lepšie reagovať na nepriaznivé okolnosti. Táto kombinácia podporných vzťahov, rozvoja adaptačných zručností a pozitívnych skúseností je základom odolnosti.

Myšlienka rodičovstva - Rodičovská pohoda

Rodičovstvo poskytuje človeku dve veľké príležitosti: po prvé, umožňuje mu položiť základy lepšej budúcnosti pre jeho synov a dcéry; po druhé, hoci sa to menej berie do úvahy, pretože to pôsobí príliš ambiciózne, je možnosť zasadiť semienka lepšej budúcnosti pre celé ľudstvo. Trochu to pripomína aforizmus Warrena Buffetta: "Niektorí dnes môžu sedieť v tieni, pretože niektorí iní kedysi dávno zasadili strom."

Aby sme rodičovskú príležitosť dokázali využiť, potrebujeme sa zamerať na tri roviny:

- Uvedomovania,
- Vzťahov,
- Kompetencií.

Každý človek si pri predstave, že sa stane rodičom, utvorí vlastný obraz o rodičovstve, ktorý je daný jeho vlastnou skúsenosťou: je ovplyvnená jeho vlastnými zážitkami, tým, ako na ne reaguje a kontextom, v ktorom vyrastal, od blízkej rodiny až po spoločnosť v najširšom zmysle slova.

Je to predstava, ktorú sme si zvnútorňovali natoľko, že si ju často ani neuvedomujeme.

Ako povedal Wittgenstein: "Najdôležitejšie aspekty vecí sa ukrývajú v ich jednoduchosti a každodennosti. Nevšimneme si ich, pretože ich máme stále pred očami." Sem môžeme zahrnúť mnohé naše zvyky, spôsoby správania a myšlienky, ktoré nás robia tým, kým sme, ale niekedy nám bránia byť tým, kým by sme chceli byť. Patrí sem aj myšlienka rodičovstva. Byť si toho vedomý, to je prvý nevyhnutný krok na ceste uvedomenia si zmyslu rodičovstva. Uvedomenosť vychádza zo skúmania a zachytávania našich predsudkov, tých paradigiem, ktoré sme si osvojili, aby sme mohli pohodlne dekodovať realitu.

Uvedomelosť - Zlepšenie komunikačných zručností

Každý z nás má predsudky. Máme doslova "predchádzajúce úsudky" (z latinského *praeiudicium*, zloženého z *iudicium* "sudca" a predpony *prae* - "pred") prakticky o všetkom, o každej oblasti života. Tieto myšlienkové vzorce sa vytvárajú na základe našej kultúry, našich skúseností, výchovy, štúdia a v prípade výchovy rodičov, ktorých sme mali. Pomáhajú nám okamžite reagovať na životné udalosti. Pomáhajú nám robiť rozhodnutia. Bez nich sa nezaobídeme.

Nejde o to, aby sme ich nemali, ale aby sme si ich uvedomovali.

Hoci v bežnom ponímaní má slovo predsudok silnú negatívnu konotáciu, v tomto prípade je potrebné používať ho ako nástroj poznania, pretože predsudky sú nevyhnutnou súčasťou každého z nás. Bolo by zbytočné a nebezpečné predstierať, že sme sa ich zbavili; naopak, je užitočné naučiť sa ich ako rodičia rozpoznávať a čeliť im so zdravou duševnou otvorenosťou, ktorá nám umožní podrobiť ich skúmaniu alebo ich zmeniť, ak by sa stali klietkou, ktorá zadržiava našu energiu.

Práve preto, že v sebe určite máme predstavy o "rodine", o "otcovstve", o "materstve", o "synovi" a "dcére", cesta k väčšiemu uvedomeniu spočíva v tom, aby sme ich jasne vyjadrili, dali im vedomú podobu, aby nás automaticky nepodmieňovali, ale podporovali ako silní spojenci.

Tieto predstavy dozrievajú v priebehu nášho života, vychádzajú z našich skúseností, z prečítaného, od našich rodičov, od rodičov našich najbližších priateľov, a tak máme vopred (a automaticky) vytvorený úsudok o tom, čo rodič robí alebo by mal robiť. Ak sa naučíme tieto predsudky rozpoznávať, môžeme ich v prípade potreby zmeniť; na druhej strane, ak ich považujeme za správne, umožní nám to vedome vytvoriť lepšie výchovné stratégie.

Ako teda rozpoznať vlastné predsudky? Začneme tým, že si budeme klásť otázky a zapisovať si odpovede, namiesto toho, aby sme sa nechali zahltiť spontánnymi pochybnosťami, ktoré sa objavujú pri riešení rodičovských výziev. Nie náhodné otázky, ale konkrétne otázky. To si vyžaduje autentické myslenie, ktoré je otvorené novým možnostiam. Musíte sa stať umelcom v kladení otázok. Doslova. Musíme si klásť otázky, ktoré nás stimulujú ku komplexnému premýšľaniu; ktoré posúvajú našu

analytickú činnosť od potreby definovať, kategorizovať, špecifikovať k podnetnejšej myšlienkovej činnosti, ktorá dokáže skúmať nepoznané možnosti nášho bytia a často aj bytia nášho partnera alebo našich detí. Tieto otázky musia viesť dospelých späť k podstate rodičovstva a spochybňovať predpoklady ich paradigiem, teórií a očakávaní. Predovšetkým však musia vznikať ďalšie otázky, a teda aj nové, nepredvídateľné príbehy, pretože ak sú dobre položené, otázky môžu uľahčiť uskutočňovanie zmien, ktoré si v živote želáme, a pomôcť usmerniť naše konanie. Majú schopnosť prinútiť nás objaviť zmysel, ktorý veciam dávame. Uvádzame niekoľko silných otázok, ktoré môžu opatrovateľom pomôcť pri uvažovaní:

- Čo pre vás znamená byť rodičom?
- Aká je vaša predstava o výchove? A čo disciplína?
- Aká je vaša predstava o otcovstve a materstve?
- Akých rodičov ste mali?
- Aké ste mali detstvo? Boli ste šťastní? Prečo?

Napísanie odpovedí na tieto otázky, po tom, čo si vyhradíme potrebný čas na premýšľanie, nám môže pomôcť odhaliť obranné mechanizmy, ktoré si neuvedomujeme a ktoré sa aktivujú, keď sa nám narodí dieťa. Názory, ktoré máme, usmerňujú naše konanie a správanie. Deti sa neučia žiť len podľa toho, čo im rodičia hovoria, ale tiež pozorovaním ich konania a zvládania vzťahov.

Silná otázka, ktorú si rodičia musia často klásť, znie: Čo chcem pre svojho syna alebo dcéru?

Nech už je odpoveď akákoľvek, v prvom rade si želajú, aby ich syn alebo dcéra boli slobodní, nezávislí a šťastní. Aby sme deťom pomohli byť slobodnými, je dôležité pomáhať im a podporovať ich v ich vlastných rozhodnutiach. Aby im rodičia pomohli byť nezávislými, musia odhadnúť, aké hranice sú potrebné jednak pre rozvoj dieťaťa ale dať hranice aj sebe samým, aby nezasahovali do priestoru kompetencií dieťaťa. Aby deti mohli byť šťastné, potrebujú cítiť, že sú milované a podporované pre to, kým sú, a nie pre to, čo robia (aby nás potešili).

Vzťahy s opatrovníkmi

Prostredie, v ktorom deti vyrastajú, tvoria ich rodičia a všetci, ktorí s nimi žijú, to tvorí ich domov a nie steny, medzi ktorými žijú. Pocity, ktoré si dieťa vybuduje o sebe samom a o svojich interakciách s ostatnými, sa formujú vo vzťahoch s rodičovskými postavami a okruhom tých najbližších: ktorý tvoria prípadní ďalší rodičia, súrodenci, starí rodičia, platení pomocníci a blízki priatelia a všetky často prítomné osoby z referenčného spoločenstva.

Je dôležité uvedomovať si, ako sa v týchto vzťahoch správame. Rodičov by sme sa napríklad mohli opýtať, či prejavujú vďačnosť svojim najbližším, alebo či majú sklony vybíjať si na nich svoj hnev. Tieto rodinné vzťahy majú významný vplyv na osobnosť a duševné zdravie dieťaťa, ktoré je tak jednotlivcom ako aj súčasťou celého systému: systému opatrovateľa/vychovávateľa, ktorý dieťa nevyhnutne zdedí. Okrem blízkych príbuzenských vzťahov do systému dieťaťa patrí aj škola, priateľstvá a širšia kultúra. Je dôležité brať tento systém do úvahy a pracovať na tom, aby bol pre vás a vaše deti čo najlepším prostredím. Ale nezabúdajte: Nemusí to byť dokonalé, pretože dokonalosť neexistuje.

Zapojenie otcov

Za predpokladu, že rodina je základnou sociálnou jednotkou, v ktorej deti vyrastajú a rozvíjajú sa prostredníctvom podporujúcich a starostlivých vzťahov s kompetentnými dospelými, sexuálna orientácia rodičov nemá na deti žiadny vplyv, pretože na dosiahnutie optimálneho sociálno-emocionálneho a kognitívneho vývinu potrebujú deti bezpečné a trvalé vzťahy s emocionálne angažovanými, kompetentnými a starostlivými dospelými bez ohľadu na ich sexuálnu orientáciu.

Otcovia zohrávajú významnú úlohu pri podpore sociálno-emocionálneho, kognitívneho, jazykového a motorického vývinu svojich detí, rovnako ako matky a iní opatrovatelia, ktorí sú dieťaťu najbližšie. Zvyčajne máme tendenciu myslieť si, že postava otca je menej prítomná ako postava matky. K dnešnému dňu môžeme povedať, že najmä v západných krajinách ide skôr o kultúrne dedičstvo ako o realitu, pretože výskumy ukázali, že hodnota otcovskej angažovanosti je daná skôr kvalitou interakcie medzi otcami a ich deťmi, napríklad odozvou otca na potreby dieťaťa, než množstvom času, ktorý otcovia so svojimi deťmi trávia (Palkovitz, 1998).

Dôraz sa teda rozhodne nekladie na sexuálnu orientáciu opatrovateľa, ale na kvalitu času, ktorý opatrovateľ trávi s dieťaťom s cieľom vytvoriť bezpečnú väzbu, a nie na typ rodinnej štruktúry, čo je dobrá správa pre tých, ktorí nežijú v konvenčnej rodine. Zloženie rodiny môže, ale nemusí byť tradičné, na tom nezáleží. Rodičia môžu žiť pod jednou strechou alebo oddelene, v komunite alebo v „ménage à trois“ (manželstvo v trojici), môžu byť homosexuáli, heterosexuáli alebo bisexuáli: nič sa nemení. Štúdie a výskumy ukázali, že štruktúra rodiny sama o sebe nerozhoduje o kognitívnom alebo emocionálnom vývoji dieťaťa. Napríklad štúdia v Spojenom kráľovstve zistila, že viac ako dvadsaťpäť percent detí vyrastá v domácnostiach s jedným rodičom a približne polovica z týchto rodičov žila v čase narodenia dieťaťa v partnerskom vzťahu. Tieto deti však nie sú lepšie ani horšie ako deti z tradičnejších rodinných prostredí, na rozdiel od iných faktorov, ako je finančná situácia a vzdelanie rodičov. Ľudia, ktorí sú súčasťou života dieťaťa, tvoria jeho svet, ktorý môže byť bohatý a plný lásky, alebo ako jalové pole, na ktorom nevyrastie žiadna úroda. Zabrániť tomu, aby sa rodinný život zvrhol na druhú možnosť, je dôležitejšie, ako si väčšina dospelých

uvedomuje. Ak sa deti cítia napäté, neisté a majú obavy, že nie sú dostatočne chránené, nebudú slobodné a zvedavé na okolitý svet. A nedostatok zvedavosti má negatívny vplyv na ich schopnosť sústrediť sa, učiť sa a socializovať sa.

V rámci výskumu sa pýtali dospelých chlapcov a rodičov, či súhlasia s nasledujúcim tvrdením: "To, že rodičia spolu vychádzajú, je jednou z dôležitých podmienok, aby deti vyrástali šťastné." Sedemdesiat percent dospelých si myslelo, že je to pravda, v porovnaní s tridsiatimi tromi percentami dospelých.

Dôvodom, prečo je to tak, by mohla byť skutočnosť, že dospelí nevnímajú emocionálne utrpenie, ktorým deti prechádzajú, keď sú vzťahy ich rodičov a osôb, ktoré v ich majú v starostlivosti, nefunkčné. Asi vieme, aké ťažké je pre rodičov vyrovnáť sa s tým, keď ich deti trpia.

Vzťah, ktorý máte so svojím synom alebo dcérou, je oporným bodom rodičovstva: je to pôda, do ktorej sadíte semienko a ktorá ho podporuje, aby vyrástol v strom, ktorý bude v budúcnosti vrhať tieň. Toto prostredie môže buď podporiť rast, alebo ho potlačiť. Bez vzťahu, na ktorý sa človek môže spoľahnúť a z ktorého môže čerpať silu sám pre seba (a jedného dňa aj pre vlastné deti), je ohrozený pocit bezpečia dieťaťa, nazývaný aj "vzťahová väzba".

Vzťahová väzba s dieťaťom

Vzťahová väzba je klinický termín používaný na opis "trvalého psychologického spojenia medzi ľudskými bytosťami" (Bowlby, 1997). Teória vzťahovej väzby zdôrazňuje najmä dôležitosť citovej väzby dieťaťa k jeho primárnym opatrovateľom. Narušenie alebo strata tejto väzby môže emocionálne a psychologicky ovplyvniť dieťa v dospelosti a ovplyvniť jeho budúce vzťahy.

Typ väzby dieťaťa by mali hodnotiť len špeciálne vyškolení a kvalifikovaní odborníci. Je však dôležité, aby všetci odborníci pracujúci v oblasti vzdelávania rozumeli tomu, čo to vzťahová väzba je a vedeli, ako pomôcť rodičom a opatrovateľom zosúladiť sa s potrebami dieťaťa. Môže to pomôcť zlepšiť pohodu v rodine a byť pozitívnym prínosom pre dieťa aj jeho opatrovateľov. Potreba pripútania dieťaťa je súčasťou procesu hľadania bezpečia a ochrany u svojho opatrovateľa.

BEZPEČNÉ VZŤAHOVÁ VÄZBA: V bezpečnom vzťahu medzi opatrovateľom a dieťaťom je opatrovateľ zvyčajne citlivý a naladený na potreby dieťaťa. Je schopný poskytovať dieťaťu predvídateľnú, láskyplnú, citlivú a dôslednú starostlivosť. Deti, ktoré si vytvorili bezpečnú vzťahovú väzbu, môžu počas stresu alebo skúmania vykazovať nasledujúce vzorce správania:

- Chcú byť blízko svojho primárneho opatrovateľa
- Vracajú sa k svojmu primárnemu opatrovateľovi pre útechu a bezpečie, ak sa cítia vystrašené alebo ohrozené
- Tým, že dieťa považuje svojho primárneho opatrovateľa za bezpečnú základňu, z ktorej môže skúmať svoje okolie, cíti sa bezpečne, pretože vie, že sa k nemu môže v prípade potreby vrátiť.
- Pocit úzkosti pri neprítomnosti ich primárneho opatrovateľa. Sú rozrušené, keď ich opatrovateľ odíde, ale sú šťastné, že ho vidia, a ľahko sa upokoja, keď sa vráti. (Ainsworth a kol., 2015)

U detí s bezpečnou vzťahovou väzbou je väčšia pravdepodobnosť rozvoja emocionálnej inteligencie, dobrých sociálnych zručností a pevného duševného zdravia. (Howe, 2011)

NEISTÁ VZŤAHOVÁ VÄZBA: Nedostatok istoty a pocitu bezpečia v prvých rokoch života môže mať negatívny vplyv na vývin detí a ich neurologické, psychologické, emocionálne a fyzické fungovanie; okrem toho sa u nich môžu častejšie vyskytnúť problémy so správaním, ako napríklad porucha pozornosti s hyperaktivitou (ADHD) alebo poruchy správania. Indikátory toho, že dieťa nemusí mať bezpečnú väzbu na opatrovateľa alebo vzor, sa objavia časom, najmä počas stresu alebo skúmania.

Deti, ktoré majú problémy s väzbou, môžu mať počas dospievania problémy s vytváraním zdravých vzťahov, zatiaľ čo v dospelosti sú vystavené väčšiemu riziku, že vstúpia do nestabilných vzťahov a budú mať nedostatočné rodičovské zručnosti, problémy so správaním a problémy s duševným zdravím.

Pre každého, kto pracuje s deťmi a rodinami, je dôležité, aby podporoval rodičov a opatrovníkov pri budovaní pozitívnych vzťahov s deťmi. Pozitívna interakcia a hra s opatrovateľmi môže pomôcť zdravému vývinu mozgu dieťaťa. Príklad hry na posilnenie väzby medzi opatrovateľom a dieťaťom nájdete na tomto odkaze: <https://www.nspcc.org.uk/keeping-children-safe/support-for-parents/look-say-sing-play/>.

Vzťahová väzba teda môže rozhodovať nielen o povahe vzťahu medzi rodičom a dieťaťom, ktorý môže byť funkčný alebo dysfunkčný, ale môže sa opakovať aj ako zvnútornený model, keď má dieťa vlastnú rodinu. V dysfunkčných vzťahoch sa zvyčajne aktivuje nasledujúci model: ak reagujete na dieťa hnevom alebo inou prehnanou emóciou, je to pravdepodobne preto, že ste sa ako rodičia naučili takto brániť pocitu, ktorý ste zažívali v detstve. Hrozí, že správanie dieťaťa nevedome vyvolá v rodičovi dávne pocity zúfalstva, túžby, osamelosti, závidi alebo nedostatku. A ten si nevedome vyberie ľahšiu cestu: namiesto empatie reaguje skratovo a pociťuje hnev, frustráciu alebo strach.

Mnohí rodičia sú často frustrovaní svojimi emocionálnymi reakciami a chcú by sa lepšie a účinnejšie ovládať, aby mali kvalitnejšie vzťahy.

Užitočný spôsob, ako budovať zdravý vzťah so svojimi synmi a dcérami, sa začína vo chvíľach hnevu. Vždy, keď rodič pocíti, že ho premáha hnev voči dieťaťu (alebo pocíti

iný prehnaný pocit), namiesto toho, aby reagoval bez rozmyslu, sa môže zastaviť (narátať v duchu do desať je vždy dobrý nápad!) a spýtať sa sám seba:

Súvisí tento pocit jednoznačne s touto situáciou a s mojím dieťaťom v tejto chvíli?

Ako sa na to môžem pozrieť z iného uhla pohľadu?

Dobрым spôsobom, ako sa zdržať reakcie, je povedať: "Potrebujem sa zamyslieť nad tým, čo sa deje" a využiť tento čas na upokojenie. Aj keď je potrebné dieťa usmerniť, nemá zmysel to robiť v hneve, pretože hrozí, že bude vnímať len váš hnev, a nie to, čo sa mu snažíte povedať. Takisto aj vtedy, keď deti nie sú prítomné, pokúste sa všímať si, ako často sa cítite nahnevaní alebo posudzovaní, rozhorčení alebo vystrašení, prípadne zahanbení, znevážení alebo nedostatoční. V takýchto prípadoch je užitočné pokúsiť sa identifikovať opakujúci sa vzorec vo svojich reakciách.

V tomto bode je užitočné zamyslieť sa, kedy ste tento pocit pocítili vo svojom živote prvýkrát, hľadať jeho pôvod v detstve a identifikovať okolnosti, kedy ste začali takto reagovať: rodič tak môže začať chápať, nakoľko sa reakcia stala zvykom. Týmto spôsobom získavate väčšiu moc nad svojím životom, pretože chápete, že daná reakcia pramení zo zvyku aj z aktuálnej situácie, a zdravé a efektívne vzťahy s deťmi si vyžadujú vymaniť sa zo zaužívaného návyku.

V tomto bode je pre rodičov užitočné spýtať sa, ktoré správanie dieťaťa im spôsobuje najviac negatívnych reakcií. Čo sa dialo, keď sme sa ako deti správali rovnako?

Pri poznávaní seba ako rodiča vám môže pomôcť, ak si na chvíľu so zatvorenými očami vybavíte staré spomienky. Tu je niekoľko jednoduchých otázok, ktoré vám môžu pomôcť porozumieť vašim reakciám:

Aké pocity v spomienke prevládajú?

Ako dôležitá je táto spomienka vo vzťahu k tomu, kým som dnes?

Do akej miery ma to ovplyvňuje ako rodiča?

Všetko uvedené slúži na odhalenie automatických mechanizmov rodiča, pričom si dobre pamätajte, že čokoľvek vám počas týchto úvah napadne (napríklad strach z pocitu hanby, ktorý sa v súčasnosti prejavuje ako túžba vždy a tvrdo presadzovať svoje názory, niekedy možno na úkor vášho syna alebo dcéry), buďte hrdí na to, že ste to rozpoznali, namiesto toho, aby ste sa nechali premôcť hanbou alebo to vzdali a

naďalej sa bránili a zotrúvali v správaní, ktoré ste si osvojili ako reakciu na nejaký pocit.

Rodičmi sa nerodíme, rodičmi sa stávame a stávame sa nimi v rámci rodičovského vzťahu. Človek nie je rodičom úplným, definitívnym spôsobom. Rodičovstvo sa deje v každom momente, pretože, parafrázujúc Heideggera, "každý je tým, čo robí a na čom mu záleží".

Starostlivosť o deti vo vzťahu s nimi robí rodičov rodičmi. Naša reflexia a snaha z nás tvorí rodiča, akým chceme byť. Hra so slovami všetko zjednodušuje a sprehľadňuje. V Treccaniho online slovníku pod heslom "starostlivosť" nájdeme takúto definíciu: "pozorný a starostlivý záujem o nejaký predmet, ktorý zamestnáva našu dušu a riadi naše činy" a hneď za ňou: "starostlivosť": "aktívne sa o niekoho starať, zabezpečovať jeho potreby, opatrovať ho". Táto definícia nás vracia k pôvodu rodinného puta, ku konkrétnej praxi starostlivosti o telo a zabezpečovania jeho potrieb, jeho ochrany a výživy, s ktorou sa rodič prakticky ihneď stotožňuje. Starostlivosť otca a matky však presahuje túto rovinu, presahuje materiálne potreby a týka sa aj poznávacích, estetických, sociálnych, etických a duchovných potrieb. Starostlivosť o synov a dcéry znamená starostlivosť o ich telo aj myseľ, pretože čas plynie a nevracia sa, je to starostlivosť o prostredie, v ktorom sa to všetko odohráva, o sieť vzťahov, v ktorej sa my aj oni cítime dobre, a v ktorej môžeme rásť spôsobom, ktorý nemá obdobu.

Z tohto dôvodu sa starostlivosť prejavuje v troch vzťahových dimenziách:

- starostlivosť o seba
- starostlivosť o dieťa
- starostlivosť o miesta

Aby bol človek dobrým rodičom, mal by svojim deťom dopriať to najväčšie učenie: priame svedectvo o tom, že je potrebné starať sa o seba, milovať sa, dosiahnuť svoj plný potenciál, stavať na najlepších častiach seba samého, a to nielen ako rodiča, ale aj ako človeka s osobnými záujmami a potrebami. A to sa nedá dosiahnuť slovami. Nemôžete svojim deťom hovoriť, aby si "plnili svoje sny", a zároveň žiť nenaplnený život, pretože ste sa rozhodli rezignovať na seba.

Práve v starostlivosti o seba ako muža, ženu, manžela, manželku, spoločníka, priateľa, športovca, športovkyňu, profesionála, umelca vychovávame svoje deti k tomu, aby kultivovali seba samých, aby boli samostatné a rozvážne. Keď deti vyrastajú, podmieňujú ich postoje, návyky a správanie ich vzorov; ich mozog má od prvých rokov života tendenciu podobať sa mozgu ich rodičov: a každý náš nedostatok, rovnako ako každá naša cnosť, bude aj ich.

Pri budovaní vzťahu, ktorý vytvára puto, uplatňujeme svoj svetonázor a rodič zdieľa s dieťaťom jeden z mnohých svetonázorov, ktoré ho budú v dospelosti sprevádzať. Budovať vzťah s deťmi znamená starať sa o potreby dieťaťa, pretože tu sa všetko začína a v tom sa ako rodičia realizujeme, pretože prvé roky života dieťaťa budú charakterizované najmä fyzickými potrebami a puto sa bude tvoriť a budovať prostredníctvom zmyslov, ktorými dieťa skúma svet. Pri tomto zmyslovom skúmaní predstavujú rodičovské postavy pre dieťa jeden z hlavných nástrojov, pomocou ktorých môže dešifrovať realitu. Starostlivosť založená na telesnosti, pri ktorej sa pestuje hmat, chuť, sluch, čuch a zrak, neznamená len to, že deti odvedieme k pediatrovi, aby skontroloval, či je všetko v poriadku, ale aj to, že každý zmysel využívame čo najlepšie. Takže to, čoho sa dotýkam, odo mňa vyžaduje, aby som k tomu pristupoval určitým spôsobom, to, čo jem, odo mňa vyžaduje pozornosť a uvedomelosť, to, čo počujem, sa vo mne prejavuje, to, čo vidím, ma núti robiť rozhodnutia. Už starostlivosť o primárne potreby detí stavia rodičov do stavu silnej etickej a výchovnej zodpovednosti, ktorej si treba byť vedomý. Potom, keď deti vyrastú, bude potrebné postarať sa o ich talenty a nemateriálne potreby a sprevádzať ich na ceste samostatnosti a slobody, ktorá ich urobí šťastnými. Starostlivosť o sociálne, etické a duchovné potreby detí je to, čo odlišuje rodičov od všetkých ostatných základných postáv v živote detí. A aby bol vzťah úspešný, musí byť nevyhnutne založený na týchto predpokladoch. V tomto vzťahu otec a matka preberajú zodpovednosť za to, ako ich deti spoznávajú samy seba.

Domáce prostredie a bezpečnosť

Pri starostlivosti o priestor je však nevyhnutné spojiť starostlivosť o seba so starostlivosťou o budúcnosť tak rodičov, ako aj detí. Vďaka streche nad hlavou rastieme a učíme sa sebadôvere, ktorá nám umožňuje vyjsť von, nieť si pritom domov a istotu v srdci a opustiť rodinné hniezdo. Ak nemáme bezpečný domov, chýba nám istota, ktorá nás posilňuje. Namiesto toho sa stávame zraniteľnými.

Psychológovia nazývajú túto krehkosť "emocionálnou zraniteľnosťou". Je možné, že táto zraniteľnosť súvisí so skutočnými traumatickými zážitkami, s atmosférou, v ktorej človek nevnímal rodičov alebo životné skúsenosti bezpečné, a s reálnym pocitom ohrozenia vlastnej bezpečnosti, ako sa to stáva tým, ktorí pochádzajú z vojnových oblastí alebo ktorí na vlastnej koži zažili násilie v rodine.

Domov je nielen miestom, kde môžeme skloniť hlavu, ale aj miestom lásky a tepla. A keď to v ňom chýba, je nám smutno. Je to stav nedostatku lásky, v ktorom síce je prítomné bezpečné prostredie a kde nič nebráni dieťaťu, aby nasledovalo svoju potrebu objavovať, ale všetko sa odohráva v atmosfére citovej deprivácie, takzvaného zanedbávania, odťažito, bez vrelej náklonnosti, pričom fyzický kontakt je zriedkavý a rozpačitý. Môže - ale nemusí - vyplývať zo skúsenosti "chladných" a citovo vzdialených rodičov. Človek sa cíti nemilovaný, smutný a prázdny. V iných prípadoch je doma prítomná ochrana a teplo, človek vyrastá prostredím, ktoré je dostatočne bezpečné, vľúdne, prívetivé a upokojujúce, ale chýba tretí prvok, ktorý je tiež dôležitý. A to je povzbudenie k objavovaniu, k odchodu z domu, k vytváraniu pocitu, že aj vonku je to bezpečné. Rodičia sú prítomní, ochraňujúci a prívetiví, ale neposkytujú dieťaťu vzory v tom, ako čeliť svetu, pretože sú príliš bojzliví a príliš ochranárski. Výskum rodinnej histórie poukázal na možnosť prenosu strachu prostredníctvom explicitného odovzdávania informácií ("nechod' von, vonku je to nebezpečné!") alebo nepriamo, prostredníctvom príkladu postoja rodiča, ktorý je neprestajne ustráchaný a bojí sa opustiť bezpečie domáceho prostredia a preskúmať svet.

Napokon môže nastať prípad, keď je prítomné výchovné a ochranné prostredie, nič nebráni objavovaniu a dokonca je prítomná aj určitá citová vrelosť. No zároveň je

prítomný aj veľmi kritický, kontrolujúci a represívny štýl, pri ktorom sa hodnoty morálnej sebakontroly deťom sprostredkujú represívnym, obviňujúcim a trestajúcim spôsobom. Tu dieťa vníma rodičov priamo ako kritických a frustrujúcich alebo nepriamo cez to, že musí dodržiavať prísne morálne normy, a má tendenciu vnímať sa ako neschopné, menejcenné, hlúpe, ponížené, morálne nehodné a vinné. Domov teda prináša bolesti a radosti, vrátane tých psychologických. Alebo predovšetkým tie psychologické: môže byť väzením alebo miestom útechy, zdrojom sily alebo slabosti, predstavovať princíp slobody alebo útlaku, učiť kritickému mysleniu alebo podriadenosti. Ak máme šťastie, domov je požehnaním, za ktoré nikdy nebudeme môcť byť dostatočne vďační. V opačnom prípade je lepšie pokúsiť sa a vytvoriť si lepší domov na inom mieste.

Žiadne prostredie nemáme plne pod kontrolou, ale to by nás nemalo vystrašiť: naopak, malo by to v nás podnecovať túžbu objavovať, vzdorovať, prekonávať samých seba a skúmať možnosti. Z priestoru sa stáva miesto, keď je obývaný a dostáva meno, ktoré ho spája s jeho obyvateľmi. Takéto "miesto", či už je to dom, mesto, národ, je tvorené príbehom našej prítomnosti v ňom; tým, že sa oň staráme, budujeme ho z tehál našich hodnôt, zúrodňujeme ho ako pôdu, do ktorej zasievame dôveru v druhých a v budúcnosť. Neznámo, ktoré je súčasťou každého miesta, môže byť naším najväčším spojencom na ceste rozvoja nás a našich detí.

Každé miesto je kontextom, ktorý formuje náš život, a naopak; zotrvať v pasivite voči okolitému svetu znamená zostať pasívny aj voči nášmu rastu a rozkvetu. Starieť sa o svoje prostredie (na každej úrovni) znamená starať sa o kontext, v ktorom chceme podporovať svoj rozvoj.

Preto ak sa človek nemôže fyzicky stať rodičom, môže sa ním stať prostredníctvom odovzdávania svojich hodnôt v nejakom vzťahu a vytvoriť príbeh v ktorom ako rodič vedie dieťa za ruku, ukazuje mu možnosti, kultivuje jeho schopnosti, odovzdáva mu vedomosti, delí sa s ním o skúsenosti a preberá zodpovednosť za korekciu jeho správania. Príbeh, v ktorom sú emócie nevyhnutnou gramatikou pre syntax citov a myseľ miestom, kde sa rozvíjajú sny. Takto sa miesta stávajú synonymom

spoločenstva: rodič je tvorcom spoločenstva tým, že sa hlboko zapája do života a žije s inými ľuďmi, pretože ľudia sú v skutočnosti miestom, ktoré budú jeho deti obývať.

Kompetencie

Žijeme v jedinečnom historickom období: poznatky o vývine dieťaťa dosiahli úroveň, ktorá bola pred päťdesiatimi rokmi nepredstaviteľná. Rodičia to dnes už nemôžu ignorovať. Naopak, majú veľkú príležitosť, ktorú nemali tí, čo prišli pred nami: vychovávať uvedomelým a pestrým spôsobom. Stačí zájsť do kníhkupectva a nájdete tam množstvo publikácií, ktoré rodičom pomôžu. V tejto krátkej príručke sa zameriame na komunikáciu.

Vďaka nekonečnému množstvu štúdií vieme, že dialóg medzi rodičmi a deťmi je hlavným spôsobom intelektuálneho rozvoja od prvých rokov života. Aby sa pamäť, koncentrácia, abstrakcia, poznávanie okolia, sebakontrola a samotný jazyk rozvíjali, potrebujú komunikáciu. Mozog dieťaťa je naprogramovaný učiť sa a osvojovať si všetky intelektuálne schopnosti, ktoré sú charakteristické pre ľudské bytosti, ale na to potrebuje podnety od rodičov a bez rozhovoru a interakcie by sa nikdy nemohol plne rozvinúť. Z tohto dôvodu sa domnievame, že je užitočné, aby sa rodičia vzdelávali v oblasti efektívnej komunikácie.

Napríklad schopnosť porozumieť slovám a vyslovovať ich je vrodená každej ľudskej bytosti, deti ju však nedokážu rozvíjať samy. Potrebujú stimuláciu zo strany dospelých, aby si tento nástroj mohli osvojiť. Inteligencia je ďalšia schopnosť, ktorá sa rozvíja najmä vďaka dialógu medzi rodičmi a deťmi.

Účinná komunikácia podporuje spoluprácu, podporuje vzájomnú dôveru, napomáha lepšie organizovať pamäť alebo pomáha dieťaťu rozvíjať pozitívne myslenie. Empatickejšia komunikácia posilňuje pozitívne správanie a pomáha láskavo stanoviť hranice, ktoré môžu byť užitočné ak chceme pomôcť dieťaťu osvojiť si sociálne normy a upokojiť sa, keď stratí kontrolu.

Veľmi konkrétna komunikačná technika, ktorá umožňuje opatrovateľovi efektívnejšie sa prepojiť s mozgom dieťaťa a ktorej výhodou je, že podporuje spoluprácu dieťaťa s dospelým, vychádza z kooperatívnej komunikácie.

Skúste si predstaviť každodennú situáciu, do ktorej sú zapojení obaja rodičia. Kuchyňa je hore nohami a na rade je jeden z nich, napríklad matka, aby ju upratala. Ona je však unavená a do upratovania sa jej veľmi nechce. Teraz si prečítajte tieto

dva príklady a označte, v ktorom z nich je pravdepodobnejšie, že obaja partneri budú spolupracovať, aby splnili želanie toho druhého.

Príklad 1

"Kuchyňa je v katastrofálnom stave. Čakám už pol hodiny, kým ju umyješ, ale ty nič nerobíš. Sedíš tam a pozeráš televíziu. Okamžite choď a uprac kuchyňu".

Príklad 2

"Miláčik, všimol si si, že v kuchyni je dosť veľký neporiadok. Obávam sa, že na večeru už nezostal žiadny čistý riad. Čo by si povedala na to, keby sme vypli televíziu a upratali? Pomôžeš mi?"

Prvý príklad odráža vyčítavý štýl komunikácie. Druhý je príkladom toho, čo možno definovať ako "kooperatívnu komunikáciu". Je to štýl komunikácie, ktorý vychádza z výskumu Elaine Reeseovej, Robyn Fivushovej a ďalších vedcov, ktorí skúmajú dialóg a vzťahy medzi rodičmi a deťmi. Používanie kooperatívneho komunikačného štýlu zvyšuje pravdepodobnosť, že dieťa bude spolupracovať s dospelým pri akejkoľvek úlohe, ktorá mu bude navrhnutá. Možno ho použiť, keď chceme, aby dieťa sedelo za stolom pri jedle, upratovalo v detskej izbe, alebo jednoducho pozorne počúvalo, keď mu niečo vysvetľujeme. Je to veľmi rozšírená komunikačná technika medzi odborníkmi, ktorí pracujú s ľuďmi

s mentálnym postihnutím a s deťmi, ktoré majú problémy so správaním, s poruchami pozornosti alebo s kognitívne ťažkosťami. Výhodou kooperatívnej komunikácie je, že bez ohľadu na komunikačný štýl, ktorý si každý človek počas svojho života vytvoril, sa tento spôsob komunikácie dá natréňovať. Používajú ho mnohí odborníci a uskutočnili sa štúdie, v ktorých sa školením rôznych skupín rodičov v podobných technikách podarilo zlepšiť komunikáciu medzi nimi a deťmi.

Kooperatívna komunikácia nie je neomylná, pretože vždy existuje možnosť, že dieťa nechce spolupracovať (nejde o nástroje manipulácie, ale o nástroj posilnenia), ale v každom prípade výrazne podporuje vzťah medzi dieťaťom a dospelým. Jej hlavným

účelom však nie je dosiahnuť, aby dieťa ochotnejšie spolupracovalo, ale skôr mu pomôcť pochopiť myslenie dospelého.

Účinnosť kooperatívnej komunikácie spočíva v tom, že sa usilujeme o spoluprácu dieťaťa a z každej úlohy robíme tímovú prácu. Majme na pamäti, že deti nemajú naše skúsenosti a pri každej úlohe ich musíme sprevádzať, pretože pre nich sú to všetko nové veci a potrebujú akýsi koučing. Spoločná práca sa zdá byť zábavnejšia a ľahšia, ako keď ju musíte robiť sami. Všetci sme ochotnejší čeliť náročnej úlohe, ak ju môžeme robiť spolu s niekým, a to platí pre všetky vekové kategórie. Ak povieme dieťaťu, aby sa "vzlieklo", bude mu to pripadať oveľa náročnejšie ako keď mu povieme "teraz sa vyzlečieme". Nie je potrebné, aby ste sa obaja vyzliekli, len to poviete a dieťa to pochopí tak, že to bude pre neho ľahké. Ak budete mať na pamäti, že akákoľvek činnosť sa môže zmeniť na tímovú prácu, vzťah medzi vami ako rodičom a vaším dieťaťom bude lepší a zmysluplnejší.

Ďalšou výhodou kooperatívnej komunikácie je, že ak dieťa pochopí, že dospelý ho žiada o spoluprácu, zvýši sa šanca, že bude reagovať pozitívne. Vysvetlenie tohto javu je veľmi jednoduché: ľudia sú sociálne bytosti. Radi sú v spoločnosti, prijímajú pomoc a ponúkajú ju iným. Ako hovorí Rosenberg: "Každý rád pomôže, ak sa o tom môže slobodne rozhodnúť." Je to súčasť nášho genetického dedičstva. Štúdie ukazujú, že už vo veku jeden a pol roka dieťa pociťuje nutkanie pomáhať tým, ktorí to potrebujú. V tomto veku je schopné vziať predmet a podať ho niekomu, kto naň nedočiahne, ak vidí, že daný človek má ťažkosti. Keď teda dieťa vyrastie, má tendenciu utešovať tých, ktorí sú smutní, a pomáhať druhým keď ho o to požiadajú. Tento postoj je, samozrejme, oveľa silnejší, voči členom vlastnej rodiny. Deti chcú pomáhať svojim rodičom, chcú byť s nimi, a preto vás budú ochotnejšie počúvať, ak sa na nich obrátite s prosbou alebo ponukou spolupráce. Ak chcete, aby vaše dieťa upratalo hračky, namiesto toho, aby ste mu to prikázali: "Ulož hračky!", môžete ho skúsiť požiadať: "Pomôžeš mi ich uložiť na miesto?". Vždy vás môže odmietnuť, ale pri rozkazovacom spôsobe je negatívna reakcia pravdepodobnejšia.

Niekedy deti odmietajú spolupracovať jednoducho preto, že nerozmyšľajú rovnako ako ich rodičia. Napríklad: môže sa stať, že rodič si všimne, že je už neskoro, jeho deti

ešte nedojedli večeru a sľúbil im, že im večer prečíta rozprávku. Môže znervózniť a požiadať deti, aby sa ponáhľali, zatiaľ čo ony sa úplne spokojne hrajú s jedlom. V týchto prípadoch môže byť veľmi užitočné vyjadriť svoje pocity a upozorniť na to, čo rodiča znepokojuje. Napríklad "Počúvaj, už je neskoro a ak sa neponáhľame, nebudeme si môcť vychutnať špeciálnu rozprávku, ktorú som ti chcel prečítať."

Užitočným nástrojom je klásť otázky, ktoré deťom pomáhajú vžiť sa do situácie rodiča, napr: "Ako by sme dojedli večeru a pohodlne sa uložili do postele?" alebo v prípade, že sa pokazí nejaká hračka: "Čo myslíš, ako by sme ju mohli opraviť?". Vždy, keď použijete otázku "Čo si myslíš?", pomôže to deťom formulovať zložité myšlienky. Ak rodič dokáže zapojiť dieťa do priebehu svojich myšlienok, dieťa lepšie pochopí, ako sa otec alebo matka cíti, a čo od neho potrebuje, a šanca, že bude spolupracovať, sa zvýši.

Ako sme uviedli na začiatku, rodič chce, aby jeho deti boli šťastné, nezávislé a slobodné. Slobodu však treba trénovať a podporovať.

Mnohým rodičom sa to môže zdať zvláštne, ale v skutočnosti je oveľa pravdepodobnejšie, že dieťa urobí to, o čo ho požiadame, ak mu dáme určitú voľnosť, namiesto toho, aby sme mu len prikazovali, čo má robiť. Ľuďom je vlastné, že si môžu slobodne vybrať, je to jedna zo základných charakteristík našej povahy a hnevá nás, keď sa cítime obmedzovaní povinnosťami. Rovnako je to aj s deťmi. Ochotnejšie spolupracujú, keď im dáme slobodu (a my dospelí tiež, priznajme si to!). Časť triku spočíva v tom, že kým sa rozhodujú o tom, čo chcú robiť, nemôžu sa hnevať a hádať s rodičmi, ale aj ochotnejšie spolupracujú, pretože tým, že im dáme slobodu, im pomáhame cítiť sa rešpektované a cenené. Namiesto toho, aby ste povedali: "Musíš odniesť špinavé prádlo do koša na bielizeň a obliecť si pyžamo," skúste sa spýtať: "Čo chceš urobiť skôr: obliecť si pyžamo alebo odniesť špinavé prádlo do koša?" Týmto spôsobom zmeníme požiadavku na voľbu a to, čo je pre dieťa zvyčajne náročnou výzvou, sa stane pozitívnym momentom.

Starostlivosť a posilňovanie

"Deti musia byť zapojené do rozhodnutí, ktoré sa ich týkajú, podľa ich veku a úrovne chápania." (Tassoni, P 2013)

Posilňovať postavenie detí znamená, že dospelí dajú deťom možnosť voľby a umožnia im, aby mohli robiť rôzne veci a skúšať nové, keď vyrastú. Dospelí musia zabezpečiť, aby mohli deti robiť voľby primerane svojmu veku a stupňu vývoja. Rodič môže navrhnúť, aby si dieťa vybralo, či najprv zje polievku alebo rybu, či si bude čistiť zuby svojou pastou alebo pastou pre dospelých, či sa bude kúpať alebo sprchovať, ktoré topánky si obuje, alebo veľa iných možností, ktoré pomôžu dieťaťu ochotnejšie spolupracovať a navyše sa naučí robiť vlastné rozhodnutia.

Ďalším základným aspektom komunikácie je vyhradiť si čas na rozhovory o veciach, ktoré sa stali, ktoré sa práve dejú, ktoré sa stali počas dňa a v predchádzajúcich dňoch. Rodičia pritom používajú krátke príbehy, ktoré slúžia na upútanie pozornosti dieťaťa a zároveň na usporiadanie udalostí. Tieto príbehy nazývame "naratívy" a majú zásadný význam vo výchovnom vzťahu a pomáhajú deťom usporiadať si udalosti v pamäti.

Rozprávanie príbehov je prirodzenou vlastnosťou nášho druhu. Nedokážeme sa bez neho zaobísť. Vo všetkých kmeňoch rodičia rozprávajú príbehy svojim deťom a vo všetkých kultúrach existujú príbehy a legendy, ktoré sa odovzdávajú z generácie na generáciu. Vedcov už roky zaujíma, prečo si ľudia radi vymýšľajú príbehy. Jedným z dôvodov je zrejme to, že je to účinný spôsob, ako si zapamätať minulosť a predstaviť si budúcnosť, ale všetci sa zhodujú na tom, že rozprávanie o vlastnom živote a rozprávanie vymyslených príbehov pomáha štrukturovať a organizovať detskú pamäť. V skutočnosti deti samy tvoria vlastné príbehy, aby si ich dokázali zapamätať. Ešte pred dovŕšením dvoch rokov si deti rozprávajú krátke príbehy o veciach, ktoré ich zasiahli, aby si ich dokázali lepšie zapamätať. Ak teda boli v zoologickej záhrade, po návrate domov alebo pred spaním porozprávajú o tom, čo videli a čo ich prekvapilo. Všetci rodičia môžu podporiť prirodzenú tendenciu detí vymýšľať príbehy tým, že s deťmi vytvoria príbehy o tom, čo spolu zažili: narodeninovú oslavu, návštevu u starých rodičov, alebo cestu do obchodu. Takto sa

deti naučia lepšie a usporiadanejšie si veci pamätať. Rodičom treba pripomenúť, že je dôležité vyhradiť si každý deň, najmä večer, čas na zopakovanie udalostí dňa a zamerať sa na to, čo ich deti zaujalo, ale to nie je všetko: dôležité je tiež podporovať deti v čítaní. Jedným z najúčinnějších spôsobov je ukázať im lásku k čítaniu tým, že im dáte najavo, že vás čítanie zaujíma, a rozprávaním sa o tom, čo čítate. Ďalším spôsobom je spoločné vytváranie obrázkových kníh, vďaka čomu bude návšteva kníhkupectva a výber kníh jednoduchší a zábavnejší.

Mnohým rodičom robí ťažkosť čítať deťom ilustrované knihy, ale je dobré si uvedomiť, že dieťa nezaujíma technická kvalita čítania (ktorá by sa tréningom aj tak zlepšila), ale blízkosť rodiča a možnosť vstúpiť do čarovnej myšlienkovej línie.

Rozprávať sa s deťmi znamená dať im možnosť učiť sa jazyk. Odborníci sa zhodujú, že čím viac je dieťa od útleho veku vystavené novým slovám, tým väčšia je jeho slovná zásoba a tým lepší je jeho vzťah k sebe samému a k ostatným. Nie všetci rodičia sú však rovnako zhovorčiví. Dvaja výskumníci z Kansaskej univerzity, Betty Hartová a Todd Risley, dokázali, že kým niektorí rodičia si s dieťaťom vymenia približne tristo slov za hodinu, iní až tritisíc. Údaje sú poučné. Ženy sa s deťmi rozprávajú oveľa skôr a oveľa viac ako otcovia (hoci sa to našťastie mení).

Je dôležité sa od narodenia s deťmi pomaly, ale plynule rozprávať.

Aj novorodencovi, ktorý nevie komunikovať, je možné (a užitočné) opísať, čo vidíme v miestnosti, povedať mu, čo varíme, čo sme robili v práci, alebo jednoducho vysvetliť, čo sa deje v našom obľúbenom televíznom seriáli. Aj v prvých mesiacoch je veľmi dobré sa zastaviť a opísať, ako sa v ten deň cítime: obohatenie emočného slovníka dieťaťu pomôže rozvíjať emocionálnu inteligenciu.

Najlepšie je hovoriť priamo pred deťmi, aby mohli sledovať rodičov, ako hovoria, pretože veľká časť rozvoja reči pochádza z napodobňovania polohy pier a jazyka. Pri najbližšom stretnutí s dieťaťom mladším ako jeden rok si všimnite, že sa vám pozerá hlavne na ústa v inštinktívnej snahe naučiť sa, ako vydávajú zvuky, ktoré sú také zábavné, že dokážu upútať pozornosť ostatných ľudí.

Je dôležité neobmedzovať komunikáciu na špecifické prostredie. Mnohí rodičia trávajú prvé mesiace v akejsi bubline, v ktorej je vesmír dieťaťa obmedzený na štyri steny

domu, park a obchod. Dieťa musí byť vystavené rôznym prostrediam a ľuďom, ktorí obohatia jeho jazykové schopnosti. Vystavenie iným predmetom a situáciám mimo bezpečného prostredia domova rozšíri jeho slovnú zásobu. Či už idete do obchodu kúpiť koberec alebo do banky riešiť finančný problém, je vhodné vziať dieťa so sebou a umožniť mu, aby sa od vás učilo. Okrem toho dekódovanie zvukov rôznych ľudí, z ktorých každý má vlastný prízvuk a výslovnosť, umožní dieťaťu zlepšiť jeho schopnosť integrovať zvuky vlastného jazyka alebo dokonca iných jazykov. Rozšírenie sociálneho okruhu dieťaťa nielen zlepší jeho schopnosť porozumieť správam, ale obohatí aj jeho slovnú zásobu. Ako hovorí Zagrebelsky: "Málo slov, málo myšlienok". Uvedieme triviálny, ale názorný príklad: je možné, že v domácnosti, kde bývate, rodičovskom dome sa varí na indukčnej platni, zatiaľ čo u starých rodičov sa varí na plynovom sporáku. Tento malý rozdiel poskytne dieťaťu možnosť počuť slová ako "plyn", "zápalky", "zapaľovač" alebo "sporák" pri každej návšteve starých rodičov. Kontakt s inými ľuďmi je zaručeným zdrojom jazykového obohatenia, pretože každý človek, s ktorým sa dieťa stretne, prináša do jeho jazykového vesmíru iné svety. Ďalším spôsobom, ako rozšíriť jeho vesmír, je spievanie a čítanie, čo je účinný spôsob, ako deti oboznámiť s novými slovami, ktoré budú opakované počuť od útleho veku. Odporúča sa vybrať si piesne z detstva a spievať si ich s dieťaťom, prípadne kúpiť CD s detskou hudbou, ktoré môžete počúvať doma alebo v aute. Dieťa sa naučí texty naspamäť a zábavnou formou si tak rozšíri slovnú zásobu. Samozrejme, jazyk nie je len otázkou slovnej zásoby: gramatika umožňuje kombinovať slová a vytvárať tak význam, čo je o niečo náročnejšie na osvojenie. Jedným z najzaujímavejších aspektov gramatiky je, že kombinovaním rovnakých slov rôznymi spôsobmi môžete získať úplne odlišné významy. Napríklad veta "Gaia nechce cukríky, pretože je nahnevaná" má iný výklad ako "Gaia je nahnevaná, pretože nechce cukríky". V prvom prípade je hnev príčinou, v druhom dôsledkom. V prípade, že nechce sladkosti, pretože je nahnevaná, rodič sa bude snažiť Gaiu utíšiť objatím, zatiaľ čo ak je Gaia nahnevaná, pretože nechce sladkosti, rodič jej môže ponúknuť na výmenu vrecúško čipsov, pretože veľmi dobre chápe,

že problémom sú sladkosti. Dosahovanie takýchto záverov si vyžaduje zvládnutie pravidiel jazyka, ale rozumie tomu štvor- či päťročné dieťa. Je však veľký rozdiel medzi pochopením pravidiel jazyka a schopnosťou použiť ich na zostavenie viet, ktoré vyjadrujú presne to, čo chcete povedať.

Deti s odlišným vývinom/so špecifickými potrebami

Úloha rodičov sa neustále mení, pretože potreby a schopnosti detí sa menia v čase. Neexistuje žiadny model, ktorý by bol vhodný pre všetkých rodičov. To, čo funguje na jedno dieťa, nemusí fungovať na iné. To, čo fungovalo, keď mali deti dva roky, nemusí fungovať, keď majú štyri roky. Kľúčovými zložkami rodičovstva sú prispôsobivosť a flexibilita.

Deti rastú a vyvíjajú sa rôznym tempom. Hoci sa ich vývinové cesty môžu líšiť, väčšina detí prechádza na svojej ceste radom predvídateľných míľnikov. Je bežné, že deti v priebehu času zažívajú vývinové skoky a spomalenia v rôznych oblastiach svojho vývoja. Ak je dieťa v určitom veku trochu popredu alebo trochu pozadu, je to normálne. Vo väčšine prípadov to nakoniec všetky deti dobehnú, a aj keď sa tak nestane, je dôležité si uvedomiť, že diagnostická nálepka neurčuje hodnotu človeka, a čo je ešte dôležitejšie, neobmedzuje jeho schopnosť dosiahnuť svoje ciele. Pripomeňme si niektoré príklady z histórie, napríklad Stephena Hawkinga, ktorý trpel ALS, alebo Alberta Einsteina, ktorý sa naučil čítať neskoro a bol dyslektik. Mnohí rodičia sa cítia byť pod čoraz väčším tlakom, aby "deti správne vychovávali". Iní cítia čoraz väčší tlak na to, aby ich výchova umožnila deťom byť úspešné v škole, vo voľnom čase, aj v práci.

Robiť chyby je normálne a v každodennom živote sa to stáva; úlohou rodiča je skôr pomôcť dieťaťu znova sa postaviť na nohy keď zlyhá a naučiť ho, ako sa to robí, než mu zabrániť v páde. Skôr či neskôr sa aj ony stretnú s ťažkosťami a musia byť pripravené im čeliť. Samozrejme, je správne postupovať po malých krokoch a primerane veku. Obavy o deti sú normálne, ale nie je zdravé, aby nimi bol niekto posadnutý. Podľa niektorých vedcov existujú určité pravidlá, ktoré môžu deťom pomôcť byť samostatnejšie a udržať ich obavy na uzde.

- Deti sa musia učiť aj z neúspechov, po urobení chyby pochopia, že to nie je koniec sveta a netreba sa báť robiť chyby.
- Ak budete svoje deti držať zavreté doma, budú trpieť depresiami, obezitou a neurózami.

- Dôležité je dať im do rúk nástroje, aby mohli byť samostatné: naučiť ich prechádzať cez cestu, plávať, nenastupovať do auta k cudzím ľuďom. Takto bude dieťa v bezpečí a jeho opatrovník si bude môcť vydýchnuť.
- Niekedy je potrebné nepomáhať dieťaťu hneď na prvú žiadosť, ale nechať ho rozhodnúť sa a zasiahnuť len vtedy, keď je to naozaj nevyhnutné.

Aby sme sa vrátili k téme komunikácie, je dôležité začať obohacovať spôsob vyjadrovania detí už od dvoch rokov prídávaním prídavných mien alebo slovíčok. Ak napríklad dievčatko ukáže na psa, ktorý naháňa holuby, a povie otcovi: "Pes!", on môže odpovedať výstižnejšie, keď pridá sloveso, prídavné meno a príslovku: "Áno, je to veľmi hravý pes". Postupne začne dieťa vytvárať zložitejšie vety a rodič mu môže pomôcť ich ďalej rozšíriť a pridať viac obsahu, ako v nasledovných príkladoch:

Gaia: Videla som motýľa!

Mama: Áno !!! Videli sme žltého motýľa, ktorý preletel z jedného kvetu na druhý, však?

alebo

Joel: Otcovi sa pokazilo auto.

Otec: Áno, máš pravdu, otcovi sa pokazilo auto a my sme ho odviezli k mechanikovi.

Samozrejme, otec sa nesnaží poukázať na chyby dieťaťa, len mu odovzdáva to isté posolstvo v správnej forme. Odborníci na osvojovanie si jazyka potvrdzujú, že opravovanie viet dieťaťa bez toho, aby sa výslovne poukázalo na to, že urobilo chybu, je najlepší spôsob, ako mu pomôcť internalizovať správnu formu a používať gramatiku primerane bez toho, aby sa cítilo pri používaní jazyka neisto.

V prvých rokoch života sú rodičovské zručnosti spojené s hrou. Veľmi sa odporúča a je veľmi užitočné hrať a zabávať sa s deťmi. V závere tejto časti by sme vám chceli predstaviť hru, ktorú sa môžete naučiť na rodičovských tréningoch.

Riadiť sa pokynmi je o niečo zložitejšie, než by sme si mohli myslieť, pretože mozog musí uviesť do pohybu zložitý mechanizmus, ktorý je v podstate rovnaký, ako keď zostavujeme kus nábytku. Prvým krokom je pochopiť jednotlivé časti pokynu. Na to treba z pamäti vyvolať rôzne významy. Ak napríklad v návode na montáž stojí, že štyri skrutky Skagen máme umiestniť na zadnú stranu hornej časti police, mozog musí prejsť zložitým procesom. Najprv musí lokalizovať skrutky Skagen a odlíšiť ich od ostatných skrutiek. Potom bude musieť napočítať štyri, oddeliť ich od ostatných a zapamätať si, kam ich umiestnil. V tejto chvíli nezabudnite identifikovať horný panel a lokalizovať jeho zadnú stranu podľa pokynov na výkrese. Až potom budete môcť vyhľadať a zasunúť spomínané skrutky do drevenej dosky. Pre ročné dieťa môže byť rovnako zložitá pochopiť, že musí dať plienku do koša, ako pre päťročného dieťa pochopiť, že na prípravu pizze musí dať na cesto najskôr paradajkovú omáčku, potom syr a nakoniec ostatné nakrájané prísady. Môže to byť rovnako komplikované ako poskladať knižnicu, ktorú ste si práve kúpili.

Preto môže byť zadávanie pokynov zložitou a náročnou hrou, ktorá zlepšuje porozumenie a schopnosť dieťaťa pracovať so slovami. Bude úžasné a obohacujúce spoločne zažiť, aké ťažké môže byť pre vaše dieťa postupovať podľa pokynov pri spoločnom prestieraní stola, pri príprave desiaty do školy alebo pri jednoduchej pomoci pri ukladaní hračiek.

Jednoduchá veta ako "Ulož autíčka do veľkej škatule vedľa svojej postele" si bude vyžadovať všetko úsilie dvojročného dieťaťa a zložitejšia veta ako "Nalej mlieko do pohára, daj na stôl dve lyžičky a z druhej zásuvky vezmi dva obrúsky " bude pre päťročného dieťa skutočnou výzvou. Okrem nácviku každodenných činností sa môžu rodičia s deťmi zahrať tak, že im budú dávať zábavné pokyny, ako napr: "Urobte skok vpred, potom tlesknite rukami a zakončíte to kotrmelcom. Pripravení?".

Pri hrách rovnako ako v každodennom živote možno dĺžku a zložitosť pokynov prispôbiť schopnostiam dieťaťa a opakovať ich toľkokrát, koľkokrát je potrebné, aby pochopilo, čo má robiť. Ak mu pomôžete pozorne počúvať pokyny a všimnete si, ak nepostupoval celkom správne, bude dieťa robiť veľké pokroky. Tým, že mu budete pomáhať pri dodržiavaní pokynov, môžete mu pomôcť zlepšiť si schopnosť sústrediť

sa a mentálne pracovať s rečou. Navyše je to skvelý spôsob, ako rozvíjať zmysel pre zodpovednosť a spoluprácu pri domácich prácach.

V tejto chvíli stačí preskúmať to, ako rodič vníma sám seba.

Umenie rodičovstva

Jedna vec je "byť rodičom", druhá "stávať sa rodičom" a ešte iná vec je "cítiť sa ako rodič". Často je ťažké tieto tri aspekty od seba odlíšiť, keď sme ponorení do všeobjímajúceho rozmeru rodičovstva; no ich explicitné vyjadrenie a prepojenie sa so správnymi cnosťami, ktoré je potrebné pestovať, nám umožní zastávať našu rodičovskú rolu lepšie.

Byť rodičom si vyžaduje vedomú voľbu. Je to existenciálny stav, ktorý si vyžaduje rozhľad a uvedomelosť, o ktorej sme hovorili.

Táto dimenzia je intímna, osobná a nastoľuje otázky o zmysle, ktorý dávame svojmu životu, o zmysluplných činoch, ktoré robia rodičovskú rolu autentickou a presahujú jej rámec. Zaoberáme sa tu históriou otcovstva a materstva, rolami, ktoré sa radikálne menia vďaka nastoleniu rodovej rovnosti a inkluzívnejšej spoločnosti. Byť rodičom vždy znamená byť súčasťou mnohých ďalších premenných, ako je pôvod, sociálna trieda, viera atď. Rodičovstvo nemôžeme vnímať len vo vzťahu k potomkovi; musíme si uvedomiť, že sme komplexný systém vzájomne sa ovplyvňujúcich rolí. Rodičia často zabúdajú, že sú ľudia s mnohými ďalšími identitami. Ak o sebe uvažujete len ako o rodičovi, riskujete, že svoj potenciál uväzníte v dusivej klietke. Faktom zostáva, že stále ide o predstavu, a bez ohľadu na to, či je dobrá alebo zlá, vždy budeme zažívať frustráciu z rozporu medzi tým, kým sme, a tým, čo od nás táto predstava vyžaduje. Nikdy nebudeme totožní s nejakou predstavou. Monadický rodič, ktorý sa snaží priblížiť sa tejto predstave, riskuje, že sa zmení na otca a matku, ktorých si vyžaduje spoločnosť (a teda dominantná skupina).

Aby ste sa vyhli tomuto scenáru, potrebujete vedieť meniť svoj uhol pohľadu, aby ste stále dokázali aktívne počúvať a premeniť sa na nomádskeho rodiča, schopného pohybovať sa na území plnom zmien, ktoré so sebou prináša rast dieťaťa!

Kamkoľvek presuniete svoju pozornosť, vytvárajú sa nové mozgové spojenia. Nový rodičovský prístup využíva plasticitu mozgu, ktorý sa v procese neustálych zmien obnovuje. Aby sme to dokázali, začneme záujmom o nášho syna alebo dcéru. Slovo "záujem" má osobitnú etymológiu a často ho používame bez toho, aby sme si uvedomovali, že znamená "byť medzi vecami" (inter - im). Teda nielenže ste

uprostred niečoho, ale stávate sa aj mostom medzi týmito vecami, spojivom medzi rôznymi, oddelenými, uzavretými svetmi. Nachádzate sa medzi rozprávaním o rodičovstve a vašou priamou skúsenosťou, medzi naším svetom dospelých a svetom detí, medzi tým mužským, čo nám patrí, a tým ženským, o ktoré sa chceme postarať, atď.

Tento rozmer odpovedá na otázky: Aký som rodič? Akým rodičom chcem byť? Ktorú cnosť chcem pestovať? Cnosti, ktoré treba pestovať, sú ľudskosť a múdrosť. Cnosť ľudskosti je cítením lásky v jej dvojitej konotácii: milovať/staráť sa o seba a milovať nesebecky (patrí sem aj pocit keď vás niekto miluje) a usiluje sa dosiahnuť šťastie pre všetkých: pre seba, pre svoju rodinu, pre svoje okolie, pre svoje mesto atď. Jednotlivé úrovne trénujeme vďaka neustálej láskavosti (k sebe samému i k druhým) a vďaka sociálnej inteligencii, ktorá nám umožňuje vyhodnocovať najlepšie stratégie pre blaho celého spoločenstva, ktorého sme všetci bez výnimky súčasťou. Bolo by dostačujúce oddať sa tejto cnosti nielen vlastným deťom, ale všetkým dcéram a synom na svete.

Múdrosť je cnosť spojená s láskou k poznaniu, ale nielen s ňou.

Vedomosti nestačia, ak nie sú spojené s otvorenou myslou, ktorá nám umožňuje jasne zhodnotiť naše myšlienky a myšlienky iných.

V kombinácii so zvedavosťou, ktorú chápeme ako túžbu hľadať a objavovať nové výzvy s cieľom dosiahnuť to najlepšie, nám taktiež umožňuje podporovať tvorivé riešenia zamerané na spoločné dobro. Múdrosť je vždy prezieravá, to znamená, že uvažuje o dlhodobých dôsledkoch, má jasnú víziu. Vďaka múdrosti dokážeme lepšie pochopiť svoju úlohu a dopad nášho súčasného konania na budúcnosť.

Podpora rodičov

Stať sa rodičom je dimenziou kompetencií, štúdia, odhodlania, ale nielen toho. Ako hovorili starí Rimania, *fabricando fabricamur*, budovaním budujeme sami seba. Veci sa učíme práve tým, že ich robíme. Tým, že ste otcami, sa stávate otcami, tým, že ste matkami, sa stávate matkami, navzdory rétorike o kvalitne strávenom čase. Je zrejmé, že ak rodič z rôznych dôvodov nemá toľko času, koľko by chcel stráviť so svojimi deťmi, jedinou možnou stratégiou je zabezpečiť, aby spoločné chvíle boli kvalitné. Najčastejšie však ide o alibizmus. Mnohí rodičia sa uchýľujú k performatívnemu a neurotickému správaniu, ktoré im diktujú povinnosti vyplývajúce z tejto úlohy. Rodičom sa stávame vo vzťahu, v budovaní vzťahu so svojimi deťmi. Ak sme doteraz definovali narodenie syna alebo dcéry ako veľkú zmenu v živote človeka a tvrdíme, že sa snažíme byť najlepšou verziou seba ako rodiča a snažíme sa v tom zdokonaľovať, stretnutie s našimi deťmi nás vedie k úvahám o novom slove: transformácia, zo slov trans: mimo a formovať: dávať tvar.

Pretvárať niečo, čo už existuje. Formovať nové vzťahy medzi vecami, ale predovšetkým medzi tým, že sme rodičom, a tým, že sme synom/dcérou. Stať sa rodičom znamená tiež aktivovať novú a silnú politickú zodpovednosť, a práve tu sa stávame otcami a matkami: v našom každodennom aktivizme, v boji za rovnosť, proti rodovým predsudkom, v boji za potrebné služby, inkluzívne školy, komunitnú ekonomiku, udržateľný svet. To sa dá dosiahnuť práve starostlivosťou o rodičov, a teda aj o ich deti, pretože v každej fáze ich života sa stretávajú s rôznymi prekážkami, ktoré súvisia s ich rozvojom, slobodou, autonómiou a šťastím. Rodičom sa stanete tak, že budete neustále sledovať mocenské vzťahy, v ktorých sa vaše deti nachádzajú v každej oblasti života, a budete sa s nimi deliť o svoje privilégia. Takéto zdieľanie nepovedie k vášmu ochudobneniu. Naopak, oslobodí vás a zvýši vaše šance na úspech. Ak vaše deti vyrastú a vy ako rodičia zostanete rovnakí, premárnite veľkú príležitosť. Ak vďaka nim zmeníte svoje zmýšľanie, svoj vnútorný svet, bude vaša skúsenosť s rodičovstvom životodarná.

Tento rozmer odpovedá na nasledujúce otázky: Ako sa môžem stať takým rodičom, akým chcem byť? Ako môžem vychovávať svojho syna alebo dcéru k slobode a

samostatnosti? Aké nástroje môžem použiť na realizáciu svojho rodinného projektu? Cnosti, ktoré treba trénovať, sú odvaha a spravodlivosť. Odvaha v tomto prípade neznamená schopnosť znášať bolesť, nebojácnosť a neohrozenosť alebo prejav mužnosti (v prípade otcov!). Naopak, je to prijatie vlastnej bolesti, strachu a slabostí. Je to rozpoznanie toho všetkého u druhých, starostlivosť a ochrana spoločného dobra a ľudskosti vo všetkých jej podobách. Odvaha rodičov nie je honbou za slávou, ale podporou rozmanitosti, aby nebola vytesnená na okraj spoločnosti. A prejavuje sa v potenciáli vytrvať tvárou v tvár ťažkostiam, vo vedomom plánovaní a plnej dôvere vo vlastné ciele a v druhých. Je to odvaha byť nežným rodičom, podieľať sa na výchove detí narúšaním rodových stereotypov, držať na uzde sexizmus v práci a snažiť sa o čo najväčšiu skutočnú zmenu. Spravodlivosť ako rodičovská cnosť sa prejavuje prostredníctvom potenciálu občianstva, ktoré rozvíja pocit spolupatričnosti k svojmu spoločenstvu so silným záväzkom k spoločnému dobru; využitím potenciálu nestrannosti, ktorý nám umožňuje rozpoznať pravidlá hry vo vzťahoch a to, že sú prospešné pre všetkých, ak nie sú nevyvážené, nezvýhodňujúce jedných pred druhými, ako sa to deje napríklad v prípade rodových rozdielov; a napokon prostredníctvom potenciálu vedenia, ak sa zhostíme svojej úlohy tak, že podporíme etickú spravodlivosť. Rodičovstvo je emocionálny rozmer, v ktorom máme možnosť stať sa emocionálne gramotnými a naučiť sa rozpoznávať vlastné emócie a emócie iných. Kultúra patriarchátu, súťaživosť kapitalizmu a technokracia algoritmov posilnili ideológiu individualizmu. Cítiť sa dnes ako rodič znamená vzdať sa princípu moci nad druhými, ktorý preniká našou kultúrou a vzťahmi, a vytvoriť priestor pre princíp prijatia.

Uvítanie je slovo s osobitnou etymológiou, v taliančine *accolligere*, viac *colligere*, kde predpona a označuje pohyb, priblíženie sa dovnútra, k sebe, zatiaľ čo *colligere* má dvojaký význam: *cum ligare*, spájať a *cum legere*, zhromažďovať. V každom prípade je v princípe prijatia prítomný pocit, ktorý otvára priestor, v ktorom sa môže budovať vzťah s druhým. Rodič ako tvorca, teda tvorca toho priestoru možností, v ktorom sa život otca, matky a životy ich detí rozvíjajú vedľa seba, vo vzájomnej rozmanitosti.

Môžeme povedať, že vo vzájomnom povolaní. Uvítanie znamená prežívať rodičovstvo v čoraz väčších sústredných kruhoch, od náklonnosti cez blízkosť až po ekologické rodičovstvo.

Tento rozmer odpovedá na otázky:

Cítim sa spokojný s tým, že som rodičom?

Cítim sa ako rodič aj v neprítomnosti svojich detí?

Ak áno, v čom? Ak nie, prečo?

Cnosti, ktoré treba trénovať, sú nadhľad a striedmosť: striedmosť je najdôležitejšou cnosťou v tejto fáze poznávania, pretože nám umožňuje nastoľovať v sebe poriadok vďaka schopnosti sebakontroly, chápanej nie ako represívna sebakontrola, ale ako rozvážnosť a schopnosť ovládať impulzy, aby sme robili uvedomelé voľby. Ak si stanovíme svoje hodnoty a budeme vedieť, ako ich vyjadriť vo svojom živote, budeme schopní účinnejšej sebakontroly. Striedmosť sa dosahuje prostredníctvom pokory, ktorú chápeme ako plné poznanie seba samého, svojich obmedzení a svojich zdrojov. Pokora umožňuje, aby nás neovládali naše automatické reakcie a dokázali sme pozorne načúvať sebe samým a ostatným ľuďom. Striedmosť si vyžaduje uplatnenie rozvážnosti, aby naša osobná história a naša vízia budúcnosti mohli viesť zmysluplný dialóg a vyhodnotiť najlepšie rozhodnutia, ktoré treba urobiť na základe toho, kde sa práve nachádzame.

Cnosť nadhľadu nám umožňuje mať víziu, ktorá presahuje naše vnímanie, usmerňuje naše túžby a prostredníctvom nádeje zvláda naše obavy. Humor sa dá využiť na podporu zdravej sebakritiky, ako aj na obmäkčenie srdca druhých, a nadhľad plynie z vďačnosti, aby sme uznali svoje kvality a dali ich do služieb druhých, pretože naše kvality majú hodnotu len vtedy, keď sa o nich delíme. Niet transcendencie bez zmyslu pre spiritualitu, ktorá nás spája s morálnou krásou a s túžbou nielen po individuálnom, ale aj kolektívnom pozdvihnutí. Nadhľad nám pomáha čeliť znechuteniu, s ktorým táto spoločnosť hľadá na všetko, čo sa odchyľuje od dominantnej normativity.

Bežné rodičovské problémy

Dospeli sme k záveru, v ktorom nemôže chýbať úvaha o "čase". V prvej fáze rodičovského vzťahu sa venuje osobitná pozornosť času v jeho kongruentnej/priliehavej/zodpovedajúcej podobe pre rozvoj detí a efektívne zvládanie vzťahu. Povedomie o čase, ktoré rozvíja zdravú myseľ detí, je významnou príležitosťou, ktorá im otvára cestu k budúcim míľnikom. V tejto súvislosti považujem za veľmi vhodný zoznam "veľkolepej sedmičky", ktorý vypracoval Daniel Siegel (2011).

1. Čas zvnútornenia, ktorý tvoria chvíle, v ktorých človek môže skúmať svoje myšlienky, predstavivosť, sny, spomienky a nádeje, nechať vyvstať obrazy, ktoré sa spontánne vynárajú z ticha. Čas, ktorý sa dnes zdanlivo spája s časom nudy, ktorý je naopak momentom budovania vlastnej identity. Pretože vo svojom vnútri počúvame ten osobitý hlas, ktorý nám hovorí, kým môžeme byť; a ak sa nebudeme rozprávať sami so sebou, tento vnútorný hlas bude mať hlas iných, nebude náš. Vedomý rodič sa usiluje o to, aby jeho deti mohli zažiť tento čas zvnútornenia/rozjímania. Je zrejmé, že nemôžete svojim deťom povedať: "Zostaň tu hodinu a počúvaj sám seba!": Nedávalo by to zmysel a minulo by sa to účinku. Môžete si však spraviť rodinný rituál z chvíľ ticha, aby ste pochopili zmysel práve uplynulého týždňa. Môžete spoločne počúvať inštrumentálnu hudbu, môžete sa v tichosti prechádzať v prírode, môžete si dopriať pre potešenie jedlo, pri ktorom nikto nebude rozprávať.
2. Čas na spánok, ktorý sa v tejto výkonnostnej spoločnosti často obetuje v prospech čoraz vyšších výsledkov. Čas spánku nás však nabáda aj k zamysleniu sa nad jeho kvalitou: Ako zaspávam? Spím neprerušovane? V hodinách spánku sa vyvíja mozog našich detí, najmä jeho pamäťová zložka. Preto rodič musí dbať o to, aby jeho deti spali dostatočne dlho aj za cenu toho, že sa im to nebude páčiť: plánovanie nevyhnutného času na spánok vzhľadom na vek dieťaťa si vyžaduje silný zmysel pre organizáciu a zodpovednosť. Schopnosť nemeňte čas, kedy chodievajú deti spať, vyhýbanie sa elektronickým prístrojom pred spaním a predovšetkým večera s primeraným jedlom, ktoré nenarušuje spánok, sú niektoré z nevyhnutných vecí,

na ktoré treba pamätať. Veľmi užitočné je vytvorenie rituálu na zaspávanie: napríklad čítanie rozprávky alebo, ak sú deti staršie, spoločné rozprávanie sa o uplynulom dni, pričom sa s vami podelia o to najlepšie, čo sa im stalo, ale aj o chyby, ktoré urobili, a tiež o to, ako sa im v budúcnosti budú snažiť vyhnúť. Ďalšou užitočnou činnosťou pred zaspávaním je písanie denníka.

3. Čas sústredenia je najťažšou výzvou. Žijeme v zložitom historickom období, plnom rušivých vplyvov v dôsledku ustavičného pripojenia, ktorého sme súčasťou a falošného mýtu multitaskingu. V skutočnosti je náš mozog štruktúrovaný na vykonávanie jednej veci naraz, a čím viac sa trénujeme venovať pozornosť len jednej veci tým, že sa na ňu sústredíme, tým viac sa zlepšujú jeho schopnosti. Mnohí rodičia často robia viacero vecí naraz, napríklad odpovedajú na správy v chate a zároveň píšu e-mail alebo pozerajú film. To však neumožňuje mozgu učiť sa tak, ako by sa mal. Z tohto dôvodu je potrebné najprv vynaložiť úsilie a sústrediť sa len na jednu vec a vychovávať k tomu aj deti. Dobrým cvičením môže byť používanie časovača a sústredenie sa na jednu činnosť, kým nezazvoní. V každom prípade, ak sa vám zdá, že je ťažké sa sústrediť, je užitočné začať sa venovať veciam, ktoré nás bavia a pri ktorých sa cítite dobre. Potom môžete trénovať zdravú disciplínu sústredeníom sa na veci, ktoré až tak neobľubujete, ale sú potrebné.

4. Čas nečinnosti, nezamieňajte si ho s časom rozjímania, čo je introspektívny a vedome strávený čas. Čas nečinnosti je pravým opakom času sústredenia. Čas bez cieľov a bez účelu, okrem toho, aby sme si oddýchli a nevynakladali energiu na náročnú úlohu. Čas nečinnosti umožňuje načerpať energiu, ale predovšetkým vymedziť hranice záväzkom a stresu. Je to voľný a slobodný čas mysle, ktorý jej umožňuje putovať bez akýchkoľvek obmedzení. V rušných životoch, ako sú tie veľkomestské, môže byť naplánovanie "času nudy v rodine" často zdravé a zábavné.

5. Čas na hru je čas, ktorý prospieva rodičom aj deťom. Tak jednotlivo, ako aj spoločne. Čas na hru netreba podceňovať, pretože okrem vytvárania pocitu zmysluplnosti rodiny stimuluje tvorivosť, spoluprácu a skúmanie. Hru chápeme ako chvíľu, zameranú len na zábavu a spoločné bytie bez vážnosti, ktorá charakterizuje ostatné oblasti nášho života, ako je práca pre rodičov a škola pre deti. Teda hra,

ktorá nie je súťaživá a nie je zameraná na výsledky a víťazstvo, ale s využitím predstavivosti, experimentovania a smiechu. Hry, ako je voľné kreslenie, pantomíma, karaoke, skupinový tanec (len ako príklad), sa používajú na budovanie vzťahov založených na smiechu, ktorý sprevádza vymanenie sa z každodenných povinností. Je to potrebný čas práve preto, že je medzi povinnosťami dňa a dokonca týždňa taký vzácny. Pri hre si rodičia a deti dávajú príležitosť byť iní a zblížiť sa prostredníctvom príjemných emócií. Hra slúži aj na budovanie spomienok na rodinu, ktoré zostanú v srdciach všetkých jej členov.

Užitočnou radou pre rodičov s malými deťmi je nechať ich vybrať si hravú činnosť a sľúbiť im, že ju s nimi budete robiť, nech by bola akokoľvek absurdná, a dodržiavať navrhnuté pravidlá bez toho, aby ste do nich zasahovali alebo navrhovali zmeny. Je príjemné "zapojiť sa" do sledovania tvorivosti svojich detí. Ak sú deti staršie, pátrajte po ich záľubách alebo túžbach a zorganizujte hravé víkendy.

6. Čas pohybu je základom zdravia. Žijeme v tele, o ktoré sa musíme starať jeho posilňovaním, ale nielen tým. Pohyb zvyšuje plasticitu mozgu, zlepšuje náladu a predchádza mnohým chorobám. Je zrejmé, že ide o čas, ktorý je špecifický pre každé dieťa. Nie každý rád športuje a nie každý môže robiť rovnaké športy. Tu prichádza na rad kreativita rodiča, ktorý musí nájsť najlepšie riešenia ako vytvoriť chvíle venované starostlivosti o telo. Dôležité je, aby mali aeróbnu zložku a aby trvali aspoň 30 minút. Aby sme našli "pohyb", ktorý sa nám páči, je dôležité, aby sme dokázali v ranom štádiu experimentovať s viacerými možnosťami, aby sme našli tú správnu aktivitu, ktorá zodpovedá fyzickým vlastnostiam a schopnostiam našich detí.

7. Čas vzťahu je čas, ktorý nemožno ignorovať. Sme predsa spoločenské bytosti, a preto je nevyhnutné, aby naše bytie vo svete bolo spojené s bytím iných ľudí, s ktorými sa v živote stretávame, a s ktorými žijeme na tejto planéte. Vzťah je pojem s mnohými významami: v taliančine označuje dokument, príbeh o niečom, ale ak ide o vzťah medzi ľuďmi, označuje puto, z latinského religo a moment vzájomnosti a odkazovania, ako refero. Vo vzťahu zažívame kolektívnu myseľ a prekračujeme sami seba, ale predovšetkým zažívame nepredvídateľnosť života. V čase vzťahu budujeme príbeh zložený z pamäti a symbolov, ktorý sa stane mojím životom.

Príležitosť, ktorú nám ponúka rodičovstvo, a možnosť investovať do vzťahov a podporovať naše deti v tom, aby sa nesnažili nájsť "správnych ľudí", ale aby hľadali správny spôsob, ako si môžu udržať vzťah.

Tým, že rodič odhodlane vynakladá úsilie na rozvoj rodičovských zručností, pomáha deťom byť tým správnym človekom pre iných.

Ako? Zamýšľaním sa nad tým, čo očakávame od druhých, a presunutím záujmu na to, čo očakávame sami od seba pri budovaní najdôležitejších väzieb svojho života.

Nakoľko veľkorysý som vo svojich vzťahoch?

Nakoľko mi záleží na blahu toho druhého?

Ako a nakoľko sa teším zo šťastia druhých?

Niekedy stačí, keď sa večer pred zaspávaním spýtate sami seba: "Urobil som dnes niekoho šťastným?"

Ochrana malých detí pred násilím, zneužívaním a zanedbávaním

Zneužívanie detí je definované ako akékoľvek fyzické, emocionálne alebo sexuálne ublíženie dieťaťu, či už konaním alebo nekonaním. Zneužívanie detí je rozšírené v mnohých kultúrach, etnických aj príjmových skupinách. Podkopáva vzťah medzi rodičmi a deťmi a vytvára začarovaný kruh, ktorého prekonanie si vyžaduje čas a úsilie.

Ľudia sú presvedčení, že všetci rodičia milujú svoje deti a robia pre ne to najlepšie, čo môžu. Z psychologického hľadiska je ľahšie prijať mýtus o tom, že "rodičia nie sú zlí", ako uveriť, že niektoré deti zažívajú fyzické alebo emocionálne týranie a/alebo opustenie zo strany svojich rodičov. Nedostatok materských alebo otcovských inštinktov nám neprichádza prirodzený a prakticky možný. Ľudia, ktorí nikdy nezažili zanedbávanie a zneužívanie, môžu mať problém uveriť, že niekto môže takto zaobchádzať s nevinným a bezbranným dieťaťom. Zanedbávanie a zneužívanie sa však môže vyskytnúť v každom prostredí a je potrebné ich rozpoznať čo najskôr, pretože dôsledky dlhodobého zneužívania detí môžu byť hlboké.

V dospelosti môžu zneužívané deti pociťovať celý rad následkov, ako sú nefunkčné vzťahy, emocionálne utrpenie, zvýšené riziko úzkosti a depresie, posttraumatická stresová porucha, antisociálna osobnosť a závislosť od drog a alkoholu. Niektorí zneužívaní sa môžu zo strachu z pokračovania cyklu násillia rozhodnúť, že nebudú mať deti, hoci po nich v skutočnosti túžia.

Okrem toho sa v niektorých štúdiách zistilo, že v mnohých prípadoch spomienky na zneužívanie bolia viac ako skutočné zneužívanie, a to bez ohľadu na pohlavie alebo etnický pôvod osoby: Subjektívne myšlienky o zneužívaní môžu prispieť k formovaniu negatívneho úsudku o sebe samom, čo len predlžuje utrpenie. Zameranie sa na prítomnosť a prepísanie vlastného príbehu môže pomôcť utlmiť negatívne účinky zneužívania v detstve, aj keď sa na ne nedá úplne zabudnúť.

EMOČNÉ ZNEUŽÍVANIE - Staré príslovie "Palice a kamene mi môžu polámať kosti, ale slová mi nikdy neublížia" je jednoducho nesprávne. Pokiaľ ide o citové zneužívanie, slová môžu spôsobiť trvalé škody, ktoré nie je vôbec ľahké prekonať. Citové zneužívanie je opakovaný vzorec správania, ktorý vyvoláva strach a udržuje kontrolu

nad inou osobou, v tomto prípade nad bezbranným dieťaťom. Podobne ako iné formy zneužívania, aj emocionálne zneužívanie môže mať krátkodobé aj dlhodobé následky. Urážlivé slová zo strany rodiča môžu skutočne zmeniť spôsob, akým sa vyvíja mozog dieťaťa: dieťa si nielenže zvnútorní negatívne správy, ktoré podkopávajú jeho sebaúctu, ale môže si tiež vytvoriť maladaptívne mechanizmy zvládania, ktoré len udržiavajú cyklus zneužívania. Dospelí s anamnézou emocionálneho zneužívania sú náchylní na úzkosť, depresiu, nízke sebavedomie a majú tiež tendenciu mať problémy s vytváraním zdravých, závažných vzťahov.

SEXUÁLNE ZNEUŽÍVANIE - Akékoľvek konanie voči dieťaťu, ktoré je vykonávané s cieľom sexuálneho uspokojenia výrazne staršieho dospelého alebo dieťaťa, predstavuje sexuálne zneužívanie (pedofilná porucha). Medzi formy sexuálneho zneužívania patrí pohlavný styk, obťažovanie a formy, ktoré nezahŕňajú fyzický kontakt so zneužívateľom.

ZANEDBÁVANIE - zanedbávanie charakterizuje pretrvávajúci modelom nedostatočnej starostlivosti o dieťa. Rodičia zvyčajne zanedbávajú starostlivosť úmyselne – skôr je ich dieťa nízko na zozname ich priorít. Zanedbávanie môže byť fyzické, emocionálne alebo dokonca zdravotné. Stresové okolnosti, ako napríklad choroba, rozvod a chudoba, sú rizikové faktory, ktoré môžu zvýšiť pravdepodobnosť zanedbávania zo strany rodičov. Na zabránenie trvalým škodlivým následkom môžu byť potrebné intervencie.

OPUSTENIE - k opusteniu dieťaťa dochádza vtedy, keď opatrovatelia nezabezpečia jeho základné potreby: prístrešie, jedlo, vodu, oblečenie, vzdelanie, lekársku starostlivosť atď. Vyznačuje sa pretrvávajúcim vzorcom nedostatočnej starostlivosti a nedostatočným rastom. Opustenie dieťaťa často spôsobuje fyzické a/alebo psychické poškodenie, ktoré môže mať na dieťa trvalý vplyv, ktorý sa preniesie do dospelosti. Medzi príznaky citového opustenia dieťaťa patrí sebakritika, hnev, hanba, strach z odmietnutia a sebaobviňovanie. Deti, ktoré sú zanedbávané, si rýchlo osvoja, že na ich pocitoch nezáleží, a môžu reagovať neprejavovaním alebo popieraním svojich skutočných emócií. Dospelí, ktorí zažili zanedbávanie, sú vystavení zvýšenému riziku depresie, úzkosti, závislosti a problémov vo vzťahoch.

Spolupráca s inými službami

Dnes vieme, že ľudský rast závisí od kvality rodinných a sociálnych vzťahov, ktoré deti počas svojho vývoja zažívajú. Z tohto dôvodu sa v stratégii Európa 2020 v súvislosti s inováciami a sociálnymi experimentmi ako prostriedkami reagujúcimi na potreby občianstva vyzýva na vykonávanie opatrení, ktoré sú schopné rozvíjať pozitívne rodičovstvo (REC 2006/19 / EÚ), aby sa "prerušil cyklus sociálneho znevýhodnenia" (REC 2013/112 / EÚ) pre deti žijúce v rodinách v nepriaznivom sociálnom prostredí, pričom sa deťom zaručí dostatok príležitostí podieľať sa na budovaní ich vlastných cieľov (REC 2012/2 / EÚ).

Táto stratégia vychádza z výskumov a skúseností, ktoré ukazujú, že prostredníctvom plurality intervencií je možné umožniť takmer všetkým rodičom stať sa "pozitívnymi rodičmi", t. j. rodičmi schopnými reagovať na potreby svojich detí a rozvinúť ich potenciál, aj keď žijú v nepriaznivej situácii. Dnes vieme, že je možné bojovať proti nerovnosti a budovať sociálnu spravodlivosť tým, že zaručíme deťom, ktoré vstupujú do života z rôznych rodinných situácií, rovnaké príležitosti. S novými možnosťami intervencie sa spája aj viac zodpovednosti na politickej úrovni.

Túto zodpovednosť prevzalo v Taliansku Ministerstvo práce a sociálnej politiky, ktoré spolu s regiónmi, autonómnymi provinciami a mestami vytvorilo pracovnú skupinu pre Zákon č. 285/1997, vedeckú skupinu na univerzite v Padove, ktorá sledovala "implementáciu programu PIPPI".

Vychádzajúc z údajov získaných v rámci uvedeného programu a z prehľadu medzinárodnej literatúry na túto tému boli vypracované národné usmernenia pre intervenciu medzi deťmi a rodinami v situáciách ohrozenia, ktoré schválila konferencia štátu a regiónov 21. 12. 2017.

PIPPI (Intervenčný program na prevenciu inštitucionalizácie), ktorého skratka je inšpirovaná odolnosťou známej rozprávkovej postavy Astrid Lindgrenovej Pipi Dlhej Pančuchy pri riešení nepriaznivých životných situácií, je výsledkom spolupráce medzi Ministerstvom práce a sociálnych politík a Laboratóriom pre výskum a intervenciu v oblasti rodinnej výchovy Katedry FI.SPPA Univerzity v Padove.

Cieľom programu je inovácia intervenčných postupov vo vzťahu k rodinám

v zraniteľnej situácii s cieľom znížiť riziko zlého zaobchádzania a následného vyňatia detí z rodinnej jednotky, a to dôsledným skĺbením rôznych oblastí činnosti vo vzťahu k potrebám detí žijúcich v takýchto rodinách, pričom pri tvorbe analýzy a reakcie na tieto potreby sa zohľadňuje perspektíva rodičov a samotných detí. Prvoradým cieľom je teda zvýšiť bezpečnosť detí a zlepšiť kvalitu ich vývoja. Spadá do vymedzenej oblasti programov Zachovanie rodín a Intenzívna intervencia v rámci domácej starostlivosti, pričom investuje najmä do prvých tisíc dní života. Program funguje od roku 2011 a dnes je doň zapojených všetkých 20 talianskych regiónov, približne 2500 rodín zapojených do experimentálneho overovania a komunita praxe a výskumu, ktorú tvorí viac ako 6 000 prevádzkovateľov sociálnych, zdravotníckych a školských služieb, 250 koučov, 130 stredných manažérov a vedúcich pracovníkov týchto služieb.

Tento program predstavuje príklad, v ktorom výskumná činnosť v spojení s odbornou prípravou a intervenciou prevádzkovateľov v oblasti služieb dokázala ovplyvniť vnútroštátnu politiku a konkrétne sa do nej začleniť.

Intervenčné prostriedky, t. j. súbor činností, pomocou ktorých sa realizuje rámcový projekt v multidisciplinárnom tíme, treba chápať ako členitý súbor intervencií, prostredníctvom ktorých sa rodine poskytuje globálne a intenzívne sprevádzanie zamerané na jej osamostatnenie sa od inštitucionálnej pomoci a na reaktiváciu jej vnútorných a vonkajších zdrojov, aby aj samotná rodina mohla postupne sprístupniť skúsenosti získané na ceste sprevádzania iným rodinám.

Niektoré intervenčné nástroje sú inštitucionálneho typu, zatiaľ čo iné sa týkajú činností, ktoré vytvárajú podmienky na posilnenie rekreačných, kultúrnych, športových, umeleckých, duchovných zdrojov atď. dostupných v danej lokalite.

- Služba domáceho a/alebo územného vzdelávania (SEDT) niekedy tiež definovaná ako rodinná výchova, je nástroj, prostredníctvom ktorého sú profesionálni pedagógovia pravidelne účastní v kontexte života rodiny v jej životnom prostredí, aby posilnili zdroje, ktoré sú tam prítomné, a sprevádzali

ju procesom budovania čoraz autonómnejších pozitívnych reakcií (zručností a stratégií) rodičov na vývojové potreby dieťaťa.

- Denné centrum je nastavené ako polopobytová služba dennej podpory pre rodiny, určená deťom aj dospelým, ktorá sa môže použiť ako prostriedok v rámci projektu, ak tím vyhodnotí, že niektoré rámcové ciele projektu je vhodné realizovať v prostredí mimo bydliska rodiny.
- Solidárna blízkosť predstavuje formu solidarity medzi rodinami, ktorej cieľom je podpora jadra rodiny prostredníctvom solidarity s iným jadrom alebo jednotlivcami. Vychádza z logiky podpory a zdieľania zdrojov a príležitostí. Solidárna blízkosť patrí do kontinua rôznych foriem rodinnej väzby/komunikácie.
- Skupiny rodičov a skupiny detí: Tento nástroj zabezpečuje organizáciu chvíľ na diskusiu a vzájomnú pomoc medzi rodičmi a medzi deťmi, ktoré sa pravidelne stretávajú v skupinách. Cieľom skupinovej práce je vďaka zdroju, ktorý predstavuje kolektívny kontext, posilniť a rozšíriť vzťahové a sociálne zručnosti účastníkov, a najmä schopnosť rodičov pozitívne reagovať na vývojové potreby svojich detí.

Psychologická / neuropsychiatrická / psychiatrická intervencia a iné špecializované intervencie:

V súlade s perspektívou multidisciplinárnej ochrany a starostlivosti môžu byť zapojení odborníci v oblasti psychológie/neuropsychiatrie/psychiatrie a ďalší špecialisti v oblasti terapie a rehabilitácie na základe špecifických potrieb detí a/alebo rodičov. Členovia tímu vo všetkých fázach sprevádzajú dieťa a jeho rodinu.

Partnerstvo so vzdelávacími službami a školami :

Podpora pohody detí a ich rodín z hľadiska rovnosti a sociálnej spravodlivosti si vyžaduje plodnú spoluprácu medzi učiteľmi, vychovávateľmi a odborníkmi z oblasti sociálnych a sociálno-zdravotných služieb.

Ekonomická podpora, ktorú obce poskytujú rodinám, predstavuje kontrast voči chudobe a deprivácii v oblasti ekonomiky, bývania, práce a vzdelávania, v ktorej sa nachádza mnoho zraniteľných rodín.

Pojem "cesta sprevádzania" teda znamená integrovaný a účastný proces intervencie, ktorý zahŕňa odborné aj neformálne zdroje a je založený na rozpoznávaní, posilňovaní a aktivizácii zdrojov (osobných, rodinných, kontextových), ktoré umožňujú rodičom pozitívne reagovať na potreby detí. (Zdroj: Ministerstvo sociálnych politík, Taliansko).

Materiály pre rodičov: Témy na skupinové diskusie

Rodičovstvo, vnímané ako príležitosť, možno chápať aj ako výchovu k dobrému životu, čo v hodnotovom a filozofickom ponímaní znamená výchovu k "dobrému" životu ako hlavnému zdroju šťastia. Starostlivosť o svoje deti (a tým aj o vlastné rodičovstvo) možno posilniť sériou cvičení na rozvoj hodnôt, ktorými sa riadia naše voľby, rozhodnutia, činy, ciele a zručnosti. Výchova k hodnotám určite nie je nič jednoduché. Nachádzame sa v jednej z najzložitejších, najzanedbávanejších a zároveň najpodstatnejších oblastí ľudského života.

Nasledujúce pracovné listy sú určené na individuálnu, párovú aj skupinovú prácu, pri ktorej sa budúci rodičia môžu stať uvedomelejšími a schopnejšími!

Cvičenie

Dajte si čas na zamyslenie a premýšľajte o tom, aký chcete byť rodič a čo robíte pre to, aby ste sa stali práve takým rodičom, akým chcete byť.

Zapíšte si to.

Porovnajzte svoju predstavu o ideálnom rodičovi s predstavou ostatných rodičov v skupine a venujte pozornosť pocitom, ktoré vo vás rôzne predstavy o rodičovstve vzbudzujú.

Cvičenie

Vezmite si papier a napíšte naň dva nadpisy: 1. "aký musí dobrý rodič byť" a 2. "ako sa musí dobrý rodič správať".

Rozdeľte sa do menších skupín, podelte sa v nich o "povinnosti" dobrého rodiča a skúmajte zručnosti efektívneho rodiča. Porovnajte ich s tým, čo ste si zapísali a podelte sa v skupine o vaše výsledné pocity a dojmy.

Cvičenie

Vezmite si pero a papier. Rozdeľte hárok papiera na polovicu a vytvorte dva stĺpce: do prvého stĺpca napíšte aspoň päť prídavných mien, ktoré charakterizujú "dcéru", a do druhého stĺpca päť prídavných mien, ktoré charakterizujú "syna".

Potom odpovedzte na nasledujúce otázky: kde a kedy som sa naučil takto deliť ženy a mužov?

Má takéto rozdelenie nejaký vedecký základ? Kde o ňom môžem nájsť dôkazy?

DCÉRA	SYN
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

Porozprávajte sa s ostatnými rodičmi v skupine.

Cvičenie

Trénujte, ako sa túliť so svojimi deťmi, rešpektujúc ich potreby a pocity.

Odpovedzte si na nasledujúce otázky:

1. Objímam, hladím, masírujem svoje deti?

2. Ak áno: ako a kedy to robím?

3. Ak nie, prečo? Čo mi v tom bráni? Ako to môžem začať robiť?

4. Hrám sa s nimi v tichosti s použitím rúk?

5. Ako reagujú na túlenie?

6. Nikdy som sa svojich detí nepýtal/a, ako sa radi túlia a maznajú.

Porovnajte svoje odpovede s odpoveďami iných rodičov.

Cvičenie

Nájdite si čas osamote a miesto, kde sa budete cítiť pokojne a príjemne.

Odpovedzte na nasledujúce otázky:

1. Kedy ste sa prvýkrát cítili ako rodič?
2. Vyberte významný okamih, kedy ste vo svojom živote zažili, že sa o niekoho dokážete "postarať" a zapíšte si ho.
3. Ako sa starám o svoje deti? Koľko času investujem do starostlivosti o ne? (Jasne uveďte činnosti, ktoré robíte alebo plánujete urobiť).
4. Ako sa staráte o seba? (Jasne uveďte činnosti, ktoré robíte alebo plánujete urobiť).
5. Starám sa spolu s nimi o svet, v ktorom žijeme? Ako? (Jasne uveďte činnosti,

ktoré robíte alebo plánujete urobiť).

Cvičenie

Nájdite si čas osamote a miesto, kde sa budete cítiť pokojne a príjemne.

Odpovedzte na nasledujúce otázky:

1. Keby vaša rodina bola hudobná skupina, aká by bola? Akú hudbu by ste hrali?

2. Akým pokrmom by bol každý z členov vašej rodiny? Prečo by chutili práve takto?

3. Keby ste boli superhrdinovia, kým by ste boli a aké by ste mali schopnosti? A prečo?

4. Pripravte si obrázkové časopisy a pomocou techniky koláže spolu s deťmi predstavte vašu rodinu.

Porovnajte svoje metafory s metaforami iných rodičov a skúste si ich vymeniť. Ako sa pri tom cítite?

Cvičenie

Nájdite si čas osamote a miesto, kde sa budete cítiť pokojne a príjemne.

Odpovedzte na nasledujúce otázky:

1. Položil som si dnes otázku, aké chyby som urobil a prečo? Povedal som o nich svojim deťom?
2. Zamyslel som sa nad tým, aké ponaučenie som si vzal z dnešných chýb? Opýtal som sa svojich detí, čo sa naučili oni, alebo ako sa plánujú vyhnúť opakovaniu rovnakých chýb v budúcnosti?
3. Povedal som im už o tom, čo najlepšie mi dnes stalo? Spýtal som sa ich na to isté? Čo bolo to najlepšie, čo dnes urobili? A prečo bola práve toto tá najkrajšia vec?
4. Počúval som svoje deti, keď mi rozprávali nejaký príbeh alebo som ich často prerušoval? Kedy a ako som ich prerušoval, keď sme sa spolu rozprávali?

Porovnajte s inými rodičmi to, ako pristupujete k chybám a zapíšte si veci, ktoré môžete zlepšiť.

Cvičenie

Toto cvičenie si urobte sami, pokiaľ môžete, urobte ho aj so svojimi deťmi:

1. Samostatne: celý týždeň premýšľajte o nejakom svojom strachu (ktorému dokážete čeliť) a každý deň ho vo svojej fantázii zosmiešňujte tak, aby ste sa na ňom vedeli zasmiať. Na konci týždňa sa zamyslite nad tým, ako sa zmenilo vaše vnímanie tohto strachu.
2. S deťmi: prikladajte hodnotu a dôležitosť tomu, čo ich vystrašilo, povedzte im, čoho ste sa v detstve báli vy a ako ste tento strach prekonali. Buďte tam pre ne a úprimne uznajte ich strach.

Porovnajzte svoj strach so strachmi iných rodičov. Počúvajte ich bez odsudzovania a prijmite ich pocity.

Cvičenie

Toto cvičenie si urobte sami, pokiaľ môžete, urobte ho aj so svojimi deťmi:

1. Samostatne: Ak ste niekomu ublížili, kontaktujte ho, ospravedlňte sa mu a nejakým spôsobom to napravte.
2. S deťmi: vyberte si vhodnú činnosť, ktorú budete robiť všetci spoločne aspoň týždeň. Na konci týždňa si povedzte o svojich dojmach, prežitých emóciách a podelte sa o najlepšie spomienky.

Cvičenie

Toto cvičenie si urobte sami, pokiaľ môžete, urobte ho aj so svojimi deťmi:

1. Samostatne: Spomeňte si na posledný konflikt, ktorý ste s niekým mali (v rodine, v práci, s priateľmi) a skúste sa naň pozrieť z pohľadu toho druhého. Pridajte ďalšie perspektívy, z ktorých môžete na konflikt nahliadať, t. j. predstavte si ďalšie možné "postavy", ktoré sú prítomné a zapojené: prijmite ich možný uhol pohľadu.
2. S vašimi deťmi: Povedzte im o nejakom skutočnom probléme (alebo o nejakom možnom probléme, pokiaľ vám žiaden skutočný nenapadá) a podelte sa s nimi o pocity, ktoré vo vás tento problém vyvoláva. Opýtajte sa ich, aké nápady/riešenia by vám odporučili. Vypočujte si ich návrhy, položte im otázky, aby ste pochopili ich návrhy z ich pohľadu a spolu s nimi nájdite najlepší spôsob, ako zistiť potrebné informácie, aby ste dokázali vyhodnotiť, ktoré riešenie je najlepšie.

Cvičenie

Toto cvičenie si urobte sami, pokiaľ môžete, urobte ho aj so svojimi deťmi:

1. Samostatne: Urobte si zoznam troch vecí, ktoré vás veľmi hnevajú a troch vecí, ktoré vás nadchýňajú a zapíšte ich do dvoch stĺpcov vedľa seba, aby ste zvýraznili polaritu medzi nimi: zamyslite sa nad tým, ako na tieto podnety automaticky reagujete a ako by ste si vedeli nájsť čas na to, aby ste si všimli emócie, ktoré vo vás vyvolávajú, predtým, než začnete konať, keď sa tieto veci stanú.
2. Spolu s deťmi: Zinscenujte najčastejšie sa opakujúce konflikty medzi vami s pomocou bábik alebo plyšových zvieratiek. Počas hry sa vaša postava opýta, ako sa cítia postavy, ktoré hrajú vaše deti, a prečo sa tak cítia. Nechajte bábiky rozprávať o vnútornom svete vašich detí.

Cvičenie

Toto cvičenie si urobte sami, pokiaľ môžete, urobte ho aj so svojimi deťmi:

1. Samostatne: na ulici pozoruje tváre okoloidúcich a z ich výrazu sa snažite odhadnúť, aké emócie cítia alebo aké sú ich myšlienky.
2. S vašimi deťmi: Ak ste s deťmi, nechajte ich najprv odhadnúť emócie na tvárach okoloidúcich a potom vyjadrite svoj názor.
Porozprávajte sa o tom, prečo podľa vás tento človek v danom okamihu pociťuje túto emóciu: aký príbeh prežíva v tomto okamihu svojho života?

Cvičenie

Toto cvičenie si urobte sami, pokiaľ môžete, urobte ho aj so svojimi deťmi:

1. Naplánujte si na budúci týždeň niekoľko skutkov bezdôvodnej, vopred premyslenej a zámernej láskavosti voči svojim deťom a voči nejakému človeku, ktorého málo poznáte. Vedzte si denník o ich reakciách (výrazy a/alebo gestá) a cez víkend si zapíšte, ako sa cítite a ako sa zmenil váš vzťah.
2. Ak sú vaše deti malé, vymýšľajte spolu príbehy o láskavosti, slovne,
3. s bábkami, maňuškami, kde hlavnými hrdinami sú slová ako "ďakujem", "prosím", "prepáč". Ak to vek vášho dieťaťa dovoľuje, venujte sa spoločne nejakej dobrovoľníckej činnosti.

Cvičenie

Sú vám príjemné emócie?

Toto cvičenie predstavuje dobrý spôsob, ako začať uvažovať o svojich zvyčajných reakciách na vlastné emócie aj emócie vášho dieťaťa. Postupne sa zamyslite nad strachom, láskou, hnevom, nadšením, vinou, smútkom a radosťou. Ktoré pocity sú vám najznámejšie? Ktoré z nich vo vás vyvolávajú najnepríjemnejšie reakcie? Ktoré z nich zvládnete najlepšie? A čo sa deje, keď sú namierené proti vám, alebo keď ich vidíte u iných?

Emócie sú užitočné, dokonca aj tie negatívne. O tých nepríjemných premýšľajte ako o kontrolkách na palubnej doske. Keď vám kontrolka paliva signalizuje, že máte málo paliva, vašou reakciou by nemalo byť odstránenie žiarovky, aby prestala blikáť, ale natankovanie paliva, aby ste mohli jazdiť ďalej. To isté platí aj pre emócie. Vo všeobecnosti by sme sa nimi nemali nechať rozptyľovať, ale nemali by sme ich ani utlmovať. Skúsme im načúvať a využiť ich na to, aby sme zistili, čo potrebujeme, aby sme si uvedomili vlastné túžby, a pokiaľ je to možné, pokúsili sa ich uskutočniť.

Pracovné listy na tému: B) Zabezpečenie ochrany detí pred zneužívaním a násilím

V tejto druhej časti vychádzame z predpokladu, že pokiaľ chceme podporiť rodičov v boji proti možnému násiliu alebo zneužívaniu, je potrebné v prvom rade tento problém rozpoznať: stať sa gramotným, aby sme ho dokázali vnímať a predchádzať mu.

Zlé zaobchádzanie sa môže prejavovať ako:

1. Fyzické týranie.
2. Psychické týranie.
3. Byť svedkom násilia.
4. Sexuálne zneužívanie.
5. Zneužívanie online.
6. Patologické javy týkajúce sa starostlivosti (závažné zanedbávanie/zanedbávanie starostlivosti, prehnaná starostlivosť).
7. Šikanovanie a kyberšikanovanie.

Fyzické týranie

Fyzické týranie sa vzťahuje na úmyselné použitie fyzického násillia voči maloletemu, ktoré spôsobí alebo s vysokou pravdepodobnosťou spôsobí poškodenie zdravia, ohrozenie života, vývoja alebo dôstojnosti, ako napríklad: napadnutie, telesné alebo prísne tresty, útoky na telesnú integritu, na život dieťaťa/dospievajúceho.

Vzhľadom na kultúru trestania na výchovné účely sa veľká časť násillia na maloletých odohráva v domácnosti a páchajú ho blízki príbuzní.

Veľmi malé deti so zdravotným postihnutím alebo deti, ktoré potrebujú osobitnú starostlivosť, sú zraniteľnejšie voči riziku fyzického násillia, ktoré často súvisí so sociálnou izoláciou rodiny, nedostatkom sietí podpory, zanedbávaním a psychickým násillím.

Je potrebné zdôrazniť, že fyzické týranie nezanecháva vždy zjavné stopy na tele dieťaťa, a aj keď sú prítomné, nemusia byť ľahko viditeľné alebo okamžite správne identifikované.

Zranenia môžu postihovať rôzne orgány a systémy, mať rôzne klinické obrazy (zlomeniny, kožné lézie, otrasy mozgu a hlboké viscerálne poškodenia) a vytvárať zložité diferenciálno-diagnostické otázky. Osobitnou formou fyzického týrania je syndróm traseného dieťaťa (SBS), t. j. násillné trasenie dieťaťom (zvyčajne mladším ako 24 mesiacov), ktoré spôsobuje vážne poranenia.

Psychické týranie

Pod psychickým týraním rozumieme citový vzťah charakterizovaný opakovaným a nepretržitým psychickým nátlakom, citovým vydieraním, ľahostajnosťou, odmietaním, znevažovaním a znehodnocovaním, ktoré poškodzujú alebo brzdia rozvoj základných kognitívno - emocionálnych schopností, ako sú inteligencia, pozornosť, vnímanie, pamäť.

Je to veľmi zákerná forma násilia, pretože sa ťažko odhaľuje a môže byť spojená s inými formami zlého zaobchádzania. Do tejto kategórie patrí aj účasť maloletého dieťaťa na vysoko konfliktných manželských rozchodoch, ktoré zahŕňajú jeho aktívnu účasť na stratégiách zameraných na očierňovanie, znevažovanie, odsudzovanie, odmietanie rodiča.

Psychické týranie časom hlboko narúša formujúcu sa štruktúru osobnosti, pocit sebaúcty dieťaťa a dospelujúceho, jeho sociálne zručnosti a všeobecne jeho predstavu o svete.

Byť svedkom násilia

Násilie, ktorého sú maloletí svedkami v rodinnom prostredí, znamená, že dieťa zažíva akúkoľvek formu zlého zaobchádzania, ktoré sa uskutočňuje prostredníctvom fyzického, verbálneho, psychického, sexuálneho a ekonomického násilia voči referenčným osobám alebo iným citovo významným dospelým a maloletým osobám. Patrí sem aj násilie páchané maloletými osobami na maloletých a/alebo iných členoch rodiny, zanedbávanie a zlé zaobchádzanie s domácimi zvieratami.

Dieťa môže takéto činy zažiť najmä dvoma spôsobmi:

- priamo: keď sa vyskytujú v jeho percepčnom poli
- nepriamo: keď si je vedomé a/alebo vníma ich účinky.

Ak je dieťa svedkom násilia, predstavuje to vysoko prediktívny rizikový faktor pre iné formy zlého zaobchádzania. V najzávažnejších situáciách môže dôjsť k usmrteniu matky a detí, a to aj vzhľadom na tendenciu tohto javu predznamenávať eskaláciu z hľadiska spôsobených škôd a nebezpečnosti..

Sexuálne zneužívanie

Sexuálne zneužívanie sa vzťahuje na úmyselné a interpersonálne zapojenie maloletého do vynútených sexuálnych skúseností alebo do akéhokoľvek nevhodných situácií z hľadiska štádia vývoja.

Takéto skúsenosti nemusia zahŕňať explicitné násilie alebo zranenie; môžu sa vyskytnúť bez fyzického kontaktu a/alebo ich deti môžu zažívať ako pozorovatelia.

V závislosti od vzťahu medzi dieťaťom a zneužívateľom možno sexuálne zneužívanie rozdeliť na:

1. zneužívanie v rámci rodiny/ intrarodinné, ktoré realizujú členovia jadrovej alebo širšej rodiny
2. Peri-rodinné, realizované osobami, ktoré maloletý pozná, vrátane tých, ktorým je zverený do starostlivosti/výchovy. Tieto dve formy zneužívania sú najčastejšie.
3. mimorodinné, ak je páchatelom zneužívania osoba mimo rodinného prostredia a najbližšieho okolia maloletého.

Sexuálne zneužívanie je zriedkavo násilným činom, ktorý zanecháva fyzické stopy. Lekárske posúdenie predstavuje len málokedy rozhodujúci aspekt komplexného diagnostického procesu, ktorý musí byť nevyhnutne multidisciplinárny. Tvárou v tvár podozreniu zo sexuálneho zneužívania pripomíname, že v každom prípade sa musí vykonať rozsiahle a komplexné posúdenie, pričom sa analyzujú najmenej tri oblasti: fyzické, psychologické, sociálne znaky, ako aj spontánne príbehy a výpovede údajnej obete. Vzhľadom na častú symptomatologickú nešpecificitu býva často indikatívne sexualizované správanie neadekvátne veku vývoja, najmä ak sa vyznačuje kompulzívnosťou a stálou prítomnosťou.

Sexuálne vykorisťovanie

Osobitný typ sexuálneho zneužívania predstavuje sexuálne vykorisťovanie. Je to správanie, pri ktorom jednotlivci alebo organizované zločinecké skupiny prijímajú peniaze alebo iné výhody za vykonávanie činností ako je:

1. detská pornografia: akékoľvek zobrazenie maloletej osoby akýmkoľvek prostriedkami pri špecifických sexuálnych aktivitách, skutočných alebo simulovaných, alebo akékoľvek zobrazenie pohlavných orgánov maloletej osoby na primárne sexuálne účely;
2. detská prostitúcia: maloletá osoba je nútená vykonávať sexuálne úkony výmenou za peniaze alebo iné výhody;
3. sexuálna turistika: "sexuálny turista" je definovaný ako osoba, ktorá za účelom sexu s maloletými organizuje dovolenkové (alebo pracovné) pobyty v krajinách, ktoré nielenže tolerujú detskú prostitúciu, ale často ju aj propagujú, aby prilákali turistov a za účelom zárobku.

Zneužívania "online"

Používanie nových technológií a najmä internetu deťmi a mladými ľuďmi na jednej strane predstavuje príležitosť na rozšírenie spektra skúseností a vzťahov, na druhej strane však zmenilo spôsoby komunikácie a umožnilo vznik rôznych možných foriem násilia vrátane veľmi závažných foriem, ako je napríklad sexuálne zneužívanie. Nedávne výskumy poukázali, že používanie internetu generáciou mladých ľudí v Taliansku je extrémne rozšírené a na to, že tým vznikajú podmienky, ktoré mladých ľudí vystavujú reálnym hrozbám sexuálnej viktimizácie.

Pod pojmom "online" zneužívanie rozumieme akúkoľvek formu sexuálneho zneužívania maloletých páchaného prostredníctvom internetu a spojeného s dokumentáciu obrázkov, videí, nahrávok explicitných, skutočných alebo simulovaných sexuálnych aktivít.

Medzi formy sexuálneho zneužívania maloletých online patria:

1. off-line sexuálne zneužívanie zdokumentované pomocou videí/obrázkov a šírené online;
2. grooming, ktorý nastáva vtedy, keď dospelá osoba manipulatívnymi metódami podnecuje maloletú osobu k nadviazaniu vzťahu tým, že ju nabáda na vykonávanie sexuálnych úkonov online a/alebo na získanie sexuálneho kontaktu offline;
3. kybernetický sex, pri ktorom dospelá osoba a maloletá osoba vykonávajú sexuálne úkony výlučne prostredníctvom internetu;
4. sexting, pri ktorom dve alebo viac neploletých osôb produkuje a dobrovoľne si vymieňa správy, obrázky alebo videá sexuálnej povahy, ktoré, ak sú šírené nimi alebo inými neploletými osobami prostredníctvom internetu alebo mobilných telefónov, môžu byť zneužitú dospelými osobami. Sieť umožňuje šírenie obrázkov v obrovskom telekomunikačnom okruhu, ku ktorému má prístup množstvo ľudí bez možnosti ich z internetu odstrániť.

Patologické javy týkajúce sa starostlivosti

Pod patologickou starostlivosťou rozumieme také javy, v ktorých rodičia alebo osoby právne zodpovedné za dieťa nedostatočne zabezpečujú jeho fyzické, mentálne a emocionálne potreby v súvislosti s jeho vývojovou fázou a zahŕňajú:

1. Závažné zanedbávanie / zanedbávanie starostlivosti

Závažné zanedbávanie / zanedbávanie starostlivosti znamená vážnu neschopnosť rodiča zabezpečiť potreby dieťaťa, čím dochádza k bezprostrednému a vážnemu ohrozeniu dieťaťa, ako je opustenie, odmietnutie, vážne narušenie fyzického, kognitívneho, emocionálneho vývoja alebo iné formy zneužívania a násilia až po smrť.

Často nebýva odhalené, je zle rozpoznateľné a obvykle sa spája s inými formami zlého zaobchádzania. Protokolov a odporúčaní vypracovaných na boj proti tomuto javu je stále málo, napriek tomu, že v súčasnosti sa vo vedeckej literatúre všeobecne uznáva, že závažné zanedbávanie môže byť rovnako škodlivé ako iné formy zlého zaobchádzania.

2. Diskúria

Vyskytuje sa vtedy, keď sa s dieťaťom zaobchádza spôsobom, ktorý je narušený, nevhodný alebo nezodpovedá vývojovému štádiu dieťaťa, môže sa prejavovať napríklad ako navodenie úzkostlivosti, vynucovanie skorého osvojovania si nejakého typu správania, iracionálne očakávania, nadmerná, či prehnaná starostlivosť.

3. Hyperkúria

Nastáva vtedy, keď sa fyzická starostlivosť vyznačuje trvalou a nadmernou medikalizáciou zo strany rodiča, spravidla matky, a rozlišujeme tieto jej formy:

"Prehnaná lekárska starostlivosť" je stav, keď jeden alebo obaja rodičia, silne znepokojení zdravotným stavom dieťaťa v dôsledku miernych príznakov/symptómov, majú potrebu ho podrobovať zbytočným a excesívnym lekárske konzultáciám.

"Chemické zneužívanie" ak rodičia podávajú z vlastnej iniciatívy dieťaťu rôzne chemické látky alebo lieky, ktoré môžu byť škodlivé, s cieľom vyvolať úňho príznaky, ktoré upútajú pozornosť zdravotníckych pracovníkov. "Münchausenov syndróm v

zastúpení (MPS)" rodič, spravidla matka, pripisuje dieťaťu neexistujúce choroby, čo je výsledkom skresleného presvedčenia o vlastnom zdraví, ktoré sa potom prenáša na dieťa, ktoré má následne tendenciu osvojiť si tento postoj simulovaním príznakov chorôb. Diagnostika je často ťažká a oneskorená v dôsledku častej nedôvery a neúmyselnej kolaborácii lekárov a tiež vysokej miery úmrtnosti.

Šikanovanie a kyberšikanovanie

Pojem šikanovanie definuje urážlivé a/alebo agresívne správanie, ktoré opakovane v priebehu času vykonáva jednotlivec alebo viacero osôb na úkor jednej alebo viacerých osôb s cieľom uplatniť svoju moc alebo nadvládu nad obeťou.

Táto definícia musí zohľadniť, či bolo konanie zo strany páchatel'a týchto činov úmyselné a skutočné formy zneužívania, ktoré u obetí vyvolali nepohodlie a fyzické alebo psychické poškodenie. Rozdiel medzi bežnými spormi medzi deťmi alebo mladistvými a ozajstnými prejavmi šikanovania spočíva v pripravenosti a úmyselnosti, ktoré sú pre ne charakteristické, v opakovaní

v priebehu času, ako aj v uspokojení, ktoré v jeho dôsledku cítia páchatelia takéhoto zneužívania, v nerovnováhe moci medzi šikanujúcim a obeťou, s potvrdením prevahy šikanujúceho nad obeťou z hľadiska veku, fyzickej sily, počtu atď...

Fenomén šikanovania je v podstate skupinová dynamika založená na pretváraní a prejavuje sa najmä medzi spolužiakmi v prvých ročníkoch, teda vtedy, keď sa žiaci ešte navzájom dobre nepoznajú a hľadajú cestu, ako sa spolu cítiť dobre. Šikanovanie síce nie je v trestnom práve považované za trestný čin, ale veľmi často sa šikanujúci dopúšťa trestných činov voči obeti (príklady: trestný čin vyhrážania, vydierania, násilia s priťažujúcimi okolnosťami atď. Sharp a Smith (1994) vyzdvihujú nasledujúce formy šikanovania v závislosti od druhu a intenzity agresívneho správania:

1. fyzické (bitie, strkanie, fyzické šikanovanie)
2. verbálne (urážky, vydieranie, zastrašovanie, obťažovanie, urážky, nadávky),
3. nepriame (sociálna manipulácia, ktorá spočíva vo využívaní iných na ublíženie danej osobe, útočník na obeť nepôsobí priamo, napríklad šíri nepríjemné a urážlivé klebety, systematicky vylučuje danú osobu zo života skupiny a podobne).

Zneužívanie nových technológií na zámerné útoky na bezbranné osoby sa nazýva "kyberšikana". Opisuje agresívne, úmyselné konanie, ktoré vykonáva jednotlivec alebo určitá skupina s využitím rôznych foriem elektronického kontaktu a ktoré sa dlhodobo opakuje voči obeti, ktorá sa nevie voči nemu brániť.

Útočník môže konať anonymne a môže šíriť informácie a videá prostredníctvom internetu s dosahom na potenciálne neobmedzené publikum.

V ďalšej časti nájdete niekoľko užitočných kariet pre rodičov, ktoré im pomôžu rozpoznať niektoré postoje, ktoré sú im vlastné a ktoré im boli vštepované dominantnou kultúrou, čím môžu posilniť sebaurčenie vlastných detí.

Cvičenie

Niekedy, keď vám dcéra alebo syn povie "nie", máte tendenciu používať takéto frázy:

- "Keby si ma mal/a rada..."
- "Keby si ma naozaj ľúbil/a..."
- "Nevidíš, ako zle sa teraz cítil..."

Takéto frázy vyvolávajú v adresátovi pocit viny. V prípade detí hrozí okrem pocitu viny aj riziko, že si osvoja submisívne vnútorné postoje, ktoré z nich urobia ľahké obete.

Cvičenie

Keď sa k vám vaša dcéra alebo syn nechce pritúliť:

- Máte na tom trvať?
- Objímate ho/ju, využívajúc nepomer síl a ignorujete jej/jeho nie?
- Keď stretnete príbuzného, vyzývate svoje dieťa, aby ho pozdravilo a pobožkalo/ prijalo od príbuzného bozk, ak keď nechce?

Je dôležité rešpektovať telo dieťaťa, aby si zvyklo, že dotyky majú byť konsenzuálne. Tak sa naučia, že ich „nie“ má byť rešpektované a dokážu samostatne identifikovať prípady, keď dospelý prekročí hranice.

Rodičovstvo s dôverou - inšpiratívne postupy z partnerských krajín

"PADRI E FIGLIE. ALLENARSI ALLA PARITA' " - TALIANSKO

Otcovia a dcéry: tréning rodovej rovnosti, metodika Girolamo Grammatico, rodičovský koučing

Cieľové skupin Rodičia a deti

Zameranie: Celkovým cieľom je podporovať rodovú rovnosť od útleho veku.

Ciele: Čo znamená vzdelávať malú ženu? Ako sa vyučuje rodová rovnosť v rodine? Girolamo Grammatico, odborný kouč, už dlhé roky ako spisovateľ a tréner pomáha účastníkom svojich workshopov (trénerom a rodičom) spoločne sa zamyslieť nad tým, čo dnes znamená byť otcom, ktorý tu je pre dieťa. Jeho kniha "Otcovia a dcéry. Tréning pre rodovú rovnosť", je „humanistickou“ tréningovou príručkou pre otcov, aby sa táto spoločnosť stala miestom, ktoré víta naše dcéry (a našich synov) a umožňuje im rozvíjať ich potenciál, aby sa každé dieťa mohlo realizovať a mohlo byť šťastné, slobodné a samostatné.

Metodika: Girolamo zakladá svoju prácu na dosiahnutí nového otcovského povedomia. Byť otcom dnes znamená byť aj nositeľom špecifického "mužského modelu". Model potrebný na výchovu budúcich mladých žien a predovšetkým mladých mužov. Čo to znamená? Výchovu k inklúzii a rodovej rovnosti. Výchovu k slobode.

Vplyv: Girolamo sa ako otec a kouč denne zaoberá otázkami týkajúcimi sa žien, pričom si uvedomuje, že sme zdedili patriarchálne paradigmy, ktoré si často neuvedomujeme. Pre Girolama ako otca a trénera bolo v posledných desaťročiach zásadné štúdium a praktizovanie interseksionálneho feminizmu. V tomto zmysle Girolamo napísal dve veľmi významné knihy, ktoré sprevádza obdivuhodná trénerská práca, v ktorej sa venuje práve rodičovstvu. Ide o knihy: "#esserepadrioggi. Manifest nedokonalého otca" a "Otcovia a dcéry. Tréning rodovej rovnosti" (vydanie Ultra).

Záver: Po 20-ročných skúsenostiach patria medzi stereotypy, s ktorými pracuje najviac:

Po prvé: Dcéra je vnímaná ako princezná, ktorú treba "skrásliť" a "ochrániť" tým, že sa jej

odoprie možnosť vidieť celé spektrum alternatív;

Po druhé: dcéra je vnímaná ako budúca matka, otec sa ju snaží vtesnať do tejto jedinej úlohy a neuvedomuje si, že toto by mala byť slobodná voľba jeho dcéry. Výzvou je vzdelávať a vychovávať naše dcéry tak, že im umožníme slobodne sa rozhodnúť, akou cestou sa chcú vydať.

Kontakt:

E-mail: girolamo.lifecoach@gmail.com

Webová stránka: <https://www.girolamogrammatico.it/2021/05/18/padri-e-figlie-allenarsi-alla-parita-rassegna-stampa/>

"ASSO METI" - TALIANSKO

Združenie na ochranu osôb, ktoré boli v detstve zneužívané	
Cieľové skupin	Rodičia a deti
Zameranie:	Šírenie rozmanitých emocionálnych informácií, ktoré vyjadrujú, čo pre človeka, chlapca alebo dievča znamená byť vystavený násiliu.
<p>Ciele: Meti sa zrodila z vedomia, že téma sexuálneho zneužívania v detstve už nemôže naďalej zostávať v tajnosti ako súčasť odborných štúdií o utrpení tela a duše alebo v súdnych spisoch, ale naopak, musí byť vynesena na svetlo sveta, aby každý vedel, o čo ide, a predovšetkým, čo sa dá urobiť, aby tento jav nezostával nepovšimnutý.</p> <p>Metodika: Združenie pracuje prostredníctvom svojpomocných skupín a arteterapie. Medzi hlavné ciele organizácie patrí šírenie informácií o riešenej téme s osobitným dôrazom na prevenciu a terapie, ktoré sa môžu realizovať na prekonanie nepríjemných pocitov spôsobených traumatickou udalosťou, a to prostredníctvom organizovania osvetových stretnutí. Ide o sériu iniciatív zameraných na riešenie problému zneužívania v detstve a tráum, ktoré z neho vyplývajú.</p> <p>Program sa zvyčajne realizuje prostredníctvom 3 alebo viacerých stretnutí:</p> <ol style="list-style-type: none">1. stretnutie zahŕňa intervenciu psychológa/psychoterapeuta, ktorý rozpráva o posttraumatickej stresovej poruche, aby sa ju účastníci naučili rozpoznať, hovorí o jej rôznych podobách a nepríjemnostiach, ktoré spôsobuje, a pomáha spoznať rôzne možné cesty podpory a starostlivosti;2. zahŕňa intervenciu sociológa alebo právnik, ktorý názorne vysvetlí platnú legislatívu a práva a povinnosti občanov, pretože často, keď sa obeť rozhodne podstúpiť súdny proces, úplne sa spolieha na inštitucionálne zodpovedné osoby bez toho, aby dôkladne poznala svoje práva. <p>Na treťom stretnutí sa uskutoční prezentácia A.M.A. a ďalších aktivít, ktoré Meti ponúka na</p>	

zabezpečenie starostlivosti o obeť zneužívania.

Vplyv: Združenie spolupracuje s verejnými a súkromnými subjektmi (družstvami, zdravotníckymi štruktúrami atď.) a každoročne podporuje stovky detí a dospelých, na ktorých bolo páchané násilie od mladých ľudí po príbuzných detí, na ktorých bolo páchané násilie.

Záver: Jednou z najťažších vecí pre dospelé obeť zneužívania v detstve je odvaha ukázať ostatným svoje jazvy. Je dôležité, aby sa s týmito traumami pracovalo včas a čelilo sa im s jemnosťou a profesionalitou.

Kontakt:

Webová stránka: <https://www.assometi.org/home>

TOY FOR INCLUSION PLAYHUBS SLOVENSKO

Hračkárnice (Toy for Inclusion Playhubs) sú dobre vybavené priestory, ktoré poskytujú bezpečné prostredie na hranie a učenie sa deťom aj ich rodičom. Môžu sa tu stretávať a získavať informácie o relevantných témach a zároveň si tak budovať dôveru v inštitucionálne prostredie.

Cieľové skupiny:	Rómske deti (0-8 rokov) zo sociálne znevýhodneného a kultúrne odlišného prostredia, ich rodičia, miestne zainteresované strany (starostovia, poslanci, vedúci predstavitelia komunity, starší členovia komunity), odborníci a odborní pracovníci pracujúci s rómskymi deťmi.
Zameranie:	Celkovým cieľom je bojovať proti segregácii malých rómskych detí a rodín a posilniť sociálnu súdržnosť prostredníctvom inkluzívnych komunitných služieb VSRD. Projekt podporuje aktívne zapojenie rómskych a nerómskych komunít do služieb starostlivosti v ranom detstve prostredníctvom výchovno-vzdelávacích centier, ktoré poskytujú prístup ku kvalitným neformálnym službám vzdelávania a starostlivosti.

Ciele: Táto iniciatíva sa snaží zlepšiť schopnosti miestnych orgánov reagovať na problémy v marginalizovaných rómskych komunitách a preberať za ne zodpovednosť. Prispieva k budovaniu kapacít miestnych orgánov a zástupcov rómskych komunít pri tvorbe a implementácii inkluzívnych politík a verejných služieb, posilňuje rómske rodiny prostredníctvom podporz rómskych rodičov v ich úsilí vychovávať svoje deti v bezpečnom a láskyplnom rodinnom prostredí. Poskytuje rodičom informácie, sociálne zručnosti a vedomosti o vývoji v ranom detstve a účinných rodičovských technikách, pomáha zlepšovať komunikáciu a porozumenie medzi rodičmi a deťmi a podporuje pozitívny postoj rodičov k vzdelávaniu. Jeho cieľom je zvýšiť počet rómskych detí zapísaných do materských škôl, zlepšovať vzájomnú toleranciu medzi rómskymi a nerómskymi rodičmi, rozšíriť ponuku vzdelávacích materiálov pre deti z marginalizovaných rómskych komunít, budovať dôveru medzi všetkými zúčastnenými stranami. Učí deti zmysluplne tráviť voľný čas, pomáha rómskym

rodičom pripraviť deti na školu dochádzku a zlepšuje sociálne zručnosti rómskych detí a ich výsledky, správanie aj školskú dochádzku.

Metodika: Projekt využíva mapovanie zúčastnených strán, analýzy miestnych potrieb a výziev, vytvorenie miestnych akčných tímov, školenie školiteľov, školenie odborníkov z praxe, realizáciu neformálnych vzdelávacích aktivít v komunite a program návštev v domácnostiach, ktoré sa realizujú v 4 existujúcich hračkárniciach.

Dosah: 200 rómskych detí (vo veku 0 - 8 rokov) a ich rodín (80 rodín); 100 nerómskych detí (vo veku 0 - 8 rokov) a ich rodín (60 rodín); 10 školiteľov v oblasti predškolskej výchovy a vzdelávania; 80 pedagógov, odborníkov v oblasti predškolskej výchovy a vzdelávania, dobrovoľníkov.

Záver: Projektové aktivity viedli k zvýšeniu sebavedomia a hrdosti nielen u detí, aj ich rodičia a starí rodičia získali väčšiu istotu vo svojich rodičovských zručnostiach a začali viac využívať služby VSRD a zapájať sa do života miestnej komunity. Pomohli vytvoriť lepšie podmienky na učenie a rozvoj v inkluzívnom a priateľskom prostredí VSRD a umožnili lepšiu spoluprácu s rodinami a komunitami. Znížili segregáciu Rómov, pomohli miestnym a vnútroštátnym zainteresovaným stranám získať vedomosti, porozumenie a zručnosti, aby mohli posilniť sociálnu súdržnosť a bojovať proti segregácii, viedli k zvýšeniu rodičovskej a viacgeneračnej angažovanosti prostredníctvom spoločných aktivít medzi rómskymi a nerómskymi rodinami vo formálnych a neformálnych prostrediach VSRD a zlepšili skúsenosti detí pri prechode do nového prostredia. Odborníci v oblasti VSRD získali nové zručnosti a nástroje na budovanie mostov medzi rôznymi kultúrami. Zároveň sa zvýšilo zastúpenie a viditeľnosť členov rómskej komunity a ich hlas a potreby sú teraz lepšie zastúpené.

Kontakt:

Skola dokoran - Wide Open School n. o., webová stránka: www.skoladokoran.sk

Kontaktná osoba: meno - pozícia, e-mail: Denisa Sklenková -info@skoladokoran.sk

PLATFORMA RODÍN DETÍ SO ZDRAVOTNÝM ZNEVÝHODNENÍM - SLOVENSKO

PLATFORMA RODÍN DETÍ SO ZDRAVOTNÝM ZNEVÝHODNENÍM

Pre deti so zdravotným znevýhodnením nie je ich diagnóza jediným problémom. Platforma ako občianske združenie pomáha ich rodinám od roku 2016, buduje vzťahy s odborníkmi a presadzuje zmeny v systéme. Okrem poskytovania potrebných informácií ponúkajú aj pohľad a podporu od rodičov, ktorí zažili podobnú situáciu na vlastnej koži.

Cieľová skupina	Toto občianske združenie bolo založené na pomoc rodinám detí s postihnutím, cieľovou skupinou sú rodičia týchto detí a deti vo veku 0 - 18 rokov.
Zameranie	Psychologická pomoc, mentoring, koučing, podporné služby, advokačné aktivity

Ciele: Platforma rodín detí so zdravotným znevýhodnením je občianske združenie s celoslovenskou pôsobnosťou. Jeho víziou je, aby všetky rodiny detí so zdravotným znevýhodnením boli rešpektované a žili plnohodnotný život v spoločnosti. Podporuje rodiny detí s akýmkoľvek druhom zdravotného znevýhodnenia, informuje o ich potrebách, obhajuje ich práva a scitlivoje verejnosť voči problematike zdravotného postihnutia.

Organizácia vznikla v roku 2016 a pomáha mnohým rodinám, pretože na Slovensku žije až 5,2 % detí so zdravotným znevýhodnením. Život ich rodín v našej krajine je plný znevýhodnení. Nedostáva sa im adekvátnej podpory po stanovení diagnózy, vývoj detí nie je dostatočne podporovaný, šance detí chodiť do školy sú malé, opatrovateľské a podporné služby sú ťažko dostupné. Jeden z rodičov zvyčajne zostáva s dieťaťom doma, čo vedie k finančnému a psychickému vyčerpaniu rodiny. Práve v týchto zdanlivo beznádejných situáciách pomáha Platforma. Okrem toho, že poskytuje informácie o právach dieťaťa, môže tiež ponúknuť náhľad a podporu od rodičov, ktorí sa ocitli v podobnej situácii, keďže sami sú rodičmi detí so zdravotným znevýhodnením a v minulosti potrebovali pomoc.

Metodika: Platforma ponúka komplexný balík služieb pre rodiny detí so zdravotným postihnutím.

- Informačný portál pre rodičov detí so zdravotným postihnutím a odborníkov, ktorí s nimi pracujú. Je to jediný portál na Slovensku, kde nájdete všetky informácie o právach detí so zdravotným znevýhodnením a ich rodín na jednom mieste. Ponuka tém obsahuje podrobné informácie s odkazmi na konkrétne právne texty a vzory žiadostí a odvolaní, ktoré môžu rodičia potrebovať.

- Podstránka s informáciami o službách, ktoré sú k dispozícii presídleným osobám z Ukrajiny, ktoré sa starajú o dieťa so zdravotným znevýhodnením.

- Pomoc laických poradcov pre rodičov detí so zdravotným postihnutím, ktorí potrebujú pomoc a radu od niekoho, kto zažil podobnú situáciu a dokáže ich správne usmerniť, vo forme telefonической linky pomoci a e-mailovej podpory. Aj oni sú rodičmi detí so zdravotným postihnutím a majú cenné skúsenosti a vedomosti, o ktoré sa môžu podeliť. Dodržiavajú etický kódex a absolvovali 120-hodinovú odbornú prípravu s odborníkmi, aby sa uistili, že ich rady sú bezpečné a skutočne vám pomôžu. Laický poradca vás v prípade potreby odkáže na odborníkov.

- Informácie o tom, ako môžu rodičia rozvíjať svoje deti v domácom prostredí, tipy na každodenné aktivity, rady pre rodičov, webové semináre.

Vplyv: Približne 500 rodičov ročne kontaktuje organizáciu s rôznymi návrhmi, ktoré sa väčšinou týkajú toho, čo im a ich deťom so zdravotným znevýhodnením chýba.

Organizácia ročne uskutoční viac ako 150 aktivít na pokrytie týchto potrieb. Za podporu, ktorú poskytuje rodinám, získala ocenenia Sociálny čin roka 2019 a Purpurové srdce 2020.

Záver: Platforma vo svojej práci spája skúsenosti rodičov, partnerov, odborníkov, mimovládnych organizácií a svoje vlastné poslanie. Buduje silnú organizáciu, ktorá spája rodiny detí so zdravotným znevýhodnením, mimovládne organizácie a štát s konečným cieľom spojiť väčšinovú populáciu s ľuďmi so zdravotným znevýhodnením a ich rodinami.

Webová stránka: <https://www.platformarodin.sk/>

DETSTVO DEŤOM - SLOVENSKO

Rodičovské centrum Detstvo deťom v Dobšinej je jedinečným projekt a príklad komplexného prístupu k predškolskej výchove a vzdelávaniu

Cieľové skupiny: bábätká a malé deti vo veku 0 - 3 roky, predškoláci vo veku 4 - 6 rokov, nultý ročník, mladší žiaci; zraniteľné dievčatá vo veku 11 - 15 rokov (budúce matky), mladí rodičia (Rómovia zo sociálne znevýhodnenej komunity), tehotné ženy, skúsené matky z komunity, ktoré pracujú ako peer-aktivistky a mentorky včasnej intervencie v komunite a v domácom prostredí rodín

Zameranie: Rodinné centrum Domček poskytuje včasnú intervenciu pre rómske deti (hovoriace rómskym jazykom) zo sociálne znevýhodneného prostredia, ktoré sa ocitli v začarovanom kruhu chudoby. Zameriava sa na deti, ich rodičov a celú rodinu. Pomáha rodičom zabezpečiť optimálne prostredie pre rozvoj ich detí a pripravuje deti na začatie povinnej školskej dochádzky vo veku 6 rokov a na to, aby sa im darilo v školskom prostredí.

Ciele: Občianske združenie Detstvo deťom založili dve miestne učiteľky - Norika Liptáková a Erika Polgáriová. V decembri 2013 otvorili rodičovské centrum Domček. Združenie sa snaží o to, aby deti zo sociálne znevýhodneného prostredia mali reálnu šancu na dôstojné a bezstarostné detstvo a získali základné zručnosti a návyky potrebné pre úspešný život.

Metodika: Zamestnanci pracujú priamo a pravidelne s deťmi, matkami/rodičmi a celými rodinami z komunity v rodinnom centre aj v ich domácnostiach. Prácu realizujú odborníci, ale ženy z miestnej rómskej komunity sú aktívne zapojené ako peer aktivistky a mentorky pracujúce v domácom prostredí rodín.

Rodinné centrum ponúka celý rad aktivít:

- Amalky - priama práca s bábätkami, batoliatami a predškólákmi a ich matkami v ich domovoch, ktorú vykonávajú "Amalky" - rovesnícki aktivisti a mentori z komunity
- Klub matiek - priama práca s bábätkami a deťmi do 3 rokov a ich matkami v rodinnom centre, ktorú vedie študentka sociálnej práce so zapojením mentorov z komunity
- Montessori klub - priama práca s deťmi vo veku od 1 do 4 rokov a ich matkami v rodinnom centre
- Montessori aktivity vedie certifikovaná lektorka, zapojení sú mentori z komunity
- Tvorivé Montessori dielne, kde matky vyrábajú jednoduché hračky a učebné pomôcky z bežne dostupného a odpadového materiálu na základe princípov Montessori pedagogiky
- Klub predškólakov - priama práca s predškólákmi vo veku 3 - 5 (6) rokov a ich matkami zameraná na školskú pripravenosť detí pod vedením študentky sociálnej práce. Zapojené sú matky z komunity
- poradenstvo pre matky/rodiny s novorodencami v rodinnom centre a v ich domácom prostredí so zapojením mentorov z komunity
- poradenstvo pre maloleté a dospelujúce matky, ktoré sú prvýkrát matkami, za účasti skúsenejších matiek z komunity
- Klub Babinec - priama práca s ohrozenými dievčatami vo veku 11 - 15 rokov pod vedením učiteľky a školskej psychologičky; stretnutia klubu sa zameriavajú na vzťahy, plánované materstvo a ďalšie témy ako raná starostlivosť, tehotenstvo, hygiena, výživa, budovanie vzťahu k dieťaťu.
- Hračka pre inklúziu Play hub
- vzdelávacie aktivity
- príprava metodických materiálov
- spolupráca s rôznymi subjektmi, vrátane centier včasnej intervencie v Košiciach a Rožňave, kultúrnych stredísk v okolitých mestách, materskej a základnej školy v Dobšinej, terénnych sociálnych pracovníkov, zdravotníkov a ďalších organizácií.

Dopad: 230 ľudí/140 detí

Kvalita sa meria prostredníctvom pravidelných intervencií a testovania detí zapojených do dlhodobých aktivít v spolupráci s Centrom špeciálno-pedagogického poradenstva.

Výsledky: Deti vykazujú pokroky vo všetkých oblastiach, stávajú sa sebavedomejšími predškólakmi a úspešnými a sebavedomými školákmi s lepšou znalosťou vyučovacieho jazyka. Rodičia sa stávajú samostatnejšími, sebavedomejšími, kompetentnejšími, zodpovednejšími a schopnejšími efektívne riadiť svoju domácnosť a rodinné financie. Ženy sú viac emancipované, kvalita ich života je lepšia a prejavujú rastúci záujem o aktivity, poradenstvo a informácie o starostlivosti o deti v ranom veku.

Záver: Viac pozitívnych príkladov v komunite vedie k odstráneniu predsudkov, postupným pozitívnym zmenám, rešpektovaniu a akceptovaniu inakosti a rozmanitosti v spoločnosti.

Kontakt:

Detstvo deťom, Dobšiná, Slovensko, webová stránka: www.dede.sk ;

<https://www.facebook.com/DetstvoDetom>

Kontaktná osoba: Eleonóra Liptáková, riaditeľka, e-mail: detstvodetom@gmail.com

JEDEN RODIČ - SLOVENSKO

One Parent podporuje rodiny s jedným rodičom. Snaží sa zlepšiť život osamelých rodičov a ich detí prostredníctvom reálnej pomoci a zlepšenia podmienok v sociálnom systéme Slovenska a v spoločnosti.

Cieľová skupina	Osamelí rodičia a ich deti
Zameranie	Materiálna pomoc, psychologická pomoc a podpora, advokácia

Ciele: Táto organizácia bola založená v roku 2018 rodičmi a ľuďmi, ktorí žijú životom jednorodiča alebo vedia, aké náročné je to pre tieto rodiny. Rozhodli sa založiť neziskovú organizáciu JEDEN RODIČ, pretože chcú dosiahnuť pozitívnu zmenu pre osamelých rodičov a ich deti. Je to prvá a jediná organizácia, ktorá pomáha rodinám, kde je pri výchove detí prítomný len jeden rodič. Druhý rodič sa odsťahoval, rozviedol a nepodieľa sa na výchove detí rovnakou mierou, neuplatňuje si nárok na dieťa, alebo zomrel. Táto téma sa dotýka veľkej časti spoločnosti, pričom každé štvrté dieťa žije v domácnosti len s jedným rodičom.

Hlavné ciele sú:

- Skrátiť ťažké obdobie života, aby deti a rodičia mohli začať odznova.
- Zlepšiť životné podmienky domácností osamelých rodičov.
- Minimalizovať akýkoľvek negatívny vplyv na život a blaho detí vyrastajúcich v neúplných rodinách.
- Zriadiť centrá, kde by osamelí rodičia a ich deti mohli hľadať pomoc a pravidelne sa stretávať.
- Spustiť online platformu, kde sa rodičia môžu dozvedieť viac, získať informácie a stiahnuť si aplikácie.
- Presadzovať zmeny v systéme sociálnej starostlivosti na Slovensku.

- Právne uznať osamelých rodičov, ktorí vychovávajú jedno alebo viac nezaopatrených detí, ktorí si zaslúžia zvýšenú pozornosť zo strany štátu a verejných inštitúcií z dôvodu zvýšeného rizika chudoby a sociálneho vylúčenia.

Metodika: Činnosť organizácie je postavená na hodnotách vytrvalosti, dôveryhodnosti, vzdelávania, spravodlivosti a tímovej práce. Rodičia sa môžu v organizácii zaregistrovať a registrovaným rodičom sú potom poskytované odborné služby a poradenstvo prostredníctvom komplexného ročného programu podpory, ktorý umožňuje rodine zlepšiť svoju životnú situáciu s pomocou odborníkov.

V spolupráci s partnermi sa poskytuje potravinová pomoc osamelým rodičom a ich deťom, ktorí sa ocitli v ťažkej životnej situácii.

Registrovaní rodičia majú k dispozícii zaujímavé informácie z oblasti psychológie, zdravia, práce, práva, financií, výchovy detí a vzťahov.

Rodičom poskytujú odbornú pomoc odborníci:

- sociálneho pracovníka, psychológa a kouča, aby prekonalí najväčšiu krízu a strach a získali potrebný pokoj, sebadôveru a ochotu ísť ďalej, žiť a vychovávať deti podľa svojich najlepších schopností.
- právnika a mediátora, ktorý pomôže komunikovať s bývalým partnerom, stanoviť pravidlá starostlivosti o deti a upokojiť často napätú situáciu.
- rodinného finančného poradcu, ktorý pomáha nastaviť rodinný rozpočet v situácii s jedným príjmom, aby sa predišlo možnému kolapsu rodinných financií a aby sa aj z mála dala vytvoriť rezerva.
- kariérneho poradcu, aby rodičia znovuobjavili a obnovili svoje silné stránky a zručnosti, ktorí pripravujú klientov na to, aby si našli prácu a získali príjem, ktorý oni a ich deti potrebujú.

Vplyv: V roku 2022 táto mimovládna organizácia pomohla 100 rodinám prostredníctvom ročného programu komplexnej pomoci. Okrem toho pomohli viac ako 600 rodinám vo forme potravinovej a humanitárnej pomoci. Za tri roky svojej existencie pomohli viac ako 2 000 ľuďom.

Záver: Nezisková organizácia JEDEN RODIČ rozvíja spoluprácu s tretím sektorom a firmami s cieľom

získať podporu pre neúplné rodiny a uľahčiť ich ťažkú životnú situáciu. Je dôležité vytvárať synergie medzi jednotlivcami a organizáciami, ktoré majú záujem pomáhať tejto cieľovej skupine a ktoré majú zaujímavé nápady, ako pomôcť osamelým rodičom. Títo ľudia potrebujú včasnú a komplexnú pomoc a organizácia ju v rôznych formách veľmi úspešne poskytuje.

Webová stránka: www.jedenrodic.sk

NÁVRAT - SLOVENSKO

Aby deti vyrastali v rodinách a dlhodobých a bezpečných vzťahoch vlastnými rodičmi alebo v náhradných rodinách.

Cieľové skupiny: deti, rodičia, náhradní rodičia

Zameranie: Návrat je nezisková organizácia založená v roku 1993, ktorá obhajuje a podporuje návrat detí z ústavnej starostlivosti do rodín. Veríme, že stabilná rodina s milujúcimi rodičmi je jediným prostredím, v ktorom majú deti optimálne podmienky na zdravý vývoj. Dieťa potrebuje vyrastať s rodičmi bez ohľadu na to, či sú to biologickí alebo adoptívni rodičia.

Ciele: Návrat od roku 2006 pracuje s rodinami, ktoré sa ocitli v nepriaznivej životnej situácii, tzv. sanácia rodiny. V úzkej spolupráci s pracovníkmi oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, pracovníkmi obecných a mestských úradov, detských domovov, škôl, psychologických poradní a ďalšími zainteresovanými odborníkmi buduje služby pre deti a rodičov s cieľom zlepšiť kvalitu ich života a podporiť vzťahy a väzby potrebné pre zdravé fungovanie rodiny. Cieľom ich služieb je "naštartovať" rodiny k svojpomoci posilnením a stabilizáciou členov rodiny a aktivizáciou prirodzených zdrojov rodiny. Jej tím tvorí viac ako 25 odborných pracovníkov (sociálnych pracovníkov, špeciálnych pedagógov, psychológov), ktorí poskytujú komplexné odborné služby v 6 regionálnych centrách. Návrat pôsobí v štyroch hlavných oblastiach: náhradná rodinná starostlivosť, pomoc rodinám v ťažkých situáciách, inšpirácie pre rodičovstvo, systematické riešenia.

Metodika: Dlhodobým cieľom organizácie je pomôcť upraviť a obnoviť rodinnú a sociálnu situáciu detí ohrozených vyňatím z rodiny alebo detí, ktoré nežijú vo svojej rodine a sú zvyčajne v ústavnej starostlivosti (v detskom domove, reedukačnom domove, diagnostickom centre alebo v profesionálnej rodine). Na splnenie tohto cieľa sa realizujú tieto služby: Sociálne a sociálno-právne poradenstvo, Výchovné poradenstvo, Sociálne a pedagogické poradenstvo rodiny, Poradenstvo pri riešení finančnej situácie rodiny, Spreádzanie rodiny pri kontakte s inštitúciami, Aktivizácia podpornej siete rodiny, Mediácia rodiny, Vyhľadávanie a

sprostredkovanie ďalších služieb pre rodinu (psychologické služby, psychoterapia, logopédia atď.), Vytváranie siete služieb pre rodinu, iniciovanie vytvorenia multiprofesionálnych tímov na podporu rodiny, iniciovanie, organizovanie a vedenie prípadových konferencií, Obhajoba práv a zákonom chránených záujmov a v prípade potreby sprostredkovanie právnej pomoci, Zabezpečenie materiálnej pomoci v odôvodnených prípadoch, Zabezpečenie praktickej pomoci dobrovoľníkov (doučovanie detí, zmysluplné trávenie voľného času atď.), Špecifické programy: terapia dotykom, filiálna terapia, program ART (tréning na prácu s agresivitou), arteterapia atď.

Návrat sa snaží poskytovať služby týmto rodinám kontinuálne. Dôležitým rozmerom týchto služieb je ich individuálny charakter - intenzita, dĺžka poskytovania a výber služieb sú prispôbené potrebám rodiny. Kvalitná spolupráca závisí od dôvery, ktorú sme schopní u rodiny vybudovať a od jej ochoty pracovať na zmene, preto kladieme dôraz na budovanie dôverného vzťahu a spoluprácu s rodinou. Špecifickou službou v oblasti podpory rodiny sú pobytové aktivity pre deti a rodiny. Keďže problémy detí sú hlbšie, je nevyhnutné kombinovať vzdelávacie programy pre deti s podpornými programami pre rodičov.

Vplyv: Návrat aktívne vyhľadáva nových náhradných rodičov a poskytuje im akreditovanú prípravu. Našla náhradnú rodinu pre viac ako 1000 znevýhodnených detí (vyšší vek, iné etnikum, hendikep, zdravotné problémy atď.). Poskytuje dlhodobé sociálne, právne a psychologické poradenstvo a špecializované terapie viac ako 500 náhradným a pestúnskym rodinám. Organizácia pomohla viac ako 350 deťom z krízových rodín na celom Slovensku a zabránila odobratiu dieťaťa z rodiny. Návrat sa zameriava na lobistické aktivity, podieľa sa na pripomienkovaní zákonov a formovaní praxe v oblasti práv detí príkladmi dobrej praxe a vzdelávaním.

Kontakt:

Návrat, o.z., webová stránka: <https://navrat.sk/en/>, kontaktná osoba: meno - pozícia, e-mail: navrat@navrat.sk

PROGRAM NTC - VČASNÁ STIMULÁCIA, VÝHODY A VÝZNAM - SRBSKO

Program je založený na najnovších poznatkoch z neurofyziológie. Zahŕňa vzdelávanie rodičov a osôb pracujúcich s deťmi do troch rokov. Tí môžu získané poznatky využiť pri každodenných činnostiach a poskytnúť tak deťom cennú pomoc pri ich dospievaní. Program obsahuje prezentáciu vedeckých poznatkov, pozitívne a negatívne príklady a praktické rady a cvičenia.

Cieľová skupina	Učiteľky materských škôl, nastávajúce mamičky a rodičia detí do troch rokov
Zameranie	psychologické/mentorské/koučovské podporné služby, inovatívne služby/nástroje

Ciele: Centrum NTC spustilo tento program na základe najnovších výskumných zistení v oblasti neurobiológie a pedagogiky. Hlavným cieľom je informovať a umožniť rodičom pochopiť a využiť význam a nevyhnutnosť správnej včasnej stimulácie pre rozvoj motorických a kognitívnych schopností detí.

Metodika: Pre učiteľov materských škôl je to celodenné dvojdnové školenie, zatiaľ čo pre rodičov a budúcich rodičov je to skrátené a zjednodušené jednodňové školenie. Osobne ho vykonávajú len odborníci v rámci programu na úrovni jednotlivcov, malých skupín alebo stredne veľkých skupín. Program sa realizoval v 17 krajinách Európy vrátane Srbska. Program sa začal v Srbsku, vypracoval ho Dr. Ranko Rajovič a potom bol prostredníctvom centra NTC prispôsobený pre mnohé ďalšie krajiny. Zahŕňa tieto témy: Rozvoj potenciálu dieťaťa; Dobrý štart; Sila komunikácie a Hrou do sveta.

Hlavné problémy spočívajú v tom, že táto odborná príprava sa uskutočňuje najmä vo väčších mestách a je spoplatnená.

Vplyv: Hlavnými výsledkami sú rodičia, ktorí sú oveľa lepšie pripravení na pozitívne rodičovstvo a môžu využívať získané vedomosti v každodenných činnostiach a poskytovať tak deťom cennú pomoc pri ich dospievaní.

Záver: Program je veľmi úspešný, v siedmich krajinách je akreditovaný príslušnými ministerstvami a je veľmi praktický.

Webová stránka: <http://ntclearning.com/ntc-early-stimulation/>

STAROSTLIVOSŤ O OPATROVATEĽA - SRBSKO

Táto prax stavia na silných stránkach rodičov, aby im pomohla lepšie sa spojiť so svojimi deťmi. Balík nástrojov Starostlivosť o opatrovateľa vybavuje pracovníkov prvého kontaktu nástrojmi, ktoré pomáhajú rodičom a opatrovateľom zvládať stres, sústrediť sa na starostlivosť o seba, riešiť konflikty, organizovať chod dňa a rozdeliť si rodičovské povinnosti. Ak je podporované duševné zdravie a emocionálna pohoda rodičov, majú lepšie predpoklady na to, aby sa o deti starali, zapájali sa s deťmi do hravých interakcií a pomáhali im rozvíjať a učiť sa prostredníctvom každodenných činností plných lásky, spojenia a radosti. Balíček Starostlivosť o opatrovateľa tiež pomáha rodičom spojiť sa svojimi deťmi a podporovať ich a posilňuje vzťah medzi rodičmi a deťmi.

Cieľová skupina	Primárni opatrovatelia, patronátne sestry, učiteľky v materských školách, sociálni pracovníci, rodičia, deti vo veku 0-2 roky
Zameranie	Každý rodič má svoje silné stránky a talenty. Balík Starostlivosť o opatrovateľa sa zameriava na využitie týchto silných stránok a na identifikáciu jedinečných riešení a príležitostí na prekonanie problémov. Posilnením rodičov vytvára ten najlepší štart pre každé dieťa!

Ciele: V súlade s dôkazmi publikovanými v časopise Lancet a odporúčaniami UNICEF, týkajúcimi sa vývinu v ranom detstve je preventívna podpora zdravia a emocionálnej pohody opatrovateľov kľúčom k optimálnemu vývoju dieťaťa. V súčasnosti je však podpora emocionálnej pohody opatrovateľov v krajinách s nízkymi a strednými príjmami, ktoré majú obmedzené zdroje, veľmi malá. S cieľom riešiť tento problém UNICEF vyvíja školiaci modul Starostlivosť o opatrovateľa (CFC). Cieľom CFC je rozvíjať zručnosti pracovníkov v prvej línii v oblasti poradenstva založené na ich silných stránkach s cieľom zvýšiť sebadôveru opatrovateľov a pomôcť im rozvíjať zručnosti v oblasti zvládania stresu, starostlivosti o seba a riešenia konfliktov na podporu ich emocionálnej pohody.

Metodika: Tréningový kurz pozostávajúci z rôznych modulov pre patronátne sestry, sociálnych pracovníkov a učiteľky materských škôl bol vypracovaný a bol realizovaný prostredníctvom buď osobne alebo online. Jednotlivé moduly sa môžu realizovať prostredníctvom rôznych metód odbornej prípravy a byť prispôbené na školenie iných poskytovateľov služieb. Tieto moduly umožňujú návštevníkom v domácnostiach uplatňovať prístup založený na silných stránkach, ktorý

podporuje vzťahy medzi opatrovateľom a dieťaťom a prispieva k znižovaniu rizík tým, že podporuje rodiny a v prípade potreby ich odkazuje na iné služby.

K modulom je pripojených viacero podporných nástrojov. Poskytujú dostatok príležitostí na to, aby sa učiaci sa aktívne zapájali do reflexie a poskytovali usmernenia týkajúce sa vedomostí, zručností, postojov a postupov potrebných pre návštevníkov v domácnosti v ich "novej a obohatenej roli". Tieto nástroje môžu podporiť návštevníkov v domácnostiach v partnerskej spolupráci s rodinami, podporiť rodičov a opatrovateľov a posilniť ich schopnosť zabezpečiť čo najlepšie prostredie pre ich malé deti.

Ciele školenia:

Na konci školenia by pracovníci v prvej línii mali vedieť:

1. Nadviazať vzťahy s opatrovateľmi a zvýšiť ich emocionálne povedomie a zručnosti zvládania problémov.
2. Posilniť schopnosť opatrovateľov a rodín riešiť problémy, riešiť konflikty a získať prístup k podpore komunity.
3. Predviesť jednoduché, užívateľsky prívetivé každodenné činnosti, ktoré zapájajú rodiny a budujú dôveru opatrovateľov.

Vplyv: Odborníci pracujúci s rodinami si teraz uvedomujú, že ak sa starajú o rodičov, starajú sa aj o deti. Sú vyškolení na to, aby poskytovali rodičom podporu na ich rodičovskej ceste od samého začiatku - od pôrodnice až po návštevy v domácnostiach, počas návštev pediatra, a tiež keď deti začnú navštevovať predškolské zariadenia a iné komunitné služby.

Záver: Program stavia na silných stránkach rodičov; podporuje zdieľanie zodpovednosti medzi rodičmi a ostatnými členmi širšej rodiny; pomáha primárnym opatrovateľom pochopiť a realizovať aktivity, ktoré prospievajú ich duševnému zdraviu a pomáha im získať zručnosti na zosúladenie rodičovstva s ich vlastnými potrebami.

Webová stránka: <https://www.unicef.org/serbia/en/stories/supported-parents-help-children-thrive>

RODINNÉ ZRUČNOSTI - SRBSKO

Tento tréningový materiál bol vytvorený tak, aby bol plne využiteľný online a zahŕňa použitie techník virtuálnej reality (VR) a rozšírenej reality (AR): tieto vzdelávacie techniky sa podľa vedeckej literatúry z posledných rokov ukázali ako oveľa účinnejšie z hľadiska dosahovania vzdelávacích výsledkov, pretože sú zážitkové, imerzívne a významne vplývajú na dosah školení.

Cieľová skupina

Materiály sú určené na osobitnú podporu a odbornú prípravu pre verejné a súkromné subjekty (poskytujúce vzdelávanie dospelým), ktoré podnecujú k organizácii a vedeniu kurzov odbornej prípravy v oblasti rodičovských zručností a slúžia na lepšiu orientáciu rodičov a zvýšenie ich motivácie. Zameriavajú sa na budúcich rodičov a rodičov detí vo veku 0-6 rokov.

Zameranie

CVET/ CPD (kontinuálny profesijný rozvoj)/školenie zamestnancov; psychologické/ mentoringové/ koučingové podporné služby, inovatívne nástroje VR a AR

Ciele: Projekt **Family Skills** vychádza z jasnej potreby, identifikovanej počas plánovania a navrhovania intervenčných aktivít. Tou je nedostatok opatrení na podporu pozitívneho rodičovstva, založených na vedeckých dôkazoch a inovatívnych vzdelávacích metodikách, ktoré sa v oblasti rodičovských zručností považujú za nevyhnutné. Ciele projektu Rodinné zručnosti sú:

- Pomôcť dospelým (rodičom, členom rodiny, sociálnym pracovníkom) získať potrebné zručnosti, aby sa stali efektívnymi vychovávateľmi;
- podporiť rodičov vo vzdelávaní ich detí prostredníctvom vzdelávacích ciest a posilnenia rodičovských zručností (ale aj podporiť vychovávateľov, učiteľov a dospelých všeobecne) prostredníctvom interaktívnych a inovatívnych vzdelávacích balíčkov, ktoré využívajú na podporu rozvoja zručností virtuálnu a imerzívnu realitu.
- Zvýšiť povedomie a znalosti o potrebách a rozvoji detí a rodín prostredníctvom audiovizuálnych a IKT materiálov, s osobitným dôrazom na virtuálnu realitu ako nástroj zážitkového učenia.
- Podporovať spoluprácu medzi verejným a súkromným sektorom, podporovať rodičovstvo

prostredníctvom vzdelávania, sociálnych sietí a sietí vzťahov, a to aj prostredníctvom šírenia samoorganizujúcich sa modelov rodiny.

Metodika: boli vypracované tri súbory materiálov: 1. Interaktívna vzdelávacia cesta na osvojenie si rodičovských zručností; 2. Digitálny nástroj na sebahodnotenie vlastného štýlu výchovy a rodičovských zručností; 3. Návrh cesty na podporu rodičovstva. Počas úvodného školenia sa účastníci z verejných a súkromných subjektov oboznámia s vytvoreným materiálom. Všetky materiály sú k dispozícii vo forme VR a AR, aby ich rodičia mohli používať podľa vlastného uváženia individuálne alebo vo dvojiciach, či dokonca v malých skupinách.

Realizácia prebiehala na medzinárodnej úrovni v Taliansku, Poľsku, Rumunsku, Poľsku, Srbsku a Grécku.

Vplyv: rodičia lepšie rozumejú tomu, aký je ich štýl výchovy, čo a ako ovplyvňuje ich štýl rodičovstva a tiež ako riešiť rôzne otázky týkajúce sa pozitívnej výchovy, disciplíny detí, vystavenia malých detí digitálnemu prostrediu a ďalších tém.

Záver: Kľúčové faktory úspechu súvisia s tým, aby rodičia sami hodnotia svoje vedomosti, zručnosti a výchovné štýly, aby mohli hľadať odpovede na svoje otázky a pochopiť proces vývoja svojich detí bez toho, aby boli vystavení vonkajšiemu posudzovaniu alebo frustrácii. Vďaka tomu sú vytvorené zdroje oveľa prijateľnejšie a môžu sa šíriť v rôznych krajinách.

Webová stránka: <https://www.familyskills.eu/en/>

DOMY A VZDELÁVACIE PROGRAMY SURE START - MAĎARSKO

Rómske deti vyrastajúce v znevýhodnených a segregovaných rodinách sú vo veľmi ťažkej situácii, pretože nízke vzdelanie a nezamestnanosť sa prenášajú z generácie na generáciu. Úsilie o čo najskoršie prekonanie týchto rozdielov môže mať významný vplyv a pozitívne dôsledky na vzdelávacie výsledky rómskych detí a rómskej populácie v Maďarsku.

Cieľové skupiny:	Program Sure Start sa zameriava na deti do siedmich rokov, s osobitným dôrazom na deti do troch rokov a ich rodiny.
Zameranie:	Maďarské centrá "Sure Start" poskytujú dôležitú podporu zraniteľným deťom predškolského veku v celej krajine. Špecializované centrá ponúkajú širokú škálu služieb pre deti vo veku od 0 do 3 rokov - a ich rodičov - v bezpečnom a priateľskom prostredí.

Ciele: V Maďarsku zostáva väčšina matiek (a v niektorých prípadoch aj otcov alebo starých mám) doma do troch rokov veku dieťaťa. Poskytuje sa im však len veľmi málo služieb a existuje len veľmi málo iniciatív na komunitnej úrovni, ako sú kluby pre matky s deťmi, knižnice hračiek, hracie skupiny atď. Matky s malými deťmi sú vystavené vysokému riziku izolácie, hoci údajov o duševnom zdraví matiek je veľmi málo.

Očakávaným výsledkom služieb, ktoré poskytujú detské centrá Sure Start, je predchádzanie vývinovým oneskoreniam, prípadne pomoc pri ich doháňaní, čím sa vytvoria lepšie príležitosti pre všetky deti, a to prostredníctvom podpory rodičov, ktorí sa dozvedia o vývinových potrebách malých detí a je im poskytnutá odborná podpora.

Metodika: Metodika detských centier Sure Start bola prvýkrát zavedená v Anglicku v roku 1999 ako služba pre rodiny s malými deťmi, ktorá vytvára priateľské a príjemné prostredie, kde môžu rodičia a deti tráviť čas spoločne. Sú tiež miestom, kde sa rodiny môžu umyť a najesť, kde sa rodičia môžu stretnúť s odborníkmi, ktorí ich môžu podporiť a pomôcť im zlepšiť ich rodičovské zručnosti, a kde si môžu hľadať prácu.

Centrá Sure Start poskytujú rodinám, ktoré ich využívajú, celý rad služieb. K dispozícii sú kúpeľne a práčky, pretože mnohé rodiny nemajú doma tečúcu vodu ani kúpeľňu. Kuchyne umožňujú rodičom a zamestnancom spoločne variť, pripravovať zdravé jedlo a oslavovať sviatky, narodeniny a meniny. Rodičia majú k dispozícii počítače, ktoré môžu využiť pri hľadaní práce, možnosti odbornej prípravy, alebo iných informácií.

Vplyv: Prvé centrá boli otvorené v Maďarsku v roku 2003 a odvtedy program funguje. Od roku 2013 je program financovaný štátom, zatiaľ čo za vybudovanie priestoru zodpovedajú obce. V roku 2020 bolo v prevádzke 112 centier Sure Start. Spoločnosť T-Tudok Inc hodnotila pôsobenie centier Sure Start z hľadiska vplyvu programu na rozvoj detí a spokojnosť rodičov. Dodatočné hodnotenie poskytlo pohľad na služby a skúsenosti účastníkov. Výskum sa zamerail na verejné zdravie a Rómov a jeho cieľom je zhromaždiť osvedčené postupy od príjemcov pomoci.

Záver: Tento program, aj keď v súčasnosti funguje trochu inak, ako sa pôvodne predpokladalo, zostáva dobrým príkladom, ktorý pomáha preklenúť rozdiely medzi rómskym a väčšinovým obyvateľstvom v Maďarsku s pozitívnymi účinkami na cieľovú skupinu.

Kontakt:

webová stránka: <https://tef.gov.hu/>

e-mail: info.gyerekhaz@tef.gov.hu

RODIČOVSKÝ DOM - MAĎARSKO

15 rokov, viac ako 100 000 oslovených rodín, 150 miest pre deti v zariadeniach rodinného typu, 6 rodinných centier, 20 zariadení rodinného typu, viac ako 1000 táborových vedúcich a dobrovoľníkov, viac ako 100 000 sledovateľov

Cieľová skupina

Rodičia

Zameranie

Vzdelávanie rodičov

Ciele: Judit Regős, odborníčka na sociálnu politiku, sociálna pracovníčka a poradkyňa, spustila kultúrnu komunitnú inováciu Rodičovský dom. Jej pôvodným cieľom bolo pomôcť rodičom a podporiť rodiny, ktoré by si inak takúto službu nemohli dovoliť. Vytvorila miesto, kde sa môžu hrať nielen deti, ale aj ich rodičia.

Metodika: Je to miesto, kde sú rodičia vítaní spolu so svojimi deťmi a kde s nimi štruktúrovane pracujeme a pomáhame im stať sa súdržnejšou rodinou. Judit videla, že mnohé mamičky sa strácajú v množstve informácií, preto sa im snažila pomôcť predovšetkým po odbornej stránke. Odborná pomoc je k dispozícii priamo na mieste, pričom je postarané aj o deti.

Vplyv: Systém sa zameriava na komplexnú pomoc celej rodine, pričom dieťa a rodič nie sú posudzovaní oddelene, ale sú podporovaní ako celok, ako jedna veľká rodina. Poskytuje riešenie pre celú rodinu, pričom všetkým poskytuje podporu, ktorú potrebujú. To všetko sa uskutočňuje podľa individuálne prispôbenej metodiky.

Záver: Mladá (20-ročná) organizácia s obrovským úspechom.

Webová stránka: <https://szulokhaza.hu/english/#>

Kontaktná osoba/ e-mail: szulokhaza@szulokhaza.hu

PROGRAM MESÉD / PROGRAM VÁŠ PRÍBEH - MAĎARSKO

V rámci prevencie školského znevýhodnenia poskytuje podporu a odbornú prípravu rodičom, najmä rómskym matkám, čítaním rozprávok pre deti.

Cieľová skupina

Rómske a iné znevýhodnené matky

Zameranie

Vzdelávanie v oblasti gramotnosti

Ciele: Meséd vychádza z dobre známeho faktu, že angažovanosť rodičov je nevyhnutná pre úspešné predprimárne vzdelávanie a že študijné výsledky detí súvisia s postojmi a gramotnosťou ich rodičov. Aby sme zlepšili účasť Rómov a iných znevýhodnených osôb na vzdelávacom systéme na všetkých úrovniach - a tým dosiahli spravodlivejšie výsledky - musíme poskytnúť podporu a odbornú prípravu rodičom, a najmä matkám, ktoré vo väčšine prípadov zostávajú s deťmi doma a majú na ne najväčší vplyv.

Metodika: Po diskusii a nácviiku čítania novej knihy systematickou metódou dostanú matky každý týždeň v rámci projektu do daru knihu. Ich úloha začína doma tým, že každý večer čítajú príbeh svojim deťom a využívajú pritom zručnosti, ktoré sa naučili pri diskusii o príbehoch so svojimi deťmi. Deti sa tak stávajú ďalšími bezprostrednými a prirodzenými príjemcami projektu.

Vplyv: Žiaci si obnovujú a zdokonaľujú svoje čitateľské zručnosti a sú povzbudzovaní k diskusii a zmysluplnému využívaniu príbehov. V atmosfére podpory a prijatia sa matky začnú tešiť z čítania a rozprávania sa o príbehoch.

Záver: Jedným z cieľov projektu Meséd je motivovať matky k ďalšiemu vzdelávaniu.

Webová stránka: <https://mesed-yourstory.hu/en/>

Kontaktná osoba/ e-mail: mesed@mesed-yourstory.hu

NEMECSEK PROGRAM / HINTALOVON ALAPÍTVÁNY - MAĎARSKO

Cieľom programu NEMECSEK je pomôcť školám a ďalším organizáciám, ktoré pracujú s deťmi, aby si vytvorili vlastnú politiku ochrany detí "ušitú na mieru".

Cieľová skupina

Deti, rodičia a odborníci

Zameranie

Ochrana detí

Ciele: Cieľom tohto programu je zabezpečiť pohodu a bezpečnosť detí, ktoré sú v kontakte s danou organizáciou, a vylúčiť možnosť, že by im organizácia počas svojej činnosti mohla ublížiť. Vnútorňa politika preto ponúka transparentný rámec v rámci organizácie s cieľom účinne predchádzať prípadom zneužívania detí, primerane ich riešiť a sledovať na inštitucionálnej úrovni.

Metodika:

- online vzdelávacie materiály pre deti, rodičov a odborníkov
- kritériá a príručka na samokontrolu z hľadiska práv dieťaťa
- príručka o tom, ako vytvoriť politiku ochrany dieťaťa vo vlastnej organizácii.
- vzor politiky ochrany detí, ktorý možno použiť ako východiskový bod pre vypracovanie vlastnej politiky.

Vplyv: Tento program poskytuje online a bezplatnú pomoc rôznym organizáciám pracujúcim s deťmi pri vytváraní ich vlastných politík ochrany detí. Poskytuje komplexnú podporu školám, mimovládny organizáciám a cirkevným organizáciám pri vypracovaní a rozvoji ich vlastných politík ochrany detí. Táto úzka spolupráca zahŕňa aj školenia pre deti, rodičov a odborníkov o najdôležitejších otázkach politík ochrany detí (ochrana, prevencia, zneužívanie, násilie, šikanovanie, bezpečné a chránené prostredie atď.) Súčasťou spoločnej práce je aj následná

kontrola: politiku ochrany detí musí pravidelne preskúmavať, monitorovať a vyhodnocovať nezávislá organizácia.

Záver: Naším dlhodobým cieľom je budovanie komunity. Pevne veríme, že najefektívnejším spôsobom zlepšovania je sumarizovať naše skúsenosti a spoznávať skúsenosti ostatných.

Webová stránka: <https://hintalovon.hu/en/child-safeguarding-policy-program/>

Kontaktná osoba/ e-mail: info@hintalovon.hu

JEDNODUCHÉ RODIČOVSTVO PRE OPATROVATEĽOV - MAĎARSKO

Jednoduché rodičovstvo je viacúrovňový systémový prístup na zníženie kumulatívneho stresu v živote detí a rodín.

Cieľová skupina

Rodičia

Zameranie

Prevenca stresu v rodinách

Ciele: Malé, uskutočniteľné kroky k jednoduchšiemu a prepojenejšiemu životu doma

Metodika: Jednoduché rodičovstvo poskytuje prístupný, uskutočniteľný súbor jednoduchých zmien v spôsobe života rodiny, ktoré môžu priniesť úľavu vystresovaným deťom a rodičom. Tieto zmeny sa uskutočňujú prostredníctvom:

- Zjednodušenia prostredia: obmedzenia počtu hračiek, kníh a oblečenia;
- Rytmu: zavedenie väčšej pravidelnosti a predvídateľnosti do fungovania v rodine v priebehu dňa, týždňa či roka.
- Rovnováhy: v živote dieťaťa je čas na oddych, čas na tvorenie a rušný čas a čas na naplánované aktivity.
- Rozhodovania: preskúmanie trendu umožniť deťom robiť príliš veľa rozhodnutí príliš skoro.
- Filtrovania: uistenia sa, že naše deti vystavujeme len tomu, čo je pravdivé, láskavé a potrebné z pohľadu ich vývinového štádia.
- Uvedomovania si vplyvu médií: hľadanie spôsobov, ako výrazne znížiť čas strávený pri televízii/počítači.

Vplyv: Dnešná kultúra, ktorá velí "mať príliš veľa a príliš skoro", vedie k tomu, že rodičovstvo je menej radostné a bráni deťom prežiť detstvo, ktoré im pomáha prosperovať a byť

šťastnými. Jednoduché rodičovstvo ponúka rodičom inú cestu.

Záver: Rodičia, ktorí integrujú postupy a stratégie jednoduchého rodičovstva do svojho rodinného života, dosahujú pozitívne výsledky vrátane pokojných detí, ktoré sú schopnejšie a ochotnejšie sa učiť a sú odolnejšie, majú silnejší zmysel pre rodinné hodnoty a pre komunitu.

Webová stránka: <https://egyszerubbgyerekkor.hu/>

Kontaktná osoba/ e-mail: laszlozsuzsa01@gmail.com

ČASŤ 2 NÁVŠTEVY V DOMÁCNOSTI

KOMPLEXNÁ ÚLOHA NÁVŠTEVNÍKA V DOMÁCNOSTI - TEORETICKÝ ÚVOD

VÝBER Z RELEVANTNÝCH LITERÁRNYCH ZDROJOV

Programy návštevy v domácnostiach¹

Už viac ako šesťdesiat rokov existujú programy návštev v domácnostiach, ktorých cieľom je vytvoriť bezpečné a láskavé prostredie pre novorodencov a dojčatá a predchádzať zneužívaniu a zanedbávaniu detí. Programy návštev v domácnostiach zahŕňajú pravidelné návštevy odborníka (napr. zdravotnej sestry alebo sociálneho pracovníka) alebo vyškoleného pomocného pracovníka či laika v domácnosti matky (alebo rodiny), ktoré sa začínajú pred pôrodom alebo krátko po narodení dieťaťa. Návštevy v domácnosti sa poskytujú počas niekoľkých mesiacov až dvoch alebo viacerých rokov, pričom tesne po pôrode je návštev viac (napr. raz týždenne) a neskôr je ich menej (napr. raz mesačne). Všeobecným cieľom návštev v domácnostiach je zlepšiť výsledky matiek a detí (Segal, Opie a Dalziel, 2012).

Podľa Segala, Opieho a Dalziela (2012) sa programy návštevy v domácnostiach v súčasnosti realizujú vo veľkom rozsahu a zahŕňajú mnoho tisíc rodín v USA (Barth 1991; Bugental a Schwartz 2009; Duggan a kol. 2004; Gessner 2008; Hardy a Streett 1989; Lutzker a Rice 1984; Schuler a kol. 2000), Spojenom kráľovstve (Barlow a kol. 2007; Wiggins et al. 2005), Kanade (Infante- Rivard et al. 1989; Larson 1980; Steel O'Connor et al. 2003), Austrálii (Armstrong et al. 1999; Kemp et al. 2008) a ďalších krajinách vrátane Sýrie (Bashour et al. 2008), Nového Zélandu (Fergusson et al. 2005), Nórska (Kaarsen et al. 2006) a Japonska (Cheng et al. 2007).

¹ The Milbank Quarterly, roč. 90, č. 1, 2012 (s. 47-106)

Programy návštev v domácnostiach fungujú na základe presvedčenia, že rodičia sú sprostredkovateľmi zmien pre svoje deti. Väčšina programov návštev doma má vyškolených odborníkov, ktorí nemajú priamo komunikovať s deťmi, ale povzbudzovať a školiť rodičov, aby pomáhali svojim deťom. Priama pomoc môže zahŕňať koučovanie rodičov, aby pomáhali svojim deťom s domácimi úlohami, a nepriama pomoc môže zahŕňať poskytovanie emocionálnej podpory rodičom a pracovné školenia. Súčasné programy s väčšou pravdepodobnosťou zapájajú oboch rodičov, hoci tradične takéto služby pracovali viac s matkami ako s otcami (Sweet, Appelbaum, 2004).

Návšteva v domácnosti je súhrnný pojem, ktorý označuje skôr stratégiu poskytovania služby než typ intervencie ako takej. Programy sa líšia v mnohých dimenziách vrátane typov rodín, ktorým sú poskytované služby (napr. osamelé, dospievajúce matky; rodiny určitých etníc; sociálno-ekonomické zázemie; alebo sociálne rizikové faktory), cieľového správania alebo výsledkov (napr. zneužívanie detí, školská pripravenosť alebo zamestnanosť matiek), typu pracovníkov poskytujúcich služby (napr. zdravotné sestry alebo matky z komunity), vek cieľových detí (napr. zaradenie tehotných matiek alebo rodín s deťmi predškolského veku), dĺžka a intenzita služieb, typy poskytovaných služieb, metódy náboru a metódy zaradenia rodín do liečebných skupín. Služby poskytované v domácnosti sa líšia od programu k programu, a dokonca aj v rámci programu, napr. výučba bezpečnosti a zdravia v domácnosti, školenie rodičov, ako naučiť svoje deti čítať, a poskytovanie empatických praktických lekárov na zníženie rodičovského stresu a zlepšenie duševného stavu rodičov. Odborníci na domáce návštevy veria, že najlepšie je ovplyvniť rodinu, keď je dieťa malé, aby sa dobré správanie a s ním spojené pozitívne výsledky preukázali už v ranom veku a postupovali počas celého života dieťaťa a rodiny (Sweet, Appelbaum, 2004).

Väčšina programov návštevy v domácnosti je založená na ekologickej teórii, ktorá predpokladá, že dieťa sa vyvíja v mnohostrannom prostredí (Bronfenbrenner, 1992). Predpokladá sa, že rodičovstvo a vzťah medzi rodičmi a deťmi priamo ovplyvňujú výsledky dieťaťa. Nepriame faktory, ako je vládna rodinná politika, kvalita susedstva

a príjem, nepriamo ovplyvňujú fungovanie dieťaťa tým, že majú vplyv na jeho bezprostredné prostredie. Väčšina programov návštev v domácnosti sa snaží zlepšiť nepriame vplyvy na dieťa tým, že prepája rodinu s ekonomickou a sociálnou podporou. Priamy vplyv rodičovstva sa rieši prostredníctvom výchovy k rodičovstvu, ktorá podľa teórie zasa ovplyvňuje vyvíjajúce sa dieťa zlepšením vzťahu medzi rodičom a dieťaťom. V skutočnosti niektoré z najúspešnejších programov v ranom detstve s dlhodobými výsledkami sú tie, ktoré zahŕňajú rodičov (Yoshikawa, 1995).

Hoci všetky programy návštev v domácnosti spája poskytovanie služieb v domácom prostredí, líšia sa v oblasti svojho zamerania. Boli identifikované tri základné typy programov domácich návštev pre ohrozené rodiny (Sweet, Appelbaum, 2004):

1. Programy zamerané na zlepšenie životných výsledkov matiek, podpora zdravia detí a vzdelávanie v ranom detstve (Durlak & Wells, 1997; Gomby et al., 1999; Wasik, Ramey, Bryant, & Sparling, 1990),
2. programy zamerané na výsledky žien s deťmi s nízkymi príjmami podporujú zamestnanosť, odbornú prípravu a ekonomickú stabilitu,
3. programy zamerané na zlepšenie duševného zdravia detí sú zamerané na prevenciu zneužívania detí, duševných chorôb detí a/alebo kriminálneho správania mladistvých. Vzdelávacie intervencie boli navrhnuté predovšetkým s cieľom ovplyvniť akademické výsledky a zvyčajne sa posudzujú oddelene od programov zameraných na podporu duševného zdravia (Durlak a Wells, 1997).

Programy návštev v domácnostiach poskytujú štruktúrované návštevy vyškolených odborníkov a paraprofesionálov u vysoko rizikových rodičov s malými deťmi. Tieto programy podporujú rodiny poskytovaním zdravotných prehliadok, vyšetrení, odporúčaní, rodičovských rád. Kvalitné programy návštev v domácnosti pomáhajú rodičom vytvoriť bezpečné a podporné prostredie pre ich deti a časom si rodiny a návštevníci v domácnosti budujú silné vzťahy, ktoré sú trvalým prínosom pre celú rodinu.

1. Prínosy programov návštev v domácnosti

Medzi výhody patrí² :

- 1. MAMIČKY A DETI SÚ ZDRAVŠIE.** Počas tehotenstva a po ňom podporujú programy návštev v domácnostiach zdravie matiek tým, že im pomáhajú naplánovať si pravidelné návštevy lekára, zlepšiť stravu, znížiť mieru stresu a prestať fajčiť alebo zneužívať návykové látky. Prínosom sú aj pre bábätká. Jedna štúdia zistila, že u matiek, ktoré sa zúčastnili na programe návštev v domácnosti, bola pravdepodobnosť, že sa im narodí dieťa s nízkou pôrodnou hmotnosťou, o polovicu nižšia, čo výrazne znížilo riziko zdravotných a vývojových problémov týchto detí (Hack, Klein a Taylor,1995).
- 2. DETI SÚ LEPŠIE PRIPRAVENÉ DO ŠKOLY.** Programy návštev v domácnosti podporujú pozitívne rodičovské postupy, ktoré pomáhajú rodičom lepšie pripraviť deti na školu. Rodičia zapojení do programov návštev v domácnostiach majú doma s väčšou pravdepodobnosťou vytvorené bezpečné prostredie na hranie, poskytujú deťom vekovo vhodné knihy a zapájajú ich do štruktúrovaných vyučovacích aktivít (Jones Harden, Chazan-Cohen, Raikes, & Vogel, 2012; Kitzman, Olds, Henderson, Hanks, Cole, Tatelbaum, et al.,1997). Programy návštev v domácnosti preukázali aj dlhodobý pozitívny vplyv na študijné výsledky detí (Kitzman, Olds, Cole, Hanks, Anson, Arcoleo & Holmberg, 2010).
- 3. DETI SÚ VO VÄČŠOM BEZPEČÍ.** Programy návštev v domácnostiach sa spájajú so zníženou mierou zlého zaobchádzania s deťmi a úrazov (Harriet, MacMillan a kol.,2009). V jednom programe deti zúčastnených rodín zažili o 40 percent menej úrazov vo veku od dvoch do štyroch rokov (Olds, Henderson a Kitzman, 1994), a o 35 percent menej často

² Partnerstvo pre výskum detí a rodiny - The University of Texas at Austin - The LBJ School of Public Affairs childandfamilyresearch.org

navštevovali pohotovosť v porovnaní s deťmi, ktoré neboli do programu zapojené. Matky, ktoré sa zúčastňujú domácich návštev, majú tiež nižšiu úroveň stresu a sú citlivejšie počas interakcií so svojimi deťmi (Howard, Brooks-Gunn, 2009).

4. **RODINY SÚ SEBESTAČNEJŠIE.** Matky s vyššou úrovňou vzdelania pracujú viac hodín, majú vyššiu úroveň rodinných príjmov a poskytujú svojim deťom kognitívne stimulujúcejšie domáce prostredie (Carneiro, Meghir, Parey, 2013). Účasť na programe návštev v domácnosti vedie k lepšej školskej dochádzke a k väčšiemu počtu hodín strávených vo vzdelávacích alebo školiacich programoch (Love, Kisker, Ross a kol.,2002; LeCroy, Krysik,2011).
5. **PROGRAMY NÁVŠTEV V DOMÁCNOSTI ŠETRIA PENIAZE.** Krátkodobé a dlhodobé prínosy programov návštev v domácnosti vo veľkej miere prevažujú nad celkovými nákladmi, ktoré vzniknú pri ich realizácii. Organizácia RAND zistila, že vysokoúčinné programy návštev v domácnostiach pre ohrozené rodiny majú návratnosť 5,70 USD za každý vynaložený daňový dolár z hľadiska znížených výdavkov na zdravotnú starostlivosť a sociálne služby. Iná štúdia o programe návštev v domácnostiach v Durhame v Severnej Karolíne uvádza úsporu 3,00 USD za každý 1,00 USD vynaložený na program počas prvých šiestich mesiacov života dieťaťa v dôsledku zníženia počtu návštev na detskej pohotovosti (Dodge, Goodman, Murphy a kol. 2014).

2. Modely návštev v domácnostiach

Deti sa najrýchlejšie rozvíjajú v prvých rokoch života a zručnosti a schopnosti, ktoré si v týchto rokoch osvoja, pomáhajú položiť základy ich budúceho úspechu. Podobne aj negatívne skúsenosti z raného detstva môžu prispieť k zlým sociálnym, emocionálnym, kognitívnym, behaviorálnym a zdravotným výsledkom v ranom detstve aj v neskoršom veku. Deti vyrastajúce v chudobe bývajú vystavené väčšiemu riziku, že sa stretnú s nepriaznivými skúsenosťami, ktoré negatívne ovplyvnia ich vývoj. Jednou zo stratégií služieb, ktoré pomáhajú tieto vyhliadky zlepšovať, sú návštevy v domácom prostredí v ranom detstve, ktoré poskytujú informácie, zdroje a podporu budúcim rodičom a rodinám s malými deťmi, zvyčajne dojčatami a batoliatami, v ich domácom prostredí (Duggan, Portilla, Filene, Crowne, Hill, Lee a Knox, 2018).

Domov je hlavným prostredím pre rané skúsenosti. Mnohé deti sa rodia v rodinách, v ktorých je pre rodičov náročné zabezpečiť bezpečné, isté a podporné prostredie potrebné na to, aby deti nastúpili na dráhu úspešného života. V dôsledku toho je väčšia pravdepodobnosť, že deti z rodín s nízkymi príjmami budú dosahovať horšie sociálne, emocionálne, kognitívne, zdravotné a behaviorálne výsledky ako deti z rodín s vyššími príjmami. Zásadná rola raného rodičovstva si vyžaduje takú stratégiu služieb, ktorá podporí nadmerne zaťažené rodiny a posilní ich schopnosť prekonávať výzvy, ktorým čelia, a podporovať zdravý vývoj ich malých detí (Duggan, Portilla, Filene, Crowne, Hill, Lee a Knox, 2018).

Od 70. rokov 20. storočia bolo vyvinutých mnoho modelov návštev v domácnostiach, ktoré sa zaoberajú viacerými aspektami rodičovstva a pohody detí, hoci tieto modely často vznikli v špecifických sektoroch služieb vrátane zdravotníctva, predškolského vzdelávania a starostlivosti o deti. Súčasne sa v rozsiahlej literatúre objavili dôkazy o vplyve návštev v domácnostiach na fungovanie rodiny, rodičovstvo a výsledky detí. Literatúra tiež poskytuje dôkazy o rôznych výzvach pri navrhovaní a realizácii služieb

tak, aby návštevy v domácnosti dosiahli svoj potenciál ako súčasť systému starostlivosti o deti v ranom veku. V snahe osvetliť, čo sa deje pri návštevách v domácnosti, a ponúknuť pohľad na to, prečo a ako sa poskytované služby môžu líšiť v jednotlivých rodinách optikou návštevníkov v domácnostiach, sa v rámci výskumu uskutočnili kvalitatívne rozhovory so 104 návštevníkmi v domácnosti v 24 lokálnych programoch (Duggan, Portilla, Filene, Crowne, Hill, Lee a Knox, 2018):

- a) **Väčšina návštevníkov v domácnostiach opísala svoju prácu ako poskytovanie konzistentnej a stabilnej podpory matke v jej úlohe prvej učiteľky dieťaťa.** Návštevníci v domácnostiach podčiarkli, že ich miestne programy sa snažia rešpektovať ciele a preferencie matky. Dôraz na preferencie matky niekedy vytváral na návštevníkov v domácnosti tlak pri vyvažovaní preferencií matiek s cieľmi miestneho programu.
- b) **Vzhľadom na dôraz na preferencie matky niektorí návštevníci domácností uvádzali, že rešpektujú postoj matky, ak nemá záujem o zmenu určitého správania.** Návštevníci v domácnostiach najčastejšie uvádzali, že tak postupujú v oblasti obmedzovania fajčenia alebo podpory dojčenia. Hoci návštevníci v domácnostiach verili, že tieto spôsoby správania sú dôležité, opísali, že pociťujú potrebu vyvážiť cieľ pomôcť rodičke osvojiť si nové správanie s podporou angažovanosti rodiny, ktorá by podľa nich bola ohrozená, ak by opakovane upozorňovali na túto tému. Vyjadrili obavy, že ohrozenie angažovanosti týmto spôsobom by zase oslabilo možnosti zlepšenia a poskytnutia vzdelávania v iných oblastiach, ako je zdravie a vývoj dieťaťa.
- c) **Niektorí návštevníci v domácnostiach opísali, že bolo pre nich obzvlášť náročné riešiť zlý duševný stav matky, užívanie návykových látok a násilie zo strany intímneho partnera.** Možno nie je prekvapujúce, že nebolo ľahké riešiť oblasti spojené so stigmatizáciou, čiastočne preto, že návštevníci v domácnostiach uviedli, že tieto citlivé otázky nedokážu ľahko identifikovať. Návštevníci v domácnostiach uvádzali, že niektoré rodiny neboli ochotné otvorene hovoriť o takýchto otázkach, kým sa medzi nimi nevytvorila určitá

dôvera. Dokonca aj keď návštevníci domácností uviedli, že tieto problémy vedeli identifikovať, mali pocit, že niektoré rodiny neboli ochotné alebo schopné pochopiť ich závažnosť a potenciálne dôsledky.

- d) Vo fungujúcich vzťahoch s rodinami, ktoré návštevníci v domácnostiach považovali za prínosné, vnímali veľkú ochotu matiek učiť sa o rodičovských postupoch a zlepšovať ich, čo sa prejavilo v tom, ako v návštevách pokračovali a ako sa správali medzi jednotlivými návštevami.** V prípade týchto rodín mali návštevníci v domácnosti pocit, že môžu dosiahnuť zamýšľanú úroveň poskytovania služieb a identifikovali viditeľné zlepšenia v správaní alebo pohode rodiny.

Návštevníci v domácnostiach opísali náročnejšie rodiny ako nemotivované k zmene a k učeniu sa pozitívnemu rodičovstvu, s vysokou úrovňou potrieb alebo s psychosociálnymi problémami, ktoré niekedy pramenili zo súčasnej a minulej traumy. V niektorých z týchto prípadov mali návštevníci v domácnosti pocit, že sa neustále zaoberajú krízovým manažmentom, a konštatovali, že bolo ťažké dosiahnuť plánovaný obsah návštevy a dĺžku účasti rodiny. Toto zistenie je v súlade s vyššie uvedenými zisteniami, ktoré naznačujú, že rodiny s väčším počtom výziev a prekážok mali tendenciu zotrvať v programe domácich návštev kratší čas ako rodiny s menším počtom výziev a prekážok (Duggan, Portilla, Filene, Crowne, Hill, Lee a Knox, 2018).

3. Rámec kompetencií

Národný rámec kompetencií pre odborníkov v oblasti podpory rodiny, ktorý vypracoval Inštitút pre rozvoj odborníkov v oblasti podpory rodiny³.

Národný rámec kompetencií pre podporu rodiny

1. **vývin dojčiat a malých detí**
2. **zdravie, bezpečnosť a výživa detí**
3. **interakcie medzi rodičmi a deťmi**
4. **dynamika rodinných vzťahov**
5. **zdravie, bezpečnosť a výživa rodiny**
6. **komunitné zdroje a podpora**
7. **rodinné partnerstvá založené na vzťahoch**
8. **kultúrna a jazyková vnímavosť**
9. **efektívne návštevy v domácnostiach**
10. **odborná prax**

3

https://cprpr-institute-prod.s3.amazonaws.com/modules/Approved%20National%20Family%20Support%20Competency%20Framework_ork_FINAL_7_18_2018.pdf.

- a) Klíčové kompetencie možno použiť na sebahodnotenie. Zamestnanci môžu používať rámec kompetencií na posúdenie svojich zručností a vedomostí a identifikovať oblasti, v ktorých by potrebovali ďalšie školenia.
- b) Klíčové kompetencie sa môžu použiť na vypracovanie opisov pracovných miest, kariérnych rebríčkov a hodnotiacich rámcov. Manažéri programov návštev v domácnostiach môžu používať klíčové kompetencie na pomoc pri štruktúrovaní opisov pracovných miest a presnom opise zručností potrebných na efektívne vykonávanie danej funkcie. Manažéri a supervízori môžu tiež použiť rámce kompetencií na vypracovanie kariérnych rebríčkov - napríklad na uvedenie toho, aká úroveň práce sa očakáva od rôznych typov návštevníkov v domácnostiach. Kompetencie môžu byť užitočné aj pri zostavovaní ročných alebo častejších hodnotení, ktoré môžu byť spojené s povýšením a zvýšením platu.
- c) Klíčové kompetencie sa môžu použiť na vypracovanie školiacich materiálov a zdrojov profesijného rozvoja.

4. Návštevy v domácnostiach v ranom detstve založené na dôkazoch

Vplyv na výsledky rodín pri návštevách v domácnostiach v ranom detstve založených na dôkazoch (Evidence-Based Early Childhood Home Visiting): Výsledky hodnotenia programu návštev matiek a detí v domácnostiach⁴

Návštevy v domácnosti vo všeobecnosti pozostávajú z troch typov činností:

1. Posúdenie potrieb rodiny
 2. Vzdelávanie a podpora rodičov
 3. Nasmerovanie rodín na ďalšie potrebné služby v komunite a podpora rodiny pri ich využívaní v oblastiach, ktoré sú uvedené v legislatíve:
 - Prenatálne zdravie, zdravie matiek a novorodencov
 - Zdravie a vývoj detí vrátane zlého zaobchádzania s deťmi
 - Rodičovské zručnosti
 - Školská pripravenosť a študijné výsledky detí
 - Kriminalita a domáce násilie
 - Ekonomická sebestačnosť rodiny
 - Nasmerovanie a koordinácia služieb.
-
- Posúdenie potrieb rodiny. Na identifikáciu silných stránok, potrieb, obáv a záujmov rodiny získavajú návštevníci v domácnostiach informácie od rodín prostredníctvom formálneho skríningu a hodnotenia a neformálnymi prostriedkami, ktoré zahŕňajú čítanie podnetov od členov rodiny.

⁴ Správa OPRE 2019-07, január 2019. Autori: Mgr: Hill, Ximena A. Portilla, Lori Burrell, Helen Lee, Anne Duggan a Virginia Knox .

- Vzdelávanie a podpora rodičov. Po zistení potrieb rodiny venujú návštevníci v domácnosti väčšinu času vzdelávaniu a podpore rodín. Návštevníci v domácnostiach napríklad vzdelávajú rodičov o témach, ako sú vývinové štádiá detí, a vyjadrujú sa k ich rodičovským zručnostiam. Môžu tiež poskytovať podporu počas krízových situácií, ako je hrozba vystaňovania alebo prípady násilia v rodine. Okrem toho sa návštevníci v domácnostiach snažia posilňovať podporné siete rodín. Využívajú metódy ako je pozitívne utvrdzovanie, priame odporúčania a povzbudzovanie a motivačné rozhovory na podporu zdravého správania a pozitívneho rodičovstva.

- Nasmerovanie a koordinácia. V prípade niektorých potrieb rodiny sa návštevníci v domácnosti môžu domnievať, že rodina bude mať prospech z využívania špecializovanejších služieb v komunite. V projekte MIHOPE najčastejšie smerovali na rodičov k odborníkom na riešenie otázok dojčenia a výživy, ekonomickej sebestačnosti, štátnej podpory alebo zdravotného poistenia. Tento aspekt návštev v domácnosti poukazuje na význam návštev v domácnostiach ako jednej zo zložiek komplexného systému starostlivosti o deti v ranom detstve.

V krátkodobom horizonte môžu tieto činnosti viesť k zlepšeniu výsledkov vo viacerých oblastiach, ako sa uvádza v strednom rámčeku v tabuľke nižšie.

- Počas tehotenstva môžu návštevníci v domácnosti pomôcť matkám začať využívať predpôrodnú starostlivosť, môžu ich naučiť zdravému správaniu, ako, že je potrebné nefajčiť a nepiť alkohol, a môžu im pomôcť znížiť stres, ktorý sa spája s nepriaznivými dôsledkami pôrodu.

- Okrem znižovania stresu sa môžu návštevníci v domácnostiach pokúsiť pomôcť lepšiu duševné zdravie matiek tým, že ich odkážu na služby duševného zdravia v ich komunitách alebo im zabezpečia pomoc od iných klinických pracovníkov.

- Návštevníci v domácnostiach môžu pomôcť zlepšiu ekonomicú sebestačnosť rodín tým, že pomôžu matkám získať ďalšie vzdelanie a kvalifikáciu alebo im pomôžu nájsť zamestnanie. Návštevníci v domácnosti môžu tiež pomôcť matkám zistiť, či majú nárok na podporu z verejných zdrojov, ktorá ich môže ekonomicky posilniť, a môžu im pomôcť pri požiadať o tieto dávky.

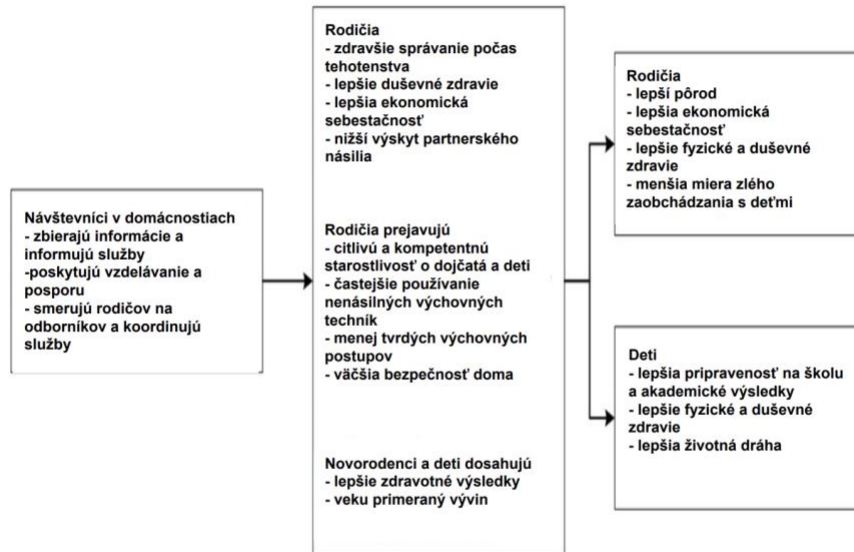
- Mnohé ženy, ktoré prijímajú starostlivosť od návštevníkov v domácnosti, sú v násilných vzťahoch, pričom zmiernenie násilia môže mať vplyv na mnohé ďalšie výsledky v rodine. Hoci by návštevníci v domácnostiach mohli posúdiť, či sú rodiny ohrozené násilím, a poskytnúť informácie rodičom, ktorí sú ohrození, mnohí návštevníci v domácnostiach v rámci programu MIHOPE sa necítili byť dostatočne pripravení pomôcť rodinám v tejto oblasti (ako sa uvádza v zhrnutí výskumu realizácie programu MIHOPE ďalej v tejto kapitole). Napriek tomu im mohli odporučiť služby zamerané na násilie v intímnom partnerskom vzťahu v komunite.
- Návštevníci v domácnostiach bežne poskytujú rodičom informácie o pozitívnych rodičovských praktikách, aby im pomohli citlivo a kompetentne sa starať o deti a obmedziť zlé zaobchádzanie s deťmi.
- Podporou zdravého správania počas tehotenstva a pozitívnych rodičovských praktík môžu programy návštev v domácnostiach tiež dopomôcť novorodencom a deťom k lepším zdravotným výsledkom a k vývoju primeranému ich veku.

Aktivity a výsledky návštev v domácnostiach

Aktivity návštev v domácnostiach

Krátkodobé výsledky

Dlhodobejšie výsledky

Zdroje: Early Head Start Parent, Family, and Community Engagement Framework, Healthy Families America logic model, Nurse-Family Partnership logic model, and Parents as Teachers logic model.

5. Deň v živote návštevníka v domácnostiach⁵

Tracy je návštevníčkou v domácnostiach približne rok. Väčšinu času trávi návštevami 17 rodín, ktoré má na starosti a ktoré sú rozmiestnené po celom malom prímestskom okrese. Včerajší deň strávila na školení o rozpoznávaní popôrodnej depresie a dnes sa už nevie dočkať, kedy začne s tromi naplánovanými domácimi návštevami. Rodiny, ktoré navštívi, sú si podobné v tom, že ide o mladých rodičov s malými deťmi. Každá rodina je však jedinečná, takže Tracy si bude musieť pozorne všímať, aké signály vysielajú, aké majú obavy, záujmy, nakoľko rozumejú a sú pripravení prijať opatrenia, ktoré zlepšia život v ich rodine a prispesú k lepšiemu zdraviu a vývinu ich detí.

Pri prvej návšteve Tracy srdečne privíta Kimmy a jej 6-mesačná dcérka Shanna. Tracy si s nimi sadne na zem a rozbalí plastovú podložku s hračkárskou rybičkou vo vnútri. Povzbudzuje Kimmy, aby stláčala podložku a pohybovala tak rybičkami, aby upútala Shanninu pozornosť. Kimmy podopiera Shannu, aby mohla sedieť, a tá dychtivo búcha po rybičkách. Kimmy pozorne počúva, ako Tracy vysvetľuje, ako táto činnosť podporuje rozvoj motoriky. Tracy tiež povzbudzuje Kimmy, aby Shanne spočítala, koľko je rybičiek, a vysvetľuje jej, že na zavádzanie jazykových a číselných pojmov nie je nikdy priskoro. Zatiaľ čo sa dieťa hrá, Tracy spomína Kimmyine obavy z toho, že Shanna mala začať prijímať tuhú stravu. Pýta sa, či si Kimmy prečítala informačné materiály na túto tému, ktoré jej nechala, a aký má teraz pocit zo zavádzania pevnej stravy. Kimmy prejaví záujem a dohodnú sa, že pri ďalšej návšteve spolu pripravia pyré a Kimmy si precvičí kŕmenie Shanny.

Potom Tracy navštívi Gloriu, relatívne novú klientku, a jej dcérku Jessicu. Gloria hovorí, že je vystresovanejšia ako zvyčajne a fajčí. Tracy sa chce dozvedieť viac o tom, čo sa deje. Gloria hovorí, že jej účet za telefón je tento mesiac nezvyčajne vysoký a nevie, či bude schopná ho zaplatiť, a že jej dochádza dojčenská výživa. Tracy

⁵ Správa OPRE 2019-07, január 2019. Autori: Mgr: Hill, Ximena A. Portilla, Lori Burrell, Helen Lee, Anne Duggan a Virginia Knox .

empaticky prikyvuje, keď Gloria rozpráva a potom navrhne, aby sa zamerali na každú starosť zvlášť. Hoci je Gloria nervózna z telefónneho účtu, Tracy jej poradí, aby zaplatila aspoň toľko, koľko môže, pretože tak zabráni tomu, aby jej operátor vypol služby. Ďalej navrhuje, aby sa pri ďalšej návšteve spoločne zamerali na rozpočet. Dá Glorii číslo, na ktoré má zavolať a prihlásiť sa do služby pre ženy, dojčatá a deti, a medzitým jej ponúkne, že jej prinesie dojčenskú výživu, ktorú má v kancelárii na sklade. Tracy podrobnejšie skúma zdroje stresu, ktorým Gloria zvyčajne čelí, a spôsob, akým sa s nimi vyrovnáva, pričom vidí príležitosť, aby sa jej Gloria viac otvorila. Poznamená, že Jessica vyzerá zdravo a pochváli Gloriu za to, aká je k dieťaťu láskavá. Tracy sa chce s Gloriou porozprávať o fajčení v domácnosti a uvažuje, ako najlepšie a citlivo otvoriť túto tému pri ďalšej návšteve, aby preskúmala, či je Gloria pripravená na zmenu.

Napokon Tracy navštívi rodičov Marine a Billa a ich malého syna Tylera. Obaja rodičia sú zvyčajne tichí, ale Tracy často dokáže Marine zapojiť do aktivít s Tylerom. Bill zvyčajne sedí a pozoruje z diaľky alebo sa sústreďí na niečo iné. Tracy ho chce zapojiť do hry, aby sa s dieťaťom naučil hrať. Na zapojenie rodiny do spoločnej hry používa stratégie, ktoré jej navrhol jej nadriadený - keď Tyler začne ukazovať na Billa, Tracy poznamená: "Bill, niekto ťa hľadá!" a Bill zamáva a usmeje sa. Okrem podpory interakcie medzi rodičmi a deťmi Tracy povzbudzuje rodičov, aby plnili ciele, ktoré sú pre nich dôležité. Pýta sa ich na ciele, ktoré majú pre svoju rodinu. Marine a Bill sa na seba nechápavo pozerú a pokrčia plecami. Tracy to komentuje pozitívne, "čokoľvek môže byť cieľom", a požiada ich, aby sa zamysleli nad tým, čo by zlepšilo ich život počas nasledujúceho roka - "či už ide o niečo veľké alebo nejakú maličkosť". Tracy by mohla vybrať niektorú z tém z učebných osnov svojho programu, ale myslí si, že spolupráca s rodinou je účinnejší spôsob, ako rodinu posilniť a dosiahnuť, aby pre ňu boli návštevy v domácnosti relevantné. Uvažuje o spôsoboch, ako im pomôcť premyslieť si, čo je pre nich dôležité a ako by im návštevy v domácnosti môžu pomôcť.

Literatúra

- Armstrong, K.L., J.A. Fraser, M.R. Dadds, and J. Morris. 1999. A Randomised, Controlled Trial of Nurse Home Visiting to Vulnerable Families with Newborns. *Journal of Paediatrics & Child Health* 35(3):237–44.
- Barlow, J., H. Davis, E. McIntosh, P. Jarrett, C. Mockford, and S. Stewart-Brown. 2007. Role of Home Visiting in Improving Parenting and Health in Families at Risk of Abuse and Neglect: Results of a Multicentre Randomised Controlled Trial and Economic Evaluation. *Archives of Disease in Childhood* 92(3):229–33.
- Barlow, A., E. Varipatis-Baker, K. Speakman, G. Ginsburg, I. Friberg, N. Goklish, B. Cowboy, P. Fields, R. Hastings, W. Pan, R. Reid, M. Santosham, and J. Walkup. 2006. Home-Visiting Intervention to Improve Child Care among American Indian Adolescent Mothers—A Randomized Trial. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine* 160(11):1101–7.
- Barnard, K.E., C.L. Booth, S.K. Mitchell, and R.W. Telzrow. 1988. Newborn Nursing Models: A Test of Early Intervention to High-Risk Infants and Families. In *Children and Families: Studies in Prevention and Intervention*, ed. E.D. Hibbs, 61–81. Madison, CT: International University Press.
- Barrera, M.E., P.L. Rosenbaum, and C.E. Cunningham. 1986. Early Home Intervention with Low-Birth-Weight Infants and Their Parents. *Child Development* 57(1):20–33.
- Barth, R.P. 1991. An Experimental Evaluation of In-Home Child Abuse Prevention Services. *Child Abuse & Neglect* 15(4):363–75.
- Bilukha, O., R.A. Hahn, A. Crosby, M.T. Fullilove, A. Liberman, E. Moscicki, S. Snyder, F. Tuma, P. Corso, A. Schofield, P.A. Briss, and Task Force on Community Preventive Services. 2005. The Effectiveness of Early Childhood Home Visitation in Preventing Violence—A Systematic Review. *American Journal of Preventive Medicine* 28(2):11–39.
- Black, M.M., P. Nair, C. Kight, R. Wachtel, P. Roby, and M. Schuler. 1994. Parenting and Early Development among Children of Drug-Abusing Women: Effects of Home Intervention. *Pediatrics* 94(4):440–48.

- Cheng, S., N. Kondo, Y. Aoki, Y. Kitamura, Y. Takeda, and Z. Yamagata. 2007. The Effectiveness of Early Intervention and the Factors Related to Child Behavioral Problems at Age 2: A Randomized Controlled Trial. *Early Human Development* 83(10):683–91.
- Coryn, C.L.S., L.A. Noakes, C.D. Westine, and D.C. Schroter. 2011. A Systematic Review of Theory-Driven Evaluation Practice from 1990 to 2009. *American Journal of Evaluation* 32(2):199–226.
- Dalziel, K., and L. Segal. Forthcoming. Home Visiting Programs for the Prevention of Child Maltreatment: Cost-Effectiveness of 35 Programs. *Archives of Disease in Childhood*.
- Drummond, J.E., A.E. Weir, and G.M. Kysela. 2002. Home Visitation Programs for At-Risk Young Families. A Systematic Literature Review. *Canadian Journal of Public Health* 93(2):153–58.
- Duggan, A., E. McFarlane, L. Fuddy, L. Burrell, S.M. Higman, A. Windham, and C. Sia. 2004. Randomized Trial of a Statewide Home Visiting Program: Impact in Preventing Child Abuse and Neglect. *Child Abuse & Neglect* 28(6):597–622.
- Gessner, B.D. 2008. The Effect of Alaska's Home Visitation Program for High-Risk Families on Trends in Abuse and Neglect. *Child Abuse & Neglect* 32(3):317–33.
- Guterman, N.B. 1999. Enrollment Strategies in Early Home Visitation to Prevent Physical Child Abuse and Neglect and the "Universal versus Targeted" Debate: A Metaanalysis of Population-Based and Screening-Based Programs. *Child Abuse & Neglect* 23(9): 863–90.
- Hahn, R.A., O.O. Bilukha, A. Crosby, M.T. Fullilove, A. Liberman, E.K. Moscicki, S. Snyder, F. Tuma, A. Schofield, P.S. Corso, and P. Briss. 2003. First Reports Evaluating the Effectiveness of Strategies for Preventing Violence: Early Childhood Home Visitation. Findings from the Task Force on Community Preventive Services. *Morbidity & Mortality Weekly Report Recommendations & Reports* 52(RR-14):1–9.
- Higgins, J.P.T., and S. Green. 2009. *Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions*. Version 5.0.2 (updated September 2009). The Cochrane Collaboration. Available at <http://www.cochrane-handbook.org> (accessed December 12, 2009).

- Howard, K.S., and J. Brooks-Gunn. 2009. The Role of Home-Visiting Programs in Preventing Child Abuse and Neglect. *Future of Children* 19(2):119–46.
- Kahn, J., and K.A. Moore. 2010. *Child Trends Fact Sheet—What Works for Home Visiting Programs: Lessons from Experimental Evaluations of Programs and Interventions*. Washington, DC: Child Trends.
- Kearney, M.H., R. York, and J.A. Deatrick. 2000. Effects of Home Visits to Vulnerable Young Families. *Journal of Nursing Scholarship* 32(4):369–76.
- Kemp, L., E. Harris, C. McMahon, S. Matthey, G. Vimpani, T. Anderson, and V. Schmied. 2008. Miller Early Childhood Sustained Home- Visiting (MECSH) Trial: Design, Method and Sample Description. *BMC Public Health* 8(424):1–12.
- Kendrick, D., R. Elkan, M. Hewitt, M. Dewey, M. Blair, J. Robinson, D. Williams, and K. Brummell. 2000. Does Home Visiting Improve Parenting and the Quality of the Home Environment? A Systematic Review and Meta Analysis. *Archives of Disease in Childhood* 82(6):443–51.
- Love, J.M., E.E. Kisker, C. Ross, H. Raikes, J. Constantine, K. Boller, J. Brooks-Gunn, R. Chazan-Cohen, L.B. Tarullo, C. Brady-Smith, A.S. Fuligni, P.Z. Schochet, D. Paulsell, and C. Vogel. 2005. The Effectiveness of Early Head Start for 3-Year-Old Children and Their Parents: Lessons for Policy and Programs. *Developmental Psychology* 41(6):885–901.
- Lutzker, J.R., and J.M. Rice. 1984. Project 12-Ways: Measuring Outcome of a Large In-Home Service for Treatment and Prevention of Child Abuse and Neglect. *Child Abuse & Neglect* 8(4):519–24.
- Lyons-Ruth, K. 2008. Contributions of the Mother-Infant Relationship to Dissociative, Borderline, and Conduct Symptoms in Young Adulthood. *Infant Mental Health Journal* 29(3):203–18.
- Mikton, C., and A. Butchart. 2009. Child Maltreatment Prevention: A Systematic Review of Reviews. *Bulletin of the World Health Organization* 87(5):353–61.
- Mulsow, M.H., and V.M. Murray. 1996. Parenting on Edge: Economically Stressed, Single, African American Adolescent Mothers. *Journal of Family Issues* 17(5):704–21.

- Nair, P., M.E. Schuler, M.M. Black, L. Kettinger, and D. Harrington. 2003. Cumulative Environmental Risk in Substance Abusing Women: Early Intervention, Parenting Stress, Child Abuse Potential and Child Development. *Child Abuse & Neglect* 27(9):997–1017.
- Noar, S.M., and R.S. Zimmerman. 2005. Health Behavior Theory and Cumulative Knowledge Regarding Health Behaviors: Are We Moving in the Right Direction? *Health Education Research* 20(3):275–90.
- Olds, D.L., J. Eckenrode, C.R. Henderson Jr., H. Kitzman, J. Powers, R. Cole, K. Sidora, P. Morris, L.M. Pettitt, and D. Luckey. 1997. Long-Term Effects of Home Visitation on Maternal Life Course and Child Abuse and Neglect. Fifteen-Year Follow-Up of a Randomized Trial. *JAMA* 278(8):637–43.
- Painter, J.E., C.P.C. Borba, M. Hynes, D. Mays, and K. Glanz. 2008. The Use of Theory in Health Behavior Research from 2000 to 2005: A Systematic Review. *Annals of Behavioral Medicine* 35(3):358–62.
- Peden, M., K. Oyegbite, J. Ozanne-Smith, A.A. Hyder, C. Branche, A.K.M. Fazlur Rahman, F. Rivara, and K. Bartolomeos. 2008. *World Report on Child Injury Prevention*. Geneva: World Health Organization.
- Pinheiro, P.S. 2006. *World Report on Violence against Children*. Geneva: United Nations, Secretary-General's Study on Violence against Children.
- Roberts, I., M.S. Kramer, and S. Suissa. 1996. Does Home Visiting Prevent Childhood Injury? A Systematic Review of Randomised Controlled Trials. *BMJ* 312(7022):29–33.
- Rogers, P.J., A. Petrosino, T.A. Huebner, and T.A. Hacsí. 2000. Program Theory Evaluation: Practice, Promise, and Problems. *New Directions for Evaluation* 2000(87):5–13.
- Runyan, D., C. Wattam, R. Ikeda, F. Hassan, and L. Ramiro. 2002. Child Abuse and Neglect by Parents and Caregivers. In *World Report on Violence and Health*, ed. E. Krug, L. Dahlberg, J. Mercy, A. Zwi, and R. Lozano, 59–86. Geneva: World Health Organization.
- St. Pierre, R.G., and J.I. Layzer. 1999. Using Home Visits for Multiple Purposes: The Comprehensive Child Development Program. *Future of Children* 9(1):134–51.

Sweet, M.A., and M.I. Appelbaum. 2004. Is Home Visiting an Effective Strategy: A Meta-analytic Review of Home Visiting Programs for Families with Young Children. *Child Development* 75(5): 1435–56.

Wagner, M.M., and S. Clayton, L. 1999. The Parents as Teachers Program: Results from Two Demonstrations. *Future of Children* 9(1):91– 115.

WHO (World Health Organization). 2006. Preventing Child Maltreatment: A Guide to Taking Action and Generating Evidence. Geneva: World Health Organization, jointly sponsored by the WHO

Ďalšie čítanie

Aber, J. Lawrence, Neil G. Bennett, Dalton C. Conley, and Jiali Li. 1997. "The Effects of Poverty on Child Health and Development." *Annual Review of Public Health* 18, 1: 463-483.

Abidin, Richard R. 1995. *Parenting Stress Index, Third Edition: Professional Manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources, Inc.

Bradley, Robert H., Bettye M. Caldwell, Stephen L. Rock, Craig T. Ramey, Kathryn E. Barnard, Carol Gray, Mary A. Hammond, Sandra Mitchell, Allen W. Gottfried, and Linda Siegel. 1989. "HOME Environment and Cognitive Development in the First 3 Years of Life: A Collaborative Study Involving Six Sites and Three Ethnic Groups in North America." *Developmental Psychology* 25, 2: 217-235.

Brady-Smith, Christy, Claudia O'Brien, Lisa Berlin, Anne Ware, and Jeanne Brooks-Gunn. 1999. *Early Head Start Research and Evaluation Project: Child-Parent Interaction Rating Scales for the Three-Bag Assessment 24-Month Wave* New York: National Center for Children and Families.

Caldera, Debra, Lori Burrell, Kira Rodriguez, Sarah Shea Crowne, Charles Rohde, and Anne Duggan. 2007. "Impact of a Statewide Home Visiting Program on Parenting and on Child Health and Development." *Child Abuse and Neglect* 31, 8: 829-852.

Caldwell, Bettye M., and Robert H. Bradley. 1984. *Home Observation for Measurement of the Environment (HOME) — Revised Edition*. Little Rock, AR: University of Arkansas, Little Rock.

Casillas, Katherine L., Angèle Fauchier, Bridget T. Derkash, and Edward F. Garrido. 2016. "Implementation of Evidence-Based Home Visiting Programs Aimed at Reducing Child Maltreatment: A Meta-Analytic Review." *Child Abuse and Neglect* 53: 64-80.

Chambliss, Julie W. 1998. *An Experimental Trial of a Home Visiting Program To Prevent Child Maltreatment*. Atlanta: Georgia State University.

Corso, Phaedra S., Justin B. Ingels, and Rebecca L. Walcott. Forthcoming. *Costs of Evidence-Based Early Childhood Home Visiting: Results from the Mother and Infant*

Home Visiting Program Evaluation. Washington, DC: Office of Planning, Research, and Evaluation, Administration for Children and Families, U.S. Department of Health and Human Services.

Duggan, Anne, Ximena A. Portilla, Jill H. Filene, Sarah Shea Crowne, Carolyn J. Hill, Helen Lee, and Virginia Knox. 2018. *Implementation of Evidence-Based Early Childhood Home Visiting: Results from the Mother and Infant Home Visiting Program Evaluation*. OPRE Report 2018-76A. Washington, DC: Office of Planning, Research, and Evaluation, Administration for Children and Families, U.S. Department of Health and Human Services.

Fuligni, Allison Sidle, Wen-Jui Han, and Jeanne Brooks-Gunn. 2004. "The Infant-Toddler HOME in the 2nd and 3rd Years of Life." *Parenting* 4, 2-3: 139-159.

Health Resources and Services Administration. 2016b. "Home Visiting Program - Technical Assistance." Website: <https://mchb.hrsa.gov/maternal-child-health-initiatives/home-visiting/home-visiting-program-technical-assistance>.

Jones-Harden, Brenda, Rachel Chazan-Cohen, Helen Raikes, and Cheri Vogel. 2012. "Early Head Start Home Visitation: The Role of Implementation in Bolstering Program Benefits." *Journal of Community Psychology* 40, 4: 438-455.

Latimore, Amanda D., Lori Burrell, Sarah Crowne, Kristen Ojo, Fallon Cluxton-Keller, Sunday Gustin, Lakota Kruse, Daniela Hellman, Lenore Scott, Annette Riordan, and Anne Duggan. 2017. "Exploring Multilevel Factors for Family Engagement in Home Visiting Across Two National Models." *Prevention Science* 18, 5: 577-589.

Lee, Helen, Sarah Shea Crowne, Melanie Estarziau, Keith Kranker, Charles Michalopoulos, Anne Warren, Tod Mijanovich, Jill H. Filene, Anne Duggan, and Virginia Knox. 2019. *The Effects of Home Visiting on Prenatal Health, Birth Outcomes, and Health Care Use in the First Year of Life: Final Implementation and Impact Findings from the Mother and Infant Home Visiting Program Evaluation- Strong Start*. OPRE Report 2019-08. Washington, DC: Office of Planning, Research, and Evaluation, Administration for Children and Families, U.S. Department of Health and Human Services.

Linver, Miriam R., Jeanne Brooks-Gunn, and Natasha Cabrera. 2004. "The Home Observation for Measurement of the Environment (HOME) Inventory: The Derivation of Conceptually Designed Subscales." *Parenting: Science and Practice* 4: 99-114.

Love, John M., Ellen Eliason Kisker, Christine M. Ross, Peter Z. Schochet, Jeanne Brooks-Gunn, and Kimberly Boller. 2001. *Building Their Futures: How Early Head Start Programs Are Enhancing the Lives of Infants and Toddlers in Low-Income Families. Summary Report*. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families.

Love, John M., Ellen Eliason Kisker, Christine M. Ross, Peter Z. Schochet, Jeanne Brooks-Gunn, Diane Paulsell, Louisa Banks Tarullo, Rachel Chazan-Cohn, Kimberly Boller, Jill Constantine, Cheri Vogel, Allison Sidle Fuligni, and Christy Brady-Smith. 2005. "The Effectiveness of Early Head Start for 3-Year-Old Children and Their Parents: Lessons for Policy and Programs." *Developmental Psychology* 41, 6: 885-901.

McCabe, Bridget K., Dru Potash, Ellen Omohundro, and Cathy R. Taylor. 2012. "Design and Implementation of an Integrated, Continuous Evaluation, and Quality Improvement System for a State-Based Home-Visiting Program." *Maternal Child Health Journal* 16: 1,385-1,400.

McFarlane, Elizabeth, Lori Burrell, Loretta Fuddy, Darius Tandon, D. Christian Derauf, Philip Leaf, and Anne Duggan. 2010. "Association of Home Visitors' and Mothers' Attachment Style with Family Engagement." *Journal of Community Psychology* 38, 5: 541-556.

Michalopoulos, Charles, Anne Duggan, Virginia Knox, Jill H. Filene, Helen Lee, Emily K. Snell, Sarah Crowne, Erika Lundquist, Phaedra S. Corso, and Justin B. Ingels. 2013. *Revised Design for the Mother and Infant Home Visiting Program Evaluation*. OPRE Report 2013-18. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Office of Planning, Research, and Evaluation.

Michalopoulos, Charles, Helen Lee, Anne Duggan, Erika Lundquist, Ada Tso, Sarah Crowne, Lori Burrell, Jennifer Somers, Jill H. Filene, and Virginia Knox. 2015. *The*

Mother and Infant Home Visiting Program Evaluation: Early Findings on the Maternal, Infant, and Early Childhood Home Visiting Program. OPRE Report 2015-11. Washington, DC: Office of Planning, Research, and Evaluation, Administration for Children and Families, U.S. Department of Health and Human Services.

National Institute of Child Health and Human Development Early Child Care Research Network. 1997. "The Effects of Infant Child Care on Infant-Mother Attachment Security: Results of the NICHD Study of Early Child Care." *Child Development* 68, 5: 860-879.

National Institute of Child Health and Human Development Early Child Care Research Network. 1999. *NICHD Study of Early Child Care and Youth Development, Phase I, 1991-1995 [United States]*. Rockville, MD: National Institute of Child Health and Human Development.

National Research Council and Institute of Medicine. 2000. *From Neurons to Neighborhoods: The Science of Early Childhood Development*. Washington, DC: National Academy Press.

Olds, David L., Charles R. Henderson, Robert Chamberlin, and Robert Tatelbaum. 1986. "Preventing Child Abuse and Neglect: A Randomized Trial of Nurse Home Visitation." *Pediatrics* 78, 1: 65-78.

Radloff, Lenore Sawyer. 1977. "The CES-D Scale: A Self-Report Depression Scale for Research in the General Population." *Applied Psychological Measurement* 1, 3: 385-401.

Scaramella, Laura V., Sara L. Sohr-Preston, Scott P. Mirabile, Sarah D. Robison, and Kristin L. Callahan. 2008. "Parenting and Children's Distress Reactivity During Toddlerhood: An Examination of Direction of Effects." *Social Development* 17, 3: 578-595.

Totsika, Vasiliki, and Kathy Sylva. 2004. "The Home Observation for Measurement of the Environment Revisited." *Child and Adolescent Mental Health* 9, 1: 25-35.

Vandell, Deborah Lowe. 1979. "A Microanalysis of Toddlers' Social Interaction with Mothers and Fathers." *The Journal of Genetic Psychology: Research and Theory on Human Development* 134, 2: 299-312.

Vereijken, Beatrix. 2010. "The Complexity of Childhood Development: Variability in Perspective." *Physical Therapy* 90, 12: 1,850-1,859.

Vogel, Cheri A., Pia Caronongan, Jaime Thomas, Eileen Bandel, Yange Xue, Juliette Henke, Nikki Aikens, Kimberly Boller, and Lauren Murphy. 2015. *Toddlers in Early Head Start: A Portrait of 2-Year-Olds, Their Families, and the Programs Serving Them*. OPRE Report 2015-28. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children

Ware, Anne M., Christy L. Brady, Claudia O'Brien, Lisa Berlin, and Jeanne Brooks-Gunn. 1998. *Early Head Start Research and Evaluation Project: Child-Parent Interaction Rating Scales for the Three-Bag Assessment: 14-Month Wave*. New York: National Center for Children and Families.

Weiss, Heather B. 1993. "Home Visits: Necessary but Not Sufficient." *The Future of Children* 3, 3: 113-128.

Zimmerman, Irla Lee, Violette G. Steiner, and Roberta Evatt Pond. 2011. *Preschool Language Scales, Fifth Edition (PLS-5)*. San Antonio, TX: Pearson.

"States and the New Federal Home Visiting Initiative: An Assessment from the Starting Line." Pew Center on the States Washington, D.C. (2011) http://www.pewtrusts.org/~media/legacy/uploadedfiles/wwwpewtrustsorg/reports/home_visiting/HomeVisitingAugust2011Reportpdf.pdf.

Harriet L. MacMillan and others, "Interventions to Prevent Child Maltreatment and Associated Impairment," *Lancet* 373 (2009): 250–66. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/19056113>.

K. S. Howard and J. Brooks-Gunn. "The Role of Home-Visiting Programs in Preventing Child Abuse and Neglect." *The Future of Children*, 19 (2), 119-146. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ856318.pdf>.

"States and the New Federal Home Visiting Initiative: An Assessment from the

Starting Line.” Pew Center on the States Washington, D.C. (2011)
http://www.pewtrusts.org/~media/legacy/uploadedfiles/wwwpewtrustsorg/reports/home_visiting/HomeVisitingAugust2011Reportpdf.pdf.

Materiály pre rodičov a návštevníkov v domácnostiach

RODIČIA

ZMYSLY NOVORODENCA

Chuť, čuch, hmat	Zrak	Sluch
<i>sladké chute, príjemné vône - uprednostňuje</i>	<i>s zaostruje na vzdialenosť 20 až 30 cm</i>	<i>sluch je plne vyvinutý</i>
<i>horký, kyslý zápach - vyhýba sa</i>	<i>oči blúdia/občas škúli</i>	<i>rozpoznáva niektoré známe zvuky</i>
<i>rozpoznáva vôňu materského mlieka vlastnej matky</i>	<i>čiernobiely farebný kontrast - uprednostňuje</i>	<i>otáča sa za známymi zvukmi a hlasmi</i>
<i>jemná až hrubá textúra - uprednostňuje</i>	<i>uprednostňuje ľudské tváre pred všetkými ostatnými vzormi</i>	<i>nemá rado hlasné alebo ostré zvuky</i>

POMÔŽTE DIEŤAŤU ROZVÍJAŤ JEHO OSOBNOSŤ

- OBJATIE, BOZK, JEMNÉ POHLADENIE
- POLOŽTE DIEŤA NA CHRÁT, HÝBTE MU RUKAMI NAD HLAVOU, HÝBTE MU NOHAMI TAK, ABY SA OHLI KOLENÁ
 - POLOŽTE DIEŤA NA BRUCHO, JEMNE MU ZATLAČTE NA NOHY
 - NOSTE DIEŤA PRED SEBOU, DRŽTE HO NA HRUDI, PRIAMO PRI SRDCI
- ROBTE GRIMASY - *USMIEVAJTE SA, MRAČTE SA, SMEJTE SA, ŽMURKAJTE....*
- ZAVESTE FAREBNÉ HRAČKY ALEBO OBRÁZKY TAK, ABY ICH DIEŤA MOHLO SLEDOVAŤ
 - UPÚTAJTE POZORNOSŤ DIEŤAŤA NIEČÍM ŽIARIVÝM
 - SCHOVAJTE HRAČKU A ZNOVU JU VYTIAHNITE
 - POHNITE RUKAMI DIEŤAŤA PRED JEHO TVÁROU A ROZTIAHNITE ICH OD SEBA (TLESKNUTIE).
 - UMIESTNITE DIEŤA NA MIESTA, KDE MÔŽE VIDIEŤ VECI, KTORÉ SA POHYBUJÚ - *TIENE, SLNEČNÉ SVETLO, ZÁCLONY....*
 - HOVORTE NA DIEŤA PRIATEĽSKÝM HLASOM (*ROZPRÁVAJTE O TOM, ČO ROBÍTE, HRAVÉ ZVUKY....*)
 - PÚŠŤAJTE JEMNÚ HUDBU
 - HOVORTE NA DIEŤA Z RÔZNYCH MIEST
 - VYDÁVAJTE ZVUKY (*ŠEPKAJTE, SPIEVAJTE, PÍSKAJTE....*)

FÁZY, KTORÝMI VAŠE DIEŤA PRECHÁDZA

(s ceruzkami a pastelkami)

DVA ROKY

- Čmára, kreslí čiary, krivky, kruhy
- Krátke, hrubé a netoxické pastelky

TRI ROKY

- Začína ovládať ceruzku
- Preferencia ľavej alebo pravej ruky
 - Chce kresliť, nie čmárať
 - Začína kresliť postavy

ŠTYRI ROKY

- Kreslí postavy s väčším počtom detailov - *prsty, telá....*
 - Vie, čo chce nakresliť, predtým ako začne

PÄŤ ROKOV

- Kreslí zložitejšie obrázky s rôznymi predmetmi
- Kreslí obrázky s pozadím - *obloha, stromy....*
 - Dokáže vyfarbovať obrysy

BEZPEČNOSŤ DETÍ

- PREDMETY, KTORÉ BY MOHLO DIEŤA PREHLTNÚŤ, UKLADAJTE MIMO JEHO DOSAHU - *GOMBÍKY, MINCE, GUL'ÔČKY*
 - UCHOVÁVAJTE ELEKTRICKÉ KÁBLE MIMO DOSAHU DIEŤAŤA.
- SKRÁŤTE ŠNÚRY NA OKENNÝCH ŽALÚZIÁCH, ABY SA VAŠE DIEŤA NEMOHLO ZADUSIŤ NA SLUČKE NA ŽALÚZIÁCH.
- NAINŠTALUJTE OKENNÉ MREŽE NA VŠETKY OTVÁRAVÉ OKNÁ, ABY STE ZABRÁNILI PÁDU DIEŤAŤA Z OKNA ALEBO BALKÓNA.
- NENECHÁVAJTE HRAČKY NA KOLIESKACH V BLÍZKOSTI SCHODOV, KUCHYNE, KRBOV A OHRIEVAČOV.
- ODLOŽTE VŠETKY PLASTOVÉ VRECKÁ ALEBO ČOKOL'VEK INÉ, ČO MÔŽE ZAKRYŤ NOS A ÚSTA DIEŤAŤA MIMO JEHO DOSAHU.
 - VŠETKY LIEKY A ALKOHOL UCHOVÁVAJTE V UZAMKNUTEJ SKRINI.
- VŠETKY ČÍSLA TIESŇOVÉHO VOLANIA SI ULOŽTE DO TELEFÓNE A ZAPÍŠTE SI ICH.

ČO POTREBUJE

- **DIEŤA PLAČE, KEĎ JE HLADNÉ, JE MU PRÍLIŠ TEPLÉ, JE POCIKANÉ, PRÍLIŠ ROZRUŠENÉ, OSAMELÉ ALEBO PREKVAPENÉ**
 - **POMRNKÁVA SI, KEĎ JE POKOJNÉ A SPOKOJNÉ**
- **KEĎ MU JE NIEČO PRÍJEMNÉ, HÝBE TELOM, DOKONCA AJ PRSTAMI NA NOHÁCH**
- **POUŽÍVA SVOJU TVÁR RÔZNYMI SPÔSOBAMI. DOKÁŽE SA MRAČIŤ A USMIEVAŤ, VYJADROVAŤ SVOJU FRUSTRÁCIU A VZRUŠENIE**
 - **OTÁČA HLAVU ZA VAŠÍM HLASOM**
 - **KEĎ JE SÝTE, ODVRÁTI HLAVU**

NEEXISTUJÚ DVE ROVNAKÉ DETI

TICHÉ, POZORUJÚCE BÁBÄTKÁ

Niektoré bábätká sa nerady túlia - zdá sa, že odmietajú vadí im fyzické zovretie v náručí alebo v prikrývke. Uprednostňujú očný kontakt pred maznaním. Upokojuje ich pozorovanie a počúvanie.

HYPERSENZITÍVNE DETI

Na väčšinu podnetov reagujú extrémne. Keď ich zdvihnete, sú napäté a mykajú sa. Zdá sa, že akékoľvek zmeny v ich okolí, aj keď sú nepatrné, ich vyrušujú a znepokojujú.

UVOĽNENÉ BÁBÄTKÁ

Takzvané "bezproblémové" bábätká. Majú málo požiadaviek a možno ich dokonca budete musieť budiť, aby ste ich nakrmili. Presvedčiť ich, aby zostali bdelé dostatočne dlho na to, aby sa dojčili, môže byť ťažké. Zdá sa, že ich nezaujíma okolie ani rutina - zriedkavo plačú. Vynaložte osobitné úsilie, aby ste ich zapojili do rôznych druhov interakcie, aby ste ich zaujali a aby pozorovali svet okolo seba a reagovali naň.

AKO SA HRAŤ S DIEŤAŤOM

- **Aktívna hra (telesný rozvoj) - behanie, bicyklovanie, hádzanie a kopanie.**

Ako začať? Dieťa môže sedieť a jazdiť na hračkách, tlačiť a ťahať hračky.

- **Starostlivá hra (emocionálny rozvoj) - hra s bábikami a plyšovými zvieratkami.**

Ako začať? Starostlivosť o bábiky - kŕmenie, obliekanie, láska.

- **Tvorivá hra (rozvoj jemnej motoriky) - kreslenie, hra s hlinou, spev, cvičenie.**

Ako začať? Používajte nejakú vec, ktorá zastupuje inú vec. Používajte pri hre predmety z domácnosti.

- **Imaginatívna hra (rozvoj sociálnych zručností a jazyka) - obliekanie.**

Ako začať? Vymýšľaním príbehov, hraním každodenných scénok.

AKO SA ROZPRÁVAŤ S DIEŤAŤOM

- Ukážte na konkrétne predmety, pomenujte ich a vyzvite dieťa, aby po vás opakovalo. Robte to pri každej príležitosti.
- Nahlas rozprávajte o všetkom, čo sa vo svete dieťaťa deje. Hovorte o tom, čo práve robíte.
 - Rozprávajte na úrovni očí dieťaťa. Nadviažte očný kontakt.
 - Neopravujte chyby v reči dieťaťa.
 - Opakujte to, čo hovoríte a čo hovorí vaše dieťa.
 - Kladte mu otázky a povzbudzujte ho k odpovediam.

SOCIÁLNE INTERAKCIE

NOVORODENEC (jeden až tri mesiace)

- Málo sociálny. Výrazne sa prejavuje tvárou a telom. Napodobňuje výrazy tváre.

PRIBLIŽNE POL ROKA

- Záujem o svoj obraz v zrkadle. Reaguje na emócie ľudí.
 - Spoločenské hry.

PRIBLIŽNE JEDEN ROK

- Plače, keď matka alebo otec odídu.
- Má rado, keď ho ľudia napodobňujú pri hre.
 - Uprednostňuje matku.

PRIBLIŽNE DVA ROKY

- Napodobňuje správania iných.
- Je čoraz samostatnejšie. Čoraz viac si uvedomuje seba samé oddelene od ostatných.
 - S nadšením trávi čas s ostatnými deťmi.

PRIBLIŽNE TRI ROKY

- Vyjadruje širokú škálu emócií.
- Nemá problém odísť od rodičov.
- Chápe pojmy "moje" a "jej/jeho".
 - Pri hre sa dokáže striedať.

KNIHY PRE DETI

- DOJČATÁ

- Knižky na dotyk a ochutnávanie
- Knihy s fotografiami alebo kresbami známych predmetov, zvierat...
bábätiok.

- BATOLATÁ

- Knižky s fotografiami alebo kresbami detí, ktoré vykonávajú každodenné
činnosti, ako je napríklad hra, jedenie, spanie ...
- Knihy s niekoľkými slovami na každej strane, ktoré opisujú známe
predmety.
 - Jednoduché rýmovačky.
 - Knižky o zvieratkách.

- PREDŠKOLÁCI

- Krátke príbehy.
- O nadväzovaní priateľstiev.
 - O škole, lekárovi...
 - O prírode, zvieratách...
 - Rozprávky.

NÁVŠTEVNÍCI V DOMÁCNOSTIACH⁶

EFEKTÍVNE DOMÁCE NÁVŠTEVY

Podporujte vzťahy. Váš vzťah s rodinou je základným predpokladom toho, že vaše návštevy v domácnosti budú účinné. Venujte čas budovaniu a rozvíjaniu tohto vzťahu.

Posilnite postavenie rodiny. Využite každú príležitosť, aby ste ocenili pokrok rodiny pri dosahovaní jej osobných cieľov. Nemusíte byť odborník - ale môžete byť ich tréner, učiteľ a mentor.

Pripravte sa. Naplánujte si návštevy. Pred návštevou si zopakujte ciele rodiny. Vyberte si tie, ktoré sú najvhodnejšie.

Najskôr sa venujte obavám rodiny. Efektívni návštevníci v domácnosti vyvažujú obavy rodiny s cieľmi programu. Rodiny sa budú viac angažovať, ak im najprv pomôžete s tým, čo potrebujú a potom im predstavíte informácie z programu.

Buďte všímaví. Všimajte si neverbálne signály, ako aj to, čo rodina hovorí. Pozorujte vzťahy v domácnosti.

Urobte z učenia zábavu. Všetci sa najlepšie učíme, keď niečo robíme. Ak učíte, ako dojčiť, prineste bábiku a nechajte nastávajúcu mamičku, aby si to s ňou vyskúšala.

Pýtajte sa, keď neviete. Nemusíte poznať všetky odpovede, ale musíte vedieť, ako ich zistiť.

Využite školenia a zdroje. Vyhľadávajte príležitosti na získanie nových poznatkov. Čím viac toho viete, tým lepšie dokážete rodinám pomôcť. Ak nejakú tému nepoznáte alebo o nej chcete získať viac informácií, vyhľadajte si webové stránky, knihy, videá alebo brožúry uvedené v časti Zdroje.

Starajte sa o seba. Starostlivosť o seba vyživuje vaše telo, myseľ aj dušu. Zistíte, že rodinám, s ktorými pracujete, môžete dať viac, ak sa budete starať aj o seba.

⁶ Prevzaté z učebných osnov programu **Partneri pre zdravé dieťa**: Centrum pre prevenciu a politiku včasnej intervencie Floridskej štátnej univerzity, 2010

ČO MÔŽEM ROBIŤ AKO NÁVŠETVNÍK V DOMÁCNOSTIACH

(ZOPÁR RÁD)

1

MAMA A OTEC

- Zabezpečte mamičke primeranú podporu počas popôrodného obdobia.
- Opýtajte sa na vzťah matky s otcom dieťaťa a porozprávajte sa o dôležitosti jeho účasti na starostlivosti o dieťa.
- Pomôžte otcovi, aby sa cítil kompetentný v starostlivosti o svoje dieťa.
- Pomôžte otcovi pochopiť, prečo je dojčenie dôležité a ako ho môže podporiť.
- Opýtajte sa otca na stratégie, ktoré používa na upokojenie plačúceho dieťaťa.
- Porozprávajte sa s otcom o dôležitosti poskytovania lásky, ochrany a ekonomickej podpory.
- Ak matka fajčí, podporujte ju v dojčení a prijmite opatrenia na minimalizáciu vplyvu fajčenia na dieťa.
- Ak mamička dojčí, vysvetlite jej, že akýkoľvek alkohol, ktorý vypije, môže poškodiť jej dieťa.
- Porozprávajte sa s mamou o možnostiach antikoncepcie.
- Porozprávajte sa s otcom o tom, prečo je jeho dieťa niekedy radšej s mamou.
- Povzbudte otca, aby podporil vývoj batolaťa vytvorením vonkajšieho hracieho priestoru.
- Preskúmajte nebezpečenstvá pasívneho fajčenia a spôsoby ochrany dieťaťa.
- Pýtajte sa na spôsoby, ako sa rodina spoločne zabáva, a podporujte "rodinný čas".

ČO MÔŽEM ROBIŤ AKO NÁVŠTEVNÍK V DOMÁCNOSTI (ZOPÁR RÁD)

2

KŔMENIE A STRAVOVANIE

- Ak mamička dojčí, uistite sa, že jej strava je zdravá a vyvážená.
- Diskutujte o výhodách dojčenia s rodinou.
- Ak kŕmi dieťaťko z fľaše, porozprávajte sa o tom, ako ho úspešne kŕmiť.
- Vysvetlite, ako sa môže uistiť, že dieťa prijíma dostatok potravy.
- Opýtajte sa, ako často je dieťa kŕmené a či má nejaké problémy s kŕmením.
- Hovorte o zdravých porciách jedla.
- Porozprávajte sa o výbere zdravých jedál a pochúťok pre batola.
- Diskutujte o výhodách konzumácie ovocia a zeleniny.
- Porozprávajte sa o tom, ako si spríjemniť rodinné stolovanie.

ČO MÔŽEM ROBIŤ AKO NÁVŠTEVNÍK V DOMÁCNOSTI (ZOPÁR RÁD)

3

ZDRAVIE, HYGIENA A BEZPEČNOSŤ

- Opýtajte sa na prvé lekárske vyšetrenie a očkovanie dieťaťa.
- Porozprávajte sa o príznakoch koliky a zvládání stresu, ktorý môže spôsobiť.
- Uistite sa, že rodina vie, ako dieťa prebaliť.
- Hovorte o kúpaní dieťaťa.
- Pýtajte sa na spánkový režim dieťaťa a na to, ako sa rodina vyrovnáva s nedostatkom spánku.
- Porozprávajte sa s rodinou o tom, ako zabezpečiť dom pred nehodami.
- Pýtajte sa na každodennú starostlivosť o chrup v rodine a zdôraznite, prečo je dôležitá.
- Porozprávajte sa o zdravotných rizikách nadváhy a prediskutujte rodinné ciele týkajúce sa hmotnosti.
- Porozprávajte sa s rodinou o tom, ako sa starať o dieťa, keď je choré.
- Hovorte o prevencii nehôd a o tom, čo robiť v prípade núdze.
- Vysvetlite, ako môže toxický stres vplývať na učenie a správanie.
- Podporujte rodinu, aby trávila viac času vonku.
- Porozprávajte sa o spôsoboch, ako rodinu lepšie ochrániť a o pociť bezpečia v domácnosti.

ČO MÔŽEM ROBIŤ AKO NÁVŠTEVNÍK V DOMÁCNOSTI

(ZOPÁR RÁD)

4

SOCIÁLNY A EMOCIONÁLNY VÝVIN

- Pomôžte rodine pochopiť raný sociálno-emocionálny vývin dieťaťa a vykonajte skríning.
- Pomôžte rodine rozpoznať signály dieťaťa a reagovať na ne.
- Vysvetlite, prečo je dôležité rozprávať sa, spievať a čítať si s dieťaťom.
- Pomôžte rodičom naučiť sa čítať signály dieťaťa a predvídať potreby skôr, ako dieťa začne prejavovať rozčúlenie.
- Budujte sebadôveru a kompetencie rodičov pri upokojovaní dieťaťa, keď je nervózne.
- Pomôžte rodičom pochopiť dôležitosť dotykov pri budovaní blízkeho vzťahu s bábätkom.
- Pomôžte mamičke zlepšiť náladu cez smiech a spev.
- Podelte sa o nápady, ako usmerňovať správanie dieťaťa.
- Opýtajte sa, ako rodina udržiava dobrý vzťah medzi bábätkom a súrodencami.
- Porozprávajte sa o typických detských obavách a o tom, ako pomôcť deťom vyrovnať sa s nimi.
- Vysvetlite význam bezpodmienečnej lásky.
- Diskutujte o výhodách poskytovania obmedzených možností voľby deťom.
- Poskytnite rodičom alternatívy k slovu "nie".
- Pomôžte rodičom vyrovnať sa s prípadnými nerealistickými očakávaniami od dieťaťa.
- Pomôžte rodičom, aby boli dieťaťu vzorom v rešpektujúcom prístupe.
- Pýtajte sa na rodinné metódy výchovy a odrádzajte od fyzických trestov.
- Hovorte o spôsoboch, ako pomôcť dieťaťu naučiť sa počkať.
- Diskutujte o tom, ako deťom pomáha rutina.

ČO MÔŽEM ROBIŤ AKO NÁVŠTEVNÍK V DOMÁCNOSTI (ZOPÁR RÁD)

5

HRANIE, UČENIE A ROZVOJ

- Porozprávajte sa o tom, ako sa dieťa hrá a prečo je hra dôležitá.
- Vysvetlite, aké nové zručnosti sa dieťa pravdepodobne naučí.
- Porozprávajte sa o nových motorických zručnostiach bábätka a o výhodách plazenja.
- Zhrňte a načrtnite nadchádzajúci jazykový vývin bábätka.
- Vysvetlite, ako hra pomáha dieťaťu pri učení.
- Porozprávajte sa o vhodných hračkách pre dieťa.
- Povzbudte rodičov, aby deťom ponúkali rôzne vhodné hračky a vzdelávacie skúsenosti.
- Zhrňte jazykový vývin dieťaťa v ranom veku.
- Diskutujte o spôsoboch, ako pomôcť dieťaťu začať skúmať knihy a tlač.
- Porozprávajte sa o dôležitosti každodenného čítania si s dieťaťom.
- Vysvetlite, prečo chcú deti čítať stále tie isté knihy.
- Porozprávajte sa o výbere dobrých kníh pre deti.
- Pomôžte rodičom pochopiť hodnotu rozprávania príbehov.

SEBAHODNOTENIE NÁVŠTEVNÍKOV V DOMÁCNOSTIACH⁷

Aké hodnoty sú pre vás v tejto úlohe dôležité?

Čo môžete urobiť, aby ste konali čo najviac "v prospech dieťaťa"?

Opište typ vzťahu, ktorý by ste chceli nadviazať s rodinou?

Na čo si pri kontakte s rodinami dávate pozor?

Do akej miery poznáte širšiu komunitu, v ktorej rodina žije?

Aké faktory prispievajú k úspešnosti návštev v domácnosti?

Je pre vás dôležité, aby ste pred rodinou pôsobili profesionálnym dojmom?

Spolupracujete ako návštevník v domácnosti s nejakou ďalšou agentúrou?

O aké informácie sa možno budete musieť podeliť s iným odborníkom?

Ako si overujete to, ako premýšľate a ako pristupujete k práci s rodinami?

Aké úkony sú dôležité, ak chcete rodine niečo úspešne odporučiť?

Čo zohľadňujete pri posudzovaní rizík týkajúcich sa zdravia rodiny a potrieb detí?

⁷ Prijatý formulár <https://www.issa.nl/content/supporting-for-families-nurturing-care>

Návštevy v domácnostiach - inšpiratívne postupy z partnerských krajín

PROJEKT "NÁVŠTEVY V DOMÁCNOSTI" - TALIANSKO

Podpora pre rodičov a ich deti prepustené z novorodeneckej intenzívnej starostlivosti

Cieľové skupiny: Rodičia a deti

Zameranie: Domáca návštevná služba zameraná na podporu rodičov a ich detí prepustených z novorodeneckej intenzívnej starostlivosti

Ciele: Piccino Picciò je dobrovoľné združenie rodičov predčasne narodených detí alebo detí hospitalizovaných po narodení na novorodeneckej jednotke intenzívnej starostlivosti. Združenie spustilo projekt HOME VISITING, ktorý vychádza z uvedomenia si, že po narodení je dôležité sprevádzať rodinu v jej novom dobrodružstve. Projekt plánuje ponúknuť rodinám novorodencov prepustených z JIS, ktoré to potrebujú, konkrétnu pomoc a špecializovanú odbornú podporu.

Metodika: Návštevy v domácnostiach sú intervenciou na podporu rodičovstva, ktorej cieľom je vytvoriť priestor na pozorné a citlivé načúvanie potrebám dieťaťa a novej rodiny na chránenom a dôvernom mieste, u nich doma.

V mesiacoch po pôrode je dôležité podporiť dôveru rodičov v ich schopnosť postarať sa o dieťa s cieľom podporiť pozitívne zmeny a vybudovať novú rovnováhu.

Intervenciu vykonávajú odborníci so špecifickou odbornou prípravou, ktorá je potrebná na poskytnutie účinnej pomoci v citlivom a pre rodinu vzácnom období a je prispôbená jej potrebám.

Počas pandémie COVID-19, sa podľa potrieb rodiny môže projekt realizovať aj na diaľku.

Vplyv: Projekt, ktorý sa zrodil na základe skúseností rodičov predčasne narodených detí v spolupráci s rôznymi odborníkmi, pomohol predchádzať ťažkostiam alebo rizikovým faktorom, ktoré sa niekedy objavujú po príchode domov a ktoré môžu byť spôsobené predčasným narodením, patologickými stavmi, ktoré sa dajú vyriešiť v krátkom čase alebo dlhou

hospitalizáciou.

Kontakt:

Webová stránka: <https://www.piccinopiccio.it/progetti/>

"NÁVŠTEVY V DOMÁCNOSTI. SOSTEGNO DOMICILIARE POST RICOVERO" - TALIANSKO

Podpora pre rodičov a ich deti prepustené z novorodeneckej intenzívnej starostlivosti	
Cieľové skupiny:	Rodičia a deti
Zameranie:	Služba návštev v domácnostiach zameraná na podporu rodičov a ich detí prepustených z novorodeneckej intenzívnej starostlivosti
<p>Ciele: Scricciolo je združenie, ktoré v Terste založila skupina rodičov predčasne narodených detí a detí hospitalizovaných po narodení na novorodeneckej jednotke intenzívnej starostlivosti. Združenie sa stará o všetky rodiny detí narodených skôr ako v 32. týždni tehotenstva alebo s hmotnosťou nižšou ako 1500 gramov; týmto rodinám ponúka možnosť bezplatnej domácej podpory počas prvých dvoch/troch mesiacov po návrate domov. Táto podpora sa poskytuje prostredníctvom plánovaných návštev vopred dohodnutých s rodinou. Projekt bol spustený s cieľom predchádzať psychickému stresu, ktorý môže vzniknúť v novej rodinnej jednotke, kde sa zdôrazňujú rizikové faktory spôsobené predčasným pôrodom, hospitalizáciou alebo prítomnosťou krátkodobých patológií.</p> <p>Metodika: Psychológ a fyzioterapeut počas domácich stretnutí prispôsobujú svoju intervenciu špecifickým charakteristikám a potrebám každej rodinnej jednotky a začínajú budovať vzťah dôvery a prijatia prostredníctvom počúvania matky, otca a prípadne ďalších členov rodiny.</p> <p>Vplyv: Projekt prispieva k:</p> <ul style="list-style-type: none">• Podpore budovania bezpečného puta medzi rodičom a dieťaťom;• Zlepšuje zručnosti nových rodičov a zvyšuje ich informovanosť;• Zvyšuje dôveru rodičov v ich schopnosti;• Posilňuje u rodičov citlivosť, schopnosť pozorovať a chápať svoje dieťa;• Zlepšuje schopnosť rodičov nachádzať osobné, vopred nedefinované riešenia problémov, s ktorými sa stretávajú;	

- Zlepšuje informovanosť o miestnych službách a zdrojoch, uľahčuje prístup k nim a ich využívanie;

Aktivuje v každom rodinnom systéme užitočné zdroje na podporu emocionálneho, sociálneho a kognitívneho rozvoja každého dieťaťa;

Pôsobí v oblasti prevencie a/alebo včasného odhalenia oneskorení alebo ťažkostí vo vývoji.

Kontakt:

Webová stránka: <https://www.scriccioloassociazione.org/home-visiting>

PROJEKT "STAŤ SA RODIČOM" - TALIANSKO

Podpora rodičov a detí v ohrození cez návštevy v domácnosti	
Cieľové skupin	Rodičia a deti
Zameranie:	Služby návštev v domácnostiach pre ohrozené rodiny počas prvých dvoch rokov života
<p>Ciele: Tento výskumno-intervenčný projekt bol spustený v roku 2009 v Miláne a zameriava sa na ohrozené rodiny, kde sa má narodiť dieťa alebo sa práve narodilo dieťa, a to na základe iniciatívy Generálneho riaditeľstva pre rodinu a sociálnu solidaritu - Magistrátu mesta Miláno, ASL Miláno, Centra pomoci deťom a rodiny v kríze, Kooperatívy Crinali a Katedry psychológie - Univerzity Bicocca v Miláne.</p> <p>Metodika: Metodika projektu "Diventare Genitori" poskytuje matkám a rodinám podporu operátora, ktorý ich nepretržite navštevuje u nich doma počas dvoch rokov počínajúc 5./6. mesiacom tehotenstva.</p> <p>Dopad: Projekt je podrobne zdokumentovaný s teoretickými odkazmi, metodikou a hodnotením v knihe "Sprevádzaj ma chvíľu" (Franco Angeli, 2013).</p>	
Kontakt:	
Webová stránka: https://diazilla.com/doc/627016/e-book-francoangeli	

PROJEKT "LEGAMI NUTRIENTI" - TALIANSKO

Podpora pre rodičov a ich deti	
Cieľové skupin	Rodičia a deti
Zameranie:	Služba návštev v domácnosti zameraná na podporu rodičov a ich detí
<p>Ciele: Projekt "LeNu" bol spustený združením Orsa Maggiore a je založený na ústrednom postavení výživných väzieb pri prevencii chudoby vo vzdelávaní, chápanej ako krehkosť, ktorá, ak sa jej primerane nezabráni, môže prerásť do otvoreného a trvalého nepohodlia.</p> <p>Cieľom projektu je reagovať na potreby od prvých tisíc dní života až do 10 rokov spojené s podmienkami osobnej, rodinnej a sociálnej zraniteľnosti, ktoré bránia dobrej ceste rastu, a to ponúknutím integrovanej verejno-súkromnej pomoci vo forme podpory, sprevádzania a vzájomnej pomoci.</p> <p>Činnosti LeNu sú vo všeobecnosti založené na: 1. na blízkosti prostredníctvom sprevádzania pri prepustení z nemocnice, návštev v domácnosti, skupín pre matky v domácnosti; 2. na vzťahovosti prostredníctvom vzťahových priestorov, podpory detí rodičov žijúcich v oblastiach so zvýšenou kriminalitou mladistvých, sprevádzajúcich programov vzťahovej a psychologického poradenstva. Spôsoby pomoci sú prierezové pre uvedené činnosti, t. j. miesta vypočutia a zachytenia nepriaznivého stavu na významných miestach, akými sú školy a nemocnice a vzdelávacie aktivity zamerané na verejné a súkromné subjekty zapojené do projektu.</p> <p>Metodika: Pri realizácii uvedených činností sú tri hlavné intervenčné metodiky, ktoré sa ukázali ako mimoriadne vhodné a inovatívne: četovacia aplikácia MAMME INSIEME, prostredníctvom ktorej matky navzájom komunikujú a prostredníctvom rozvoja tematických sekcií sa im pomáha zorientovať sa v oblasti verejných a súkromných služieb užitočných počas tehotenstva a prvých rokov života dieťaťa, VIG (Video Interaction Guidance) intervencia vedená odborníkom - v rámci vzťahového kontextu - ktorá, prostredníctvom videozáznamov interakcií ozrejmjuje pozitívne vzťahy a ich účinky, EMDR (Eye Movement Desensitization and Reprocessing), terapeutický</p>	

prístup používaný na liečbu traumy, ktorý sa zameriava na zapamätanie si zážitku pomocou očných pohybov alebo iných foriem striedavej stimulácie pravej/ľavej hemisféry.

Vplyv: Projekt prostredníctvom metódy domácich návštev zlepšil kvalitu vzťahu medzi matkami a deťmi.

Záver: Návštevy v domácnosti nie sú zdvorilostnou návštevou. Predstavujú štruktúrovanú intervenciu v rámci rodiny, ktorá začína priamo tam, kde sa dieťa narodí a kde žije, najmä na novorodeneckých oddeleniach nemocníc a na miestach očkovania. Intervencia má podobu prítomnosti vyškoleného pedagóga v domácnosti, ktorý má za úlohu usmerniť krehkých rodičov v materiálnej a emocionálnej starostlivosti o ich novorodenca, vybudovať si s nimi vzťah založený na dôvere a neodsudzovaní a napojiť ich na sieť miestnych služieb, o ktorých často nevedia alebo nepovažujú za dôležité mať k nim prístup. Je samozrejmé, že návštevník v domácnosti si vyžaduje aktívnu a proaktívnu prítomnosť zdravotníckych služieb (nemocnica, poradňa, pediater podľa slobodného výberu) v čase pôrodu aj v nasledujúcich mesiacoch.

Taktiež ide o intervenčnú metodiku, ktorá nie je použiteľná na všetky problémové situácie. Rodiny sa musia vyberať s ohľadom na typ rizikových faktorov a vnútorné zdroje rodiny. Tento aspekt je veľmi dôležitý, pretože ak sa používa náhodne, home visting nie je účinný. A tu sa opäť ukazuje rozhodujúca povaha tímovej práce.

Dôležitý je aj územný kontext. Pre skutočnú účinnosť preventívnej intervencie je však dôležitá aj prítomnosť ochrannej siete, ktorú tvoria vyškolené fyzické štruktúry a ľudské zdroje, ktoré sa na nej podieľajú. Práca, na ktorú sa pracovník s rodinou zameriava, je vzťah medzi matkou a dieťaťom v rámci práce na prevzatí zodpovednosti integrovanej s miestnymi sociálnymi a zdravotnými službami.

Kontakt:

Webová stránka: <https://percorsiconibambini.it/legamin/scheda-progetto/>

CESTA VON - OMAMA - SLOVENSKO

CESTA VON - Kde jedna matka jednoducho nemôže robiť všetko

Cieľové skupiny: - deti vo veku 0-3 a 4-6 rokov, rodičia, tehotné matky

Zameranie: Prelomenie kruhu generačnej chudoby. Deti narodené v extrémnej chudobe majú výrazne vyšší výskyt chronických ochorení a ťažké podmienky a chronický stres negatívne ovplyvňujú ich schopnosť učiť sa. Ešte pred nástupom do školy deti z extrémnej chudoby zaostávajú v reči. Neistota a chudoba znižujú schopnosť rodičov vytvoriť dieťaťu stabilné prostredie. Stresory spojené s chudobou zvyšujú riziko emocionálnych problémov a porúch správania. Nedostatočná stimulácia v ranom detstve je prvým krokom do začarovaného kruhu chudoby. S ňou súvisia všetky ďalšie problémy v škole a v dospelosti.

Ciele: V spolupráci s miestnymi sociálnymi pracovníkmi a inými odborníkmi, ktorí sú v priamom kontakte s komunitami postihnutými chudobou, vyberieme jednu (alebo viac) matiek - omamu, ktorá je schopná, zodpovedná, pracovitá a rešpektovaná v miestnej komunite.

S pomocou odborníkov na včasnú intervenciu školíme tieto ženy v metódach raného vývinu dieťaťa a vo vytváraní vhodných podmienok pre jeho rast.

Účastníci, ktorí úspešne absolvovali školenie a preukázali ochotu a odhodlanie zapojiť sa do projektu, sú zamestnaní v našej organizácii.

V spolupráci s ďalšími odborníkmi, pod ich vedením, supervíziou a po praktickej príprave pomáhajú omamy rozvíjať najmladšie deti vo veku 0-3, neskôr 4-6 rokov. Poskytujú poradenstvo v oblasti raného vývinu detí rodičom malých detí, ako aj tehotným matkám v celej komunite. Každý týždeň navštívia domácnosti rodín s malými deťmi a pravidelne organizujú kluby rodičov.

Metodika: V pilotných komunitách bola vyvinutá a testovaná jedinečná metóda, ktorá zahŕňa rôzne prvky úspešných programov psychosociálnej stimulácie malých detí a ktorá ich prispôsobuje podmienkam života v extrémnej chudobe. Cieľom intervencie je zlepšiť všetky aspekty raného vývinu dieťaťa: jemnú a hrubú motoriku, kognitívne schopnosti, sociálno-ekonomické zručnosti, jazykové zručnosti a komunikáciu, tvorivosť, odolnosť a zdravý životný štýl. Program má posilniť sebadôveru detí a rodičov, ich vzájomný vzťah a úctu dieťaťa k sebe samému a k ostatným. To všetko zlepšuje pripravenosť dieťaťa na vstup do predškolského zariadenia alebo školy.

Cesta Von je v kontakte s odborníkmi z Jamajky a Kolumbie, ktorí už viac ako 20 rokov realizujú podobný program raného rozvoja detí. Na Jamajke sa uskutočnil longitudinálny následný výskum, ktorý preukázal, že deti zapojené do programu výrazne zvýšili svoje kognitívne schopnosti a gramotnosť, lepšie napredovali v škole, v dospelosti zarábali viac peňazí a mali menej príznakov depresie a oneskorenia.

Používame program **Play wisely** zameraný na rozvoj mozgu a pohybových schopností detí (www.mudrehranie.sk).

Silné stránky: Pre matky a otcov v chudobných komunitách sa naše omamy stávajú zdrojom informácií o výchove, napríklad v strednej triede dostávajú mladí rodičia rady od svojich rodičov. V generačnej chudobe generácia, ktorá by odovzdávala rady a návyky pre úspešný život, chýba, pretože ľudia v chudobe to nikdy nezažili. Naše Omamy predstavujú túto chýbajúcu generáciu a ľuďom žijúcim v nepriaznivej situácii odovzdávajú dôležité rady týkajúce

sa rodičovstva.

Vplyv: V roku 2021 pomohlo 27 Omamov 569 deťom v 20 komunitách. V súčasnosti Omamy pracujú už s viac ako 900 malými deťmi žijúcimi v ťažkých podmienkach na Slovensku.

Kontakt:

Cesta von, občianske združenie, Miletičova 30, 821 08 Bratislava,

webová stránka: <https://cestavon.sk/en/home>

Vedúci programu: Oľga Coulton Shaw, e-mail: olga.shaw@cestavon.sk

ZDRAVÉ REGIÓNY - ZDRAVÉ KOMUNITY - SLOVENSKO

Hlavnou aktivitou projektu je realizácia a rozvoj zdravotnej mediácie v marginalizovaných rómskych komunitách. Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Cieľové skupiny: obyvatelia a členovia MRK; zdravotnícki pracovníci v komunitách, pracovníci zdravotnej prevencie a osvedy priamo z komunit

Zameranie: Hlavnou prioritou je vytvoriť udržateľný nástroj na zlepšenie zdravotných podmienok v marginalizovaných komunitách s aktívnym zapojením cieľovej skupiny. Ďalšími prioritami sú ciele intervencie vo viacerých vzájomne prepojených oblastiach - v oblasti aktívnej zamestnanosti a rozvoja ľudských zdrojov, systematické, koordinované a ciele aktivity na podporu zdravia a výmena know-how v rámci širokej siete spolupráce - od regionálnej úrovne až po legislatívnu úroveň.

Ciele: Hlavným cieľom projektu Zdravé komunity je realizácia zdravotnej mediácie v teréne, priamo v MRK a vo vybraných zdravotníckych zariadeniach.

Metodika: Zdravotnú mediáciu chápeme ako typ komunitnej práce, ktorá zapája a vzdeláva jednotlivcov - laikov z cieľových komunit - aby vykonávali systematickú prácu v oblasti sociálnych determinantov zdravia na komunitnej úrovni. Výsledkom týchto aktivít má byť

podpora zdravia v MRK.

Cieľom projektu je: zlepšiť komunikáciu a vzťahy medzi MRK a poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti, zvýšiť dôveru v zdravotný systém, zlepšiť prístup k zdravotnej starostlivosti znížením vnútorných bariér, zvýšiť účasť na preventívnych prehliadkach a povinnom očkovaní, zabezpečiť včasné odhalenie infekčných ochorení, znížiť počet neopodstatnených výjazdov záchrannej služby, zvýšiť zdravotnú gramotnosť, zlepšiť osobnú a komunálnu hygienu, predchádzať zneužívaniu návykových látok, zlepšiť popôrodnú starostlivosť a podporiť dojčenie, vybudovať nové ľudské kapacity v MRK (zvýšenie zamestnanosti a kvalifikácie).

Vplyv: Projekt sa zameriava na rozvoj ľudských zdrojov. Ľudské zdroje v tejto oblasti sú najdôležitejšou zložkou výkonu a kľúčovým nástrojom projektu. Ich cielené budovanie, vzdelávanie, osobnostný a profesionálny rozvoj je jednou zo špecifických aktivít projektu. Výber ľudských zdrojov v teréne je našou prioritou počas celého projektu.

Medzi pracovníkov projektu v teréne patria: 269 asistentov podpory zdravia, 25 koordinátorov asistentov podpory zdravia, 11 asistentov podpory zdravia v nemocničných zariadeniach a 10 zmluvných nemocníc.

Kontakt:

Zdravé regióny, Limbová 2, Bratislava

Webová stránka: www.zdraveregiony.eu, Kontaktná osoba: Richard Koky - expert v teréne, e-mail richard.koky@zdraveregiony.eu

misia 1000

ACEC - Misia 1000: Pôrodné asistentky pomáhajú s predpôrodnou starostlivosťou a starostlivosťou o deti na Slovensku

Cieľové skupiny: matky zo znevýhodnených rómskych komunít, deti vo veku 0-3 roky

Zameranie: Projekt s názvom Misia 1000 sa realizuje v oblasti Spišskej Novej Vsi v Slovenskej republike. Jedenásť špecializovaných rómskych zdravotných mediátoriek, tzv. pôrodných asistentiek, pomáha matkám z marginalizovaných komunít počas tehotenstva a po pôrode.

Ciele: Projekt MISIA 1000 je implementáciou zdravotnej mediácie v prostredí sociálne znevýhodnených komunít so zameraním na rozhodujúcich 1000 dní od počatia dieťaťa. Intervencie v domácom aj nemocničnom prostredí poskytujú vyškolené dobrovoľné pôrodné asistentky. Pôrodné asistentky, ktoré samy pochádzajú z komunity, šíria osvetu medzi tehotnými ženami a matkami, poskytujú podporu, spájajú ženy s poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti a pomáhajú pri predpôrodnej príprave, ako aj pri starostlivosti o novorodenca a batola.

Metodika: Pôrodné asistentky pôsobia v niekoľkých obciach na Spiši. Realizujú aktivity s a pre dievčatá, tehotné ženy a matky v domácnosti priamo v osadách, ale aj priamo v nemocniciach. V rámci svojich aktivít spolupracujú s miestnou samosprávou, komunitnými centrami, inými pomáhajúcimi profesiami a poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti. V Spišskej Novej Vsi pracujú pôrodné asistentky v nemocnici Svet zdravia na gynekologicko-pôrodníckom a detskom oddelení. V projekte pracujú pôrodné asistentky - Babice, ktoré samy pochádzajú z vybranej

lokality. Sú motivované pomáhať svojej komunite "zvnútra". Pochádzajú z rovnakého prostredia ako klientky, rozumejú kultúrnemu a sociálnemu kontextu, poznajú rodinné väzby a v neposlednom rade možnosti a obmedzenia v danej lokalite. Vďaka svojmu špecializovanému vzdelaniu sú pôrodné asistentky schopné v prostredí, v ktorom pracujú, sprostredkovať potrebné informácie o zdraví a starostlivosti o tehotnú ženu, o zdraví a starostlivosti o novorodenca a dieťa do 3 rokov. Klientkam poskytujú informácie o možných zdravotných problémoch, vhodnej starostlivosti o seba v tehotenstve a starostlivosti o novorodenca a deti, pričom zohľadňujú reálne možnosti klientky. Vďaka intenzívnej terénnej práci pôrodných asistentiek sme schopní identifikovať rodiny v núdzi a venovať im zvýšené úsilie a zdroje.

Pôrodné asistentky pôsobia ako dobrovoľníčky, zlepšujú si svoje osobné kompetencie, zvyšujú si vzdelanie, zdravotnú gramotnosť a pripravenosť na trh práce. Sú nositeľkami a zároveň nástrojmi zmeny. Vytvárajú mosty a priestor pre dialóg, ktorý môže zmeniť perspektívy a postoje obyvateľov komunity aj poskytovateľov zdravotnej starostlivosti. Prostredníctvom realizácie osvetových aktivít, zdravotnej výchovy a osobného príkladu majú možnosť a priestor meniť pohľad komunity a jednotlivcov na vnímanie zdravia.

Vplyv: Realizácia aktivít sa začala v septembri 2019. Projekt sa začal postupne realizovať v piatich lokalitách v okolí nemocnice v Spišskej Novej Vsi: Vilčurňa, Smižany, Rudňany, Markušovce a Hrabušice, pričom v lokalitách pomáhalo 11 vyškolených pôrodných asistentiek.

Kontakt:

Asociácia pre kultúru, vzdelávanie a komunikáciu (ACEC), Hurbanovo námestie 5, 811 03 Bratislava Slovensko, Web: <https://www.acec.sk/en/mission-1000/>, Email: office@acec.sk

MEDVEDÍKOV PROGRAM ČÍTANIA - SRBSKO

Rodičia a opatrovníci v Novom Sade sa vzdelávajú v oblasti zapájania detí do procesu čítania podľa veku a sú podporovaní v rozvíjaní citlivej interakcie s deťmi prostredníctvom čítania alebo rozprávania sa s nimi. Čítanie je univerzálna aktivita, ktorá sa dá aplikovať rôznymi spôsobmi a ukázalo sa, že výborné výsledky dosahuje v rodinách s deťmi s ťažkosťami (postihnutím), matkami, ktoré boli vystavené traumám a násiliu (v útulkoch); matkami zo znevýhodneného prostredia so skúsenosťou so sociálnou izoláciou a diskrimináciou (väčšinou Rómovia) a náhradnými rodičmi.

Cieľová skupina	Deti, rodičia alebo opatrovníci a odborníci
Zameranie	CVET/ CPD (kontinuálny profesijný rozvoj)/školenie zamestnancov; psychologické/mentorské/koučovské podporné služby, inovatívne služby/nástroje.

Ciele: Hlavným cieľom je podporiť odborníkov a rodičov/opatrovníkov v rozvíjaní citlivej interakcie, komunikácie a výchovnej, stimulujúcej starostlivosti o deti.

Metodika: Na začiatku išlo o lokálny projekt, ale organizácie zamerané na inklúziu rómskych detí ho realizovali v rôznych obciach a regiónoch Srbska. Dnes je program súčasťou formálneho popisu práce patronátnej služby na národnej úrovni. Základná úroveň programu je súčasťou patronátnej služby ("návštevy v rodinách s malými deťmi"). Podpora čítania s deťmi je dnes súčasťou praxe vo všetkých materských školách, ale aj v zdravotných strediskách (čakárne u pediatra) a centrách sociálnej starostlivosti v rámci jednoročnej kampane, ktorú podporil UNICEF. Aktivity pre deti zahŕňajú podľa veku čítanie alebo rozprávanie sa s deťmi (pre negramotných rodičov - príbehy na základe ilustrácií); V rómskych komunitách realizácia programu zahŕňa tvorbu materiálov na čítanie; mäkké knihy; kolážové knihy z novín a časopisov. Rodičia alebo opatrovníci sú školení o zapojení detí do procesu čítania podľa veku. Sú podporovaní v rozvíjaní citlivej interakcie s deťmi. Odborníci z praxe môžu moderovať činnosť na základe reflexie praxe. Na skupinovej úrovni si precvičujú responzívne zručnosti v rámci hrania rolí. Odborníci majú k dispozícii mapu pre Medvedíka čitateľa a podporné usmernenia, vzdelávacie videá (možno ich využiť priamo v praxi s rodičmi). Táto prax pomáha sociálnej inklúzii rodičov aj detí z rôznych prostredí, pomáha rodičom rozvíjať zručnosti vo výchove a

komunikácii s deťmi. Pomáha im tiež aktívnejšie sa podieľať na výchove a starostlivosti o dieťa v zariadeniach predškolskej výchovy a vzdelávania.

Vplyv: Keďže čítanie je univerzálna aktivita, ktorú možno aplikovať rôznymi spôsobmi a formou, ukázalo sa, že má skvelé výsledky v rodinách s deťmi s ťažkosťami (postihnutím), matkami, ktoré boli vystavené traumám a násiliu (v útulkoch); matkami zo znevýhodneného prostredia so skúsenosťou so sociálnou izoláciou a diskrimináciou (väčšinou Rómovia) a náhradnými rodičmi.

Záver: Základná odborná príprava a podpora pre odborníkov a rodičov

Webová stránka: <https://centarharmonija.rs/?cat=80>

<https://www.facebook.com/novisadcitadeci>

<https://www.facebook.com/OdCitanjaSeRaste>

DAJME IM KRÍDLA - SRBSKO

Program pre deti a rodiny STRONG FROM THE BEGINNING - DAM LEN PHAKA určený pre rodiny rómskej národnostnej menšiny, ktoré žijú v podmienkach, ktoré nie sú dostatočne podnetné pre rozvoj a vzdelávanie detí. Séria STRONG FROM THE BEGINNING zahŕňa (zatiaľ) tri programy: deti a rodičia sú priamo zapojení do aktivít v dvoch programoch. Tretí program sa realizuje priamo len s rodičmi a deti sú jeho nepriamymi príjemcami prostredníctvom zlepšených kompetencií dospelých a využívania materiálov pre rodiny.

Cieľová skupina	Všetci rodičia a opatrovatelia so zameraním na rodiny, ktorých deti nie sú zapísané do predškolských zariadení / v kontextoch bez služieb predškolskej výchovy a vzdelávania.
------------------------	---

Zameranie	Opatrenia na zlepšenie rodinného prostredia, podpora a rozvoj zručností rodičov v oblasti rozvoja pozitívneho rodičovstva, podpora zdravia, rozvoja a vzdelávania detí, obhajoba a uplatňovanie práv detí.
------------------	--

Ciele: Modul 1 sa týkal zvyšovania kompetencií rodičov na podporu pohody a odolnosti detí, pozitívnej disciplíny, komunikačných zručností, pochopenia rodových rolí a ich vplyvu na vývoj detí. Modul 2 sa týkal zvyšovania kompetencií rodičov na podporu zdravého životného štýlu, bezpečnosti, sociálno-emocionálnych zručností, reči, jazyka, logického a kritického myslenia a tvorivosti. Cieľom bolo prispieť k zlepšeniu podmienok pre rast, rozvoj a pohodu detí (0-7) zo zraniteľných skupín. Cieľom bolo zlepšiť zručnosti rodičov v oblasti citlivého rodičovstva a pozitívnej disciplíny a umožniť im obhajovať práva detí; zlepšiť vedomosti a zručnosti členov komunity v oblasti vytvárania bezpečného a podnetného prostredia pre deti zo zraniteľných skupín.

Metodika: Princípy, na ktorých je program založený, sú:

- dobrovoľná účasť;
- dodržiavanie práv detí a ľudských práv;
- konať v najlepšom záujme detí a dospelých;
- aktívne zapojenie účastníkov;

- využívanie skúseností a silných stránok; rešpektovanie osobných, rodinných, kultúrnych, náboženských a iných rozdielov;
- inkluzívny a nediskriminujúci prístup;
- rešpektovanie osobných hraníc účastníkov.

Program má štyri tematické celky (moduly), ktoré sa realizujú prostredníctvom seminárov a návštev v domácnostiach. Optimálna dĺžka trvania programu, ak sa realizuje v celom rozsahu, je 18 mesiacov.

- **Workshopy pre rodičov , deti a spoločné workshopy pre deti a dospelých majú** psychosociálny, vzdelávací, tvorivý, zábavný a rekreačný charakter. Činnosti, metódy a formy práce sú rôznorodé a reagujú na potreby účastníkov rôzneho veku, preferujúcich rôzne učebné štýly, s rôznymi vedomosťami, záujmami a skúsenosťami. Pre každý workshop sú definované ciele v podobe výstupov pre účastníkov, scenára s aktivitami, odporúčaní na prípravu a odporúčanej literatúry. Väčší počet tém sa týka detí aj dospelých, aby sa podporila výmena názorov v rodine a uplatňovanie nových modelov správania.
- **Návštevy v domácnosti** sú formou práce s rodinami s deťmi do veku jedného roka. Cieľom je podporiť rodičov v starostlivosti o novorodencov a dojčatá, ich vzdelávaní a podpore ich vývinu v rodinnom prostredí, a to takým spôsobom a v takom čase, ktorý im vyhovuje.
- Cieľom **aktivít v komunite/susedstve** je prispieť k rozvoju pocitu spolupatričnosti a blízkosti všetkých členov, podporiť ich spoločnú činnosť v prospech najmladších a obohatiť každodenný život ľudí, ktorí žijú v ťažkých podmienkach.
- **Aktivity doma** : Workshopy a návštevy doma sa končia návrhmi pre rodičov, čo robiť medzi dvoma stretnutiami, čím sa podporuje integrácia nových poznatkov do každodenných činností.

Vplyv: Najvýznamnejšie zistenia externého hodnotenia tejto rozšírenej verzie programu sú:

- Zistila sa štatisticky významná pozitívna korelácia medzi účasťou v programe a sociálno-emocionálnym rozvojom a pripravenosťou detí na školu.
- Rodičia, ktorí sa zúčastnili na programe, majú väčšiu dôveru vo svoje kompetencie, vykonávajú viac aktivít, ktoré podporujú rozvoj dieťaťa, a uplatňujú menej prísne disciplinárne

opatrenia v porovnaní s rodičmi z porovnávacej skupiny.

Záver: Zistilo sa, že pravidelná intervencia má pozitívny účinok 0,26 štandardnej odchýlky na výsledky vývoja dieťaťa, ktoré uvádzajú rodičia, a miernejší účinok v prípade workshopov zameraných na otca. Hoci sa celkové postoje k disciplíne nezmenili, v prípade skupín, v ktorých bola podporovaná účasť otcov, sme zistili nižšiu pravdepodobnosť používania fyzických trestov počas jedného mesiaca mesiaci pred prieskumom ako u rodičov v kontrolnej skupine. Naše zistenia ukazujú, že programy rodičovskej prípravy - aj keď sú realizované virtuálne - majú potenciál byť účinné pri zmene rodičovských postojov týkajúcich sa raného detského vývinu a rodičovského správania, čo by následne mohlo mať vplyv na vývoj dieťaťa.

Webová stránka: <https://www.cipcentar.org/index.php/pilici>

Prípadové štúdie - Rodičovstvo a návštevy v domácnostiach v partnerských krajinách

LEGAMI NUTRIENTI - TALIANSKO

<p>Stručný opis prípadovej štúdie</p>	<p>Projekt "LeNu" bol spustený združením Orsa Maggiore v Taliansku a vychádza z ústredného postavenia "výživných väzieb" pri predchádzaní chudobe vo vzdelávaní, chápanej ako oslabenie, ktoré, ak sa mu primerane nezabráni, môže prerásť do otvoreného a trvalého nepohodlia.</p>
<p>Vyrozprávajte príbeh (uvedte informácie z rozhovoru so zástupcom najlepšej praxe / dodatočného výskumu zdrojov)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Čo sa podarilo 2. Čo bolo najväčšou výzvou 3. Akékoľvek návrhy do budúcnosti <p>Uvedte, či bola akcia originálna (vytvorená pre danú situáciu, príležitosť, projekt), alebo bola prevzatá z iného projektu/činnosti. Ak bola adaptovaná z niečoho iného, uveďte, ako prebiehal proces jej adaptácie - ako príklad pre tých, ktorí ju budú čítať, ako môžu premýšľať a plánovať, ako niečo prispôbiť akejkolvek ich</p>	<p>Návštevy v domácnostiach sú pre sociálnych pracovníkov významnou príležitosťou, ako sa zapojiť do práce s rodinami v ich vlastných domovoch. Je však veľmi dôležité uznať, že tento prístup sa nedá univerzálne uplatniť alebo realizovať v žiadnej fáze procesu pomoci. Na to, aby sme skutočne pochopili zložitosť problémov, ktorým rodiny čelia, je potrebné komplexné a podrobné preskúmanie.</p> <p>Po viac ako dvoch rokoch cieľavedomej práce, rozsiahlej odbornej prípravy, výmene poznatkov a porovnávacjej analýze je zrejmé, že iniciatíva v oblasti návštev v domácnostiach prekvitá. Vedúca projektu Marianna Giordano sa stala uznávanou autoritou nielen v regióne Kampánia, ale v celom Taliansku. Jej odborné znalosti v tejto oblasti sú natoľko významné, že spolu s Glorieu Soaviovou, bývalou predsedníčkou CISMAI a ďalšou partnerkou projektu, prispela do knihy s názvom "Návštevy v domácnosti: inovatívny model prevencie zneužívania detí" (vydalo Franco Angeli), ktorej autorkou je Maria Teresa Pedrocco Biancardiová. Táto kniha slúži ako dôkaz vynikajúcej intervencie, ktorú LeNu poskytuje.</p> <p>Marianna Giordano sa osobitne zamerala na 4. kapitolu, ktorá sa zaoberá rôznymi kritickými aspektmi intervencie návštev v domácnosti. Tieto aspekty zahŕňajú, že pri vykonávaní</p>

<p>konkrétnej potrebe</p>	<p>domácich návštev je dôležitá primeranosť, ktorá si vyžaduje dôkladný proces zhodnotenia zbavený akýchkoľvek negatívnych predsudkov. Okrem toho sa kapitola zaoberá významom posilňovania silných spojenectiev medzi odborníkmi a ohrozenými rodinami, ako aj účinným reagovaním na komplexné požiadavky na pomoc.</p>
<p>Ciele: Projekt "LeNu" bol spustený združením Orsa Maggiore a je založený na ústrednom postavení výživných väzieb pri prevencii chudoby vo vzdelávaní, chápanej ako krehkosť, ktorá, ak sa jej primerane nezabráni, môže prerásť do otvoreného a trvalého nepohodlia.</p> <p>Cieľom projektu je reagovať na potreby od prvých tisíc dní života až do 10 rokov spojené s podmienkami osobnej, rodinnej a sociálnej zraniteľnosti, ktoré bránia dobrej ceste rastu, a to ponúknutím integrovanej verejno-súkromnej pomoci vo forme podpory, sprevádzania a vzájomnej pomoci.</p> <p>Činnosti LeNu sú vo všeobecnosti založené na: 1. na blízkosti prostredníctvom sprevádzania pri prepustení z nemocnice, návštev v domácnosti, skupín pre matky v domácnosti; 2. na vzťahovosti prostredníctvom vzťahových priestorov, podpory detí rodičov žijúcich v oblastiach so zvýšenou kriminalitou mladistvých, sprevádzajúcich programov vzťahovej a psychologického poradenstva. Spôsoby pomoci sú prierezové pre uvedené činnosti, t. j. miesta vypočutia a zachytenia nepriaznivého stavu na významných miestach, akými sú školy a nemocnice a vzdelávacie aktivity zamerané na verejné a súkromné subjekty zapojené do projektu.</p> <p>Metodika: Pri realizácii uvedených činností sú tri hlavné intervenčné metodiky, ktoré sa ukázali ako mimoriadne vhodné a inovatívne: četovacia aplikácia MAMME INSIEME, prostredníctvom ktorej matky navzájom komunikujú a prostredníctvom rozvoja tematických sekcií sa im pomáha zorientovať sa v oblasti verejných a súkromných služieb užitočných počas tehotenstva a prvých rokov života dieťaťa, VIG (Video Interaction Guidance) intervencia vedená odborníkom - v rámci vzťahového kontextu - ktorá, prostredníctvom videozáznamov interakcií ozrejmuje pozitívne vzťahy a ich účinky, EMDR (Eye Movement Desensitization and Reprocessing), terapeutický prístup používaný na liečbu traumy, ktorý sa zameriava na zapamätanie si zážitku pomocou očných pohybov</p>	

alebo iných foriem striedavej stimulácie pravej/ľavej hemisféry.

Vplyv: Projekt prostredníctvom metódy domácich návštev zlepšil kvalitu vzťahu medzi matkami a deťmi.

Záver: Návštevy v domácnosti nie sú zdvorilostnou návštevou. Predstavujú štruktúrovanú intervenciu v rámci rodiny, ktorá začína priamo tam, kde sa dieťa narodí a kde žije, najmä na novorodeneckých oddeleniach nemocníc a na miestach očkovania. Intervencia má podobu prítomnosti vyškoleného pedagóga v domácnosti, ktorý má za úlohu usmerniť krehkých rodičov v materiálnej a emocionálnej starostlivosti o ich novorodenca, vybudovať si s nimi vzťah založený na dôvere a neodsudzovaní a napojiť ich na sieť miestnych služieb, o ktorých často nevedia alebo nepovažujú za dôležité mať k nim prístup. Je samozrejmé, že návštevník v domácnosti si vyžaduje aktívnu a proaktívnu prítomnosť zdravotníckych služieb (nemocnica, poradňa, pediater podľa slobodného výberu) v čase pôrodu aj v nasledujúcich mesiacoch.

Taktiež ide o intervenčnú metodiku, ktorá nie je použiteľná na všetky problémové situácie. Rodiny sa musia vyberať s ohľadom na typ rizikových faktorov a vnútorné zdroje rodiny. Tento aspekt je veľmi dôležitý, pretože ak sa používa náhodne, návštevy v domácnostiach nie sú účinné. A tu sa opäť ukazuje rozhodujúca povaha tímovej práce.

Dôležitý je aj územný kontext. Pre skutočnú účinnosť preventívnej intervencie je však dôležitá aj prítomnosť ochrannej siete, ktorú tvoria vyškolené fyzické štruktúry a ľudské zdroje, ktoré sa na nej podieľajú. Práca, na ktorú sa pracovník s rodinou zameriava, je vzťah medzi matkou a dieťaťom v rámci práce na prevzatí zodpovednosti integrovanej s miestnymi sociálnymi a zdravotnými službami.

Video na YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=1ecsddPThRA&t=5s>

Webová stránka: <https://percorsiconibambini.it/legamin/scheda-progetto/>

CESTA VON - SLOVENSKO

<p>Stručný opis prípadovej štúdie</p>	<p>Mimovládna organizácia Cesta von poskytuje služby znevýhodneným rómskym rodinám prostredníctvom vyškolených asistentov priamo z ich komunít. Tieto tzv. omamy pomáhajú budovať rodičovské zručnosti a zameriavajú sa na rozvoj a vzdelávanie detí. V súčasnosti Cesta von začala aj s programom Filip, prostredníctvom ktorého mužskí asistenti poskytujú týmto znevýhodneným rodinám poradenstvo a podporu v sociálnej a finančnej oblasti.</p>
<p>Vyrozprávajte príbeh (uvedte informácie z rozhovoru so zástupcom inšpiratívnej praxe / dodatočného výskumu zdrojov)</p> <p>4. Čo sa podarilo</p> <p>5. Čo bolo najväčšou výzvou</p> <p>6. Akékoľvek návrhy do budúcnosti</p> <p>Uvedte, či bola akcia originálna (vytvorená pre danú situáciu, príležitosť, projekt), alebo bola prevzatá z iného projektu/činnosti. Ak bola adaptovaná z niečoho iného, uveďte, ako prebiehal proces jej adaptácie - ako príklad pre tých, ktorí ju budú čítať, ako môžu</p>	<p>Príbeh organizácie Cesta Von sa začal víziou pomôcť znevýhodneným rómskym rodinám dostať sa z bludného kruhu generačnej chudoby. Reaguje tak na problém tisícov ľudí na Slovensku, ktorí žijú v generačnej chudobe. Deti sa rodia do ťažkých podmienok a ich štartovacia pozícia je daná už pri narodení. Nízka úroveň vzdelania, vysoká nezamestnanosť, nevyhovujúce bývanie a časté zdravotné problémy vytvárajú začarovaný kruh, ktorý je ťažké prelomiť bez pomoci zvonka.</p> <p>V chudobných komunitách spustili programy na rozvoj detí od narodenia a cielenú prácu s ich rodičmi. Omamy a FILIPovia pravidelne navštevujú stovky rodín priamo v komunitách, kde sa samotní členovia rodiny stávajú aktérmi zmeny.</p> <p>Víziou je, aby každé dieťa narodené v chudobe vyrastalo v podpornom prostredí a malo šancu naplniť svoj potenciál. Ak sa im dostane lepšieho vzdelania, ich šance na úspech v živote budú väčšie. Chce tiež dať rodinám možnosť naučiť sa efektívnejšie hospodáriť s financiami, získať a udržať si prácu alebo zlepšiť si bývanie. Ich snahou je premeniť chudobné osady na životaschopné komunity.</p> <p>V súčasnosti Cesta Von realizuje tri programy zamerané na</p>

<p>premýšľať a plánovať, ako niečo prispôbiť akejkol'vek ich konkrétnej potrebe</p>	<p>rodičovské zručnosti, finančnú gramotnosť a zlepšenie znalostí slovenského jazyka - Omama, Filip a Amal.</p> <p>Programy sa postupne rozširujú a reagujú na skutočné problémy v znevýhodnených komunitách, s ktorými sa pracovníci v teréne stretávajú. Postupne rozšírili svoju podporu o finančnú gramotnosť, keďže úžera je v mnohých komunitách významným problémom, a poskytujú komplexnú podporu vybraným rodinám. Ďalším problémom, ktorý Cesta von rieši, je jazyková úroveň terénnych pracovníkov. Keďže slovenčina nie je materinským jazykom väčšiny omám, ktoré pracujú priamo s deťmi a jazykovo ich pripravujú na ďalší život, v súčasnosti im poskytujú jazykovú prípravu, ako aj mentoring a školenia.</p> <p>Zo začiatku bolo najťažšie získať si dôveru komunit, ale postupne sa to darí prekonávať. Cesta von aktívne komunikuje o svojich aktivitách na sociálnych sieťach a vďaka šikovnému marketingu sa jej podarilo zvýšiť povedomie verejnosti o problémoch chudoby medzi Rómami.</p>
<p>Ciele: V spolupráci s miestnymi sociálnymi pracovníkmi a inými odborníkmi, ktorí sú v priamom kontakte s komunitami postihnutými chudobou, vyberieme jednu (alebo viac) matiek - omamu, ktorá je schopná, zodpovedná, pracovitá a rešpektovaná v miestnej komunite. S pomocou odborníkov na včasnú intervenciu školíme tieto ženy v metódach raného vývinu dieťaťa a vo vytváraní vhodných podmienok pre jeho rast. Účastníci, ktorí úspešne absolvovali školenie a preukázali ochotu a odhodlanie zapojiť sa do projektu, sú zamestnaní v našej organizácii. V spolupráci s ďalšími odborníkmi, pod ich vedením, supervíziou a po praktickej príprave pomáhajú omamy rozvíjať najmladšie deti vo veku 0-3, neskôr 4-6 rokov. Poskytujú poradenstvo v oblasti raného vývinu detí rodičom malých detí, ako aj tehotným matkám v celej komunite. Každý týždeň navštívia domácnosti rodín s malými deťmi a pravidelne organizujú kluby rodičov.</p>	

Metodika: V pilotných komunitách bola vyvinutá a testovaná jedinečná metóda, ktorá zahŕňa rôzne prvky úspešných programov psychosociálnej stimulácie malých detí a ktorá ich prispôsobuje podmienkam života v extrémnej chudobe. Cieľom intervencie je zlepšiť všetky aspekty raného vývinu dieťaťa: jemnú a hrubú motoriku, kognitívne schopnosti, sociálno-ekonomické zručnosti, jazykové zručnosti a komunikáciu, tvorivosť, odolnosť a zdravý životný štýl. Program má posilniť sebadôveru detí a rodičov, ich vzájomný vzťah a úctu dieťaťa k sebe samému a k ostatným. To všetko zlepšuje pripravenosť dieťaťa na vstup do predškolského zariadenia alebo školy.

Cesta Von je v kontakte s odborníkmi z Jamajky a Kolumbie, ktorí už viac ako 20 rokov realizujú podobný program raného rozvoja detí. Na Jamajke sa uskutočnil longitudinálny následný výskum, ktorý preukázal, že deti zapojené do programu výrazne zvýšili svoje kognitívne schopnosti a gramotnosť, lepšie napredovali v škole, v dospelosti zarábali viac peňazí a mali menej príznakov depresie a oneskorenia.

Používame program **Play wisely** zameraný na rozvoj mozgu a pohybových schopností detí (www.mudrehranie.sk). V roku 2022, Cesta Von dokončila pilotný výskum s Oxfordskou univerzitou. Prostredníctvom metódy INTER-NDA hodnotili neurologický vývoj detí vo veku 2 rokov v oblasti poznávania, reči, jemnej a hrubej motoriky a sociálneho správania.

Vplyv: V súčasnosti Omamy pracujú už s viac ako 900 malými deťmi žijúcimi v ťažkých podmienkach na Slovensku.

Záver: Pre matky a otcov v chudobných komunitách sa naše omamy stávajú zdrojom informácií o výchove, napríklad v strednej triede dostávajú mladí rodičia rady od svojich rodičov. V generačnej chudobe chýba generácia, ktorá by odovzdávala rady a návyky pre úspešný život, pretože ľudia v chudobe to nikdy nezažili. Naše Omamy predstavujú túto chýbajúcu generáciu a ľuďom žijúcim v nepriaznivej situácii odovzdávajú dôležité rady týkajúce sa rodičovstva.

Webová stránka: <https://cestavon.sk/en/home>

Kontaktná osoba/ e-mail: Oľga Coulton Shaw, e-mail: olga.shaw@cestavon.sk

PADRI E FIGLIE. ALLENARSI ALLA PARITA - TALIANSKO

<p>Stručný opis prípadovej štúdie</p>	<p>Prípadová štúdia sa zameriava na metodiku rodičovstva a na vzťah medzi otcami a dcérami, pričom vychádza zo skúseností Girolama Grammatica, talianskeho rodičovského kouča a "feministického otca", ktorý školí iných otcov a mužov na ceste k rodovej rovnosti.</p>
<p>Vyrozprávajte príbeh (uvedte informácie z rozhovoru so zástupcom najlepšej praxe / dodatočného výskumu zdrojov)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Čo sa podarilo 2. Čo bolo najväčšou výzvou 3. Akékoľvek návrhy do budúcnosti <p>Uvedte, či bola akcia originálna (vytvorená pre danú situáciu, príležitosť, projekt), alebo bola prevzatá z iného projektu/činnosti. Ak bola adaptovaná z niečoho iného, uveďte, ako prebiehal proces jej adaptácie - ako príklad pre tých, ktorí ju budú čítať, ako môžu premýšľať a plánovať, ako niečo prispôbiť akejkolvek ich</p>	<p>Girolamo rád píše a okrem toho, že je tréner a otec, je aj spisovateľ. Desať rokov po narodení svojej prvej dcéry pretavil svoj prístup k zodpovednému, feministickému otcovstvu do knihy <i>Padri e figlie</i> (Otcovia a dcéry).</p> <p>Všetko sa to začalo ako cesta sebaoznania, pretože hoci po svojich deťoch veľmi túžil, uvedomil si, že na ne prenáša rodičovské vzory, s ktorými ani sám nesúhlasil, a preto ich nechcel odovzdať svojim deťom. Po narodení detí začal študovať všetky dostupné zdroje o rodičovstve, najmä v oblasti intersekcionalného feminizmu: vtedy sa veľa zaoberal predsudkami a automatizmami. Feministická prax mu pomohla pochopiť seba samého a to, akým otcom chce byť a aké nástroje má používať. To mu následne pomohlo nanovo objaviť silu jeho práce humanistického kouča a byť efektívnejší.</p> <p>Ťažkosti boli predovšetkým v blízkych vzťahoch, so starými rodičmi, bratrancami, sesternicami, príbuznými. Radí nezotrávať v týchto vzťahoch, pokiaľ je v nich nepriateľstvo, ale v každodennej praxi presadzovať túto politickú víziu. Náročný je aj vzťah s inštitúciami, pretože tie reprodujú patriarchálnu kultúru v Taliansku: Svet vzdelávania ukazuje, ako veľmi zaostávame na národnej úrovni. Najväčším problémom je regulácia mužského ega, ktoré je v Taliansku obrovské.</p>

konkrétnej potrebe	<p>To všetko sa môže a musí uskutočňovať na každodennej báze prostredníctvom viac či menej rozsiahlych súkromných alebo verejných akcií. Jeho prístup sa prejavuje vo vzdelávaním vlastných detí k tomu, aby čítali feministické knihy, ako aj podporou národných kampaní otcovskej dovolenky.</p>
<p>Ciele: Čo znamená vzdelávať malú ženu? Ako sa vyučuje rodová rovnosť v rodine? Girolamo Grammatico, odborný kouč, už dlhé roky ako spisovateľ a tréner pomáha účastníkom svojich workshopov (trénerom a rodičom) spoločne sa zamyslieť nad tým, čo dnes znamená byť otcom, ktorý tu je pre dieťa. Jeho kniha "Otcovia a dcéry. Tréning pre rodovú rovnosť", je „humanistickou“ tréningovou príručkou pre otcov, aby sa táto spoločnosť stala miestom, ktoré víta naše dcéry (a našich synov) a umožňuje im rozvíjať ich potenciál, aby sa každé dieťa mohlo realizovať a mohlo byť šťastné, slobodné a samostatné.</p> <p>Metodika: Girolamo zakladá svoju prácu na dosiahnutí nového otcovského povedomia. Byť otcom dnes znamená byť aj nositeľom špecifického "mužského modelu". Model potrebný na výchovu budúcich mladých žien a predovšetkým mladých mužov. Čo to znamená? Výchovu k inklúzii a rodovej rovnosti. Výchovu k slobode.</p> <p>Vplyv: Girolamo sa ako otec a kouč denne zaoberá otázkami týkajúcimi sa žien, pričom si uvedomuje, že sme zdedili patriarchálne paradigmy, ktoré si často neuvedomujeme. Pre Girolama ako otca a trénera bolo v posledných desaťročiach zásadné štúdium a praktizovanie intersekcionalného feminizmu. V tomto zmysle Girolamo napísal dve veľmi významné knihy, ktoré sprevádza obdivuhodná trénerská práca, v ktorej sa venuje práve rodičovstvu. Ide o knihy: "#esserepadrioggi. Manifest nedokonalého otca" a " Otcovia a dcéry. Tréning rodovej rovnosti" (vydanie Ultra).</p> <p>Záver: Po 20-ročných skúsenostiach patria medzi stereotypy, s ktorými pracuje najviac:</p> <p>Po prvé: Dcéra je vnímaná ako princezná, ktorú treba "skrásliť" a "ochrániť" tým, že sa jej odoprie možnosť vidieť celé spektrum alternatív;</p>	

Po druhé: dcéra je vnímaná ako budúca matka, otec sa ju snaží vtesnať do tejto jedinej úlohy a neuvedomuje si, že toto by mala byť slobodná voľba jeho dcéry. Výzvou je vzdelávať a vychovávať naše dcéry tak, že im umožníme slobodne sa rozhodnúť, akou cestou sa chcú vydať.

E-mail: girolamo.lifecoach@gmail.com

Webová stránka: <https://www.girolamogrammatico.it/2021/05/18/padri-e-figlie-allenarsi-alla-parita-rassegna-stampa/>

TOY FOR INCLUSION PLAYHUBS - SLOVENSKO

<p>Stručný opis prípadovej štúdie</p>	<p>Hlavným cieľom tejto iniciatívy je bojovať proti segregácii malých rómskych detí a rodín a posilniť sociálnu súdržnosť prostredníctvom inkluzívnych komunitných služieb vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve. Projekt podporuje aktívne zapojenie rómskych a nerómskych komunít do služieb predškolskej výchovy a vzdelávania prostredníctvom rozvoja centier, ktoré poskytujú prístup ku kvalitným neformálnym službám VSRD. Tento prístup bol úspešne prispôsobený aj pre presídlené rodiny z Ukrajiny v rámci projektu financovaného organizáciou UNICEF v rokoch 2022 a 2023.</p>
<p>Vyrozprávajte príbeh (uvedte informácie z rozhovoru so zástupcom najlepšej praxe / dodatočného výskumu zdrojov)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Čo sa podarilo 2. Čo bolo najväčšou výzvou 3. Akékoľvek návrhy do budúcnosti <p>Uvedte, či bola akcia originálna (vytvorená pre danú situáciu, príležitosť, projekt), alebo bola prevzatá z iného projektu/činnosti. Ak bola adaptovaná z niečoho iného, uveďte, ako prebiehal proces jej adaptácie - ako príklad pre tých, ktorí ju budú čítať, ako môžu premýšľať a plánovať, ako niečo prispôbiť akejkoľvek ich</p>	<p>Pôvodne bol prístup Toy for Inclusion vyvinutý holandskou organizáciou International Child Development Initiative (ICDI) a vychádza z presvedčenia, že vysokokvalitné vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve sú nevyhnutným základom pre úspešné celoživotné vzdelávanie, sociálnu integráciu a neskoršiu zamestnateľnosť všetkých detí. Rozdiely v prístupe ku kvalitnému vzdelávaniu a rastúca segregácia v školách sa začínajú už v ranom veku a najviac postihujú deti z marginalizovaných skupín (napr. deti z prostredia menšín, migrantov, rómske deti, deti utečencov atď.). Od roku 2017 TOY for Inclusion pilotne zaviedla inovatívny prístup k inkluzívnemu neformálnemu predškolskému vzdelávaniu a výchove v ôsmich európskych krajinách prostredníctvom vytvorenia komunitných centier hier a podpory medzisektorovej spolupráce medzi službami v ranom veku. Na Slovensku ju od roku 2017 realizuje Škola dokorán – Wide Open School, n. o. Tento prístup buduje rodičovské zručnosti, podporuje sociálny rozvoj a súdržnosť, prístup k hravému učeniu a medzisektorovú spoluprácu medzi</p>

konkrétnej potrebe

vzdelávacími, zdravotnými a sociálnymi službami. Je založený na štyroch pilieroch.

1. **VSRD v komunite**, ktorá uznáva význam všetkých foriem služieb VSRD (formálnych, neformálnych a informálnych), ktoré sa uskutočňujú v komunite a v rodinnom prostredí, a ich vzájomnú interakciu. Táto interakcia reaguje na meniace sa a rôznorodé potreby celej komunity, čerpá z komunity a stavia na silných stránkach a záujmoch jej členov.

2. **Integrované služby pre deti a ich rodiny**, ktoré uznávajú celostný prístup k rodine a berú do úvahy skutočnosť, že životy malých detí (a ich rodičov) sa odvíjajú skôr holisticky než sektorovo, čo znamená, že ich potreby nemožno uspokojiť a ich práva nemožno naplniť len prostredníctvom prístupu k jednému sektoru či jednému typu služieb.

3. **Program Spoločne starí a mladí - TOY**, ktorého cieľom je vytvoriť príležitosti pre starších dospelých a malé deti, aby sa spoločne učili a zabávali vo formálnom aj neformálnom prostredí. Od roku 2012 výskum a školenia TOY preukázali silu medzigeneračného učenia ako katalyzátora sociálnej súdržnosti, medzikultúrneho dialógu a inklúzie.

4. **Vzdelávanie v bezpredsudkovosti a rešpektu k rozmanitosti** (Diversity, Equity and Inclusion in ECEC), čo je prístup, ktorý podporuje rešpekt a akceptáciu rozdielov a pôsobenie proti predsudkom a nespravodlivosti. Tento prístup si vyžaduje kritické myslenie a schopnosti riešiť problémy u detí aj dospelých. Hlavným cieľom je vytvoriť klímu pozitívneho rozvoja vlastnej a skupinovej identity, prostredníctvom ktorej sa každé dieťa môže naplno rozvíjať.

Kombinácia týchto štyroch stavebných prvkov predstavuje veľmi silnú sociálnu inováciu v oblasti vzdelávania, integrácie a

sociálneho začleňovania. Spája odborníkov z oblasti predškolskej výchovy a aktivistov, ktorí pracujú s deťmi vyrastajúcimi v ťažkých podmienkach (Rómovia, migranti, deti s nízkym sociálno-ekonomickým zázemím atď.), s cieľom podporiť rovnaký prístup ku kvalitným službám vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve pre všetkých.

Škola dokorán - Wide Open School, n.o. prevádzkuje TOY for Inclusion Playhuby (nazývaných tiež Hračkárnice) od roku 2017, pričom postupne rozširuje spektrum záujmu od rómskych rodín, cez rodiny znevýhodnených rómskych detí až po rodiny ľudí utekajúcich pred vojnou na Ukrajine, pričom služby poskytované v týchto centrách vždy prispôsobuje konkrétnemu kontextu v danej komunite, vychádza z potrieb cieľovej skupiny. Veľký dôraz kladie na kvalitné školenie zamestnancov Playhubov. Konkrétne v slovenskom kontexte sme zistili, že vypožičiavanie hračiek je pomerne náročné na zvládnutie, preto sa pôvodná myšlienka knižnice hračiek upravila a v súčasnosti sa v každom Play hube zriaďujú kútiky na hranie a učenie s knihami a hračkami. Zistilo sa tiež, že je veľmi výhodné zriaďovať Play huby v už existujúcich vzdelávacích inštitúciách, kde ich využívajú všetky deti, nielen deti z menšín a ich rodiny, čím sa proces integrácie stáva plynulejším a efektívnejším. SD-WOS v súčasnosti prevádzkuje 14 centier na celom Slovensku.

Ciele: Táto iniciatíva sa snaží zlepšiť schopnosť miestnych orgánov reagovať na marginalizované rómske komunity a riešiť ich problémy, budovať kapacity miestnych orgánov a zástupcov rómskych komunít pri tvorbe a implementácii inkluzívnych politík a verejných služieb, posilniť rómske rodiny prostredníctvom podpory rómskych rodičov v ich úsilí vychovávať ich deti v bezpečnom a priateľskom prostredí: Poskytuje rodičom informácie, sociálne zručnosti a vedomosti o vývine v ranom detstve a účinných rodičovských technikách, pomáha zlepšovať komunikáciu a porozumenie

medzi rodičmi a deťmi a podporuje pozitívny postoj rodičov k vzdelávaniu. Cieľom je zvýšiť počet rómskych detí v materských školách, zlepšiť vzájomnú toleranciu medzi rómskymi a nerómskymi rodičmi, rozšíriť ponuku vzdelávacích materiálov pre deti z marginalizovaných rómskych komunít, budovať dôveru medzi všetkými zúčastnenými stranami, učiť deti zmysluplne tráviť voľný čas, pomáhať rómskym rodičom pripravovať deti na školskú dochádzku a zlepšovať sociálne zručnosti rómskych detí a ich výsledky, správanie a školskú dochádzku.

Metodika: Projekt využíva mapovanie zúčastnených strán, analýzy miestnych potrieb a výziev, zahŕňa vytvorenie miestnych akčných tímov, školenie školiteľov, školenie odborníkov z praxe, realizáciu komunitných neformálnych vzdelávacích aktivít a medzigeneračného učenia a program návštev v domácnostiach, ktoré sa realizujú v 4 existujúcich centrách.

Dopad: 200 rómskych detí (vo veku 0 - 8 rokov) a ich rodín (80 rodín); 100 nerómskych detí (vo veku 0 - 8 rokov) a ich rodín (60 rodín); 10 školiteľov predškolskej výchovy a vzdelávania; 80 pedagógov, odborníkov na oblasť VSRD, dobrovoľníkov.

Záver: Projektové aktivity prispeli k zvýšeniu sebavedomia a hrdosti detí a ich rodín, rodičia a starí rodičia získali väčšiu istotu vo svojich rodičovských zručnostiach a zvýšila sa ich účasť na službách VSRD a živote miestnej komunity. Pomohli vytvoriť lepšie podmienky na učenie a rozvoj v inkluzívnom a priateľskom prostredí a umožnili lepšiu spoluprácu s rodinami a komunitami. Znížili segregáciu Rómov, pomohli miestnym a vnútroštátnym zúčastneným stranám získať vedomosti, porozumenie a zručnosti, aby mohli posilniť sociálnu súdržnosť a bojovať proti segregácii, viedli k zvýšeniu rodičovskej a viacgeneračnej angažovanosti prostredníctvom spoločných aktivít medzi rómskymi a nerómskymi rodinami vo formálnych a neformálnych prostrediach a zlepšili skúsenosti detí pri prechode do nového prostredia. Odborníci v oblasti VSRD získali nové zručnosti a nástroje na budovanie mostov medzi rôznymi kultúrami. Zároveň sa zvýšila zastupiteľnosť a viditeľnosť členov rómskej komunity a ich názory a potreby sú teraz lepšie zastúpené.

Webová lokalita: www.skoladokoran.sk

Kontaktná osoba: meno - pozícia, e-mail: Denisa Sklenková -info@skoladokoran.sk

DOMY A VZDELÁVACIE PROGRAMY SURE START - MAĎARSKO

<p>Stručný opis prípadovej štúdie</p>	<p>V prípadovej štúdii sa podrobnejšie skúma program Domov Sure Start v Maďarsku, ktorý v krajine funguje už 20 rokov. Prostredníctvom budovania centier pre rodiny sa snaží poskytnúť rovnaké príležitosti znevýhodneným rodinám. Prípadová štúdia sleduje príbeh tejto praxe a to, ako sa v Maďarsku vyvíjala a aké sú doterajšie skúsenosti s ňou.</p>
<p>Vyrozprávajte príbeh (uvedte informácie z rozhovoru so zástupcom najlepšej praxe / dodatočného výskumu zdrojov)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Čo sa podarilo 2. Čo bolo najväčšou výzvou 3. Akékoľvek návrhy do budúcnosti <p>Uvedte, či bola akcia originálna (vytvorená pre danú situáciu, príležitosť, projekt), alebo bola prevzatá z iného projektu/činnosti. Ak bola adaptovaná z niečoho iného, uveďte, ako prebiehal proces jej adaptácie - ako príklad pre tých,</p>	<p>Program pre deti Sure Start vznikol v Anglicku v roku 1999 ako služba pre rodiny s malými deťmi, ktorá poskytuje priateľské a príjemné prostredie, kde môžu rodičia a deti tráviť čas spolu. Domy Sure Start sú tiež miestom, kde sa rodiny môžu umyť a najesť, kde sa rodičia môžu stretnúť s odborníkmi, ktorí ich môžu podporiť a pomôcť im zlepšiť ich rodičovské zručnosti, a kde si môžu hľadať prácu. Cieľom programu je podporiť začlenenie a znížiť riziká spojené so sociálnym znevýhodnením a izoláciou. Program Sure Start ocenili EÚ a Svetová zdravotnícka organizácia ako osvedčený postup.</p> <p>Program Sure Start sa v Maďarsku zaviedol v roku 2003, keď britské veľvyslanectvo a maďarské ministerstvo zdravotníctva, sociálnych vecí a rodiny vytvorili pracovnú skupinu, ktorá s pomocou Nórskeho fondu spustila niekoľko modelových programov. Do roku 2006 bolo v 13 maďarských župách v najviac znevýhodnených subregiónoch zriadených 51 domovov Sure Start. V roku 2009 zasiahla Európska únia a z finančných prostriedkov EÚ bola vytvorená sieť domov pre deti Sure Start. Od 1. januára 2013 sú Domy pre deti Sure Start začlenené do</p>

ktorí ju budú čítať, ako môžu premýšľať a plánovať, ako niečo prispôbiť akejkoľvek ich konkrétnej potrebe

zákona o základných službách starostlivosti o deti, čím sa programu zabezpečila celonárodná podpora z národného rozpočtu. Do roku 2017 fungovalo v celej krajine celkovo 112 takýchto centier a ich počet zostal zachovaný až do roku 2020.

Spočiatku sa program snažil predstaviť službu širšiemu okruhu obyvateľov a prilákať rodiny zo všetkých spoločenských vrstiev. Verilo sa, že to podporí skorú integráciu a vybuduje vzťahy medzi rodinami z rôznych sociálnych prostredí. V skutočnosti sa však finančné prostriedky použili len na podporu najchudobnejších a znevýhodnených rodín a centrá Sure Start sa stali službou výlučne pre tieto komunity. Príležitosť na širšiu integráciu teda využitá nebola. V niektorých regiónoch sa pre rodiny stala účasť na určitých aktivitách v týchto centrách povinná. Poznatky a odporúčania z programu možno zhrnúť takto.

1. Prostredie: Centrá by mali byť dobre vybavené kvalitnými hračkami a rozvojovými pomôckami. Získavanie vybavenia by sa malo realizovať prostredníctvom otvorených verejných súťaží, darov a pomoci miestnej komunity.

2. Umiestnenie a dostupnosť: Skúsnosti z komunit ukazujú, že najvhodnejšie je situovať centrá v blízkosti cieľovej komunity, ale nie ďaleko od centra mesta alebo dediny. Všetci účastníci sa zhodli na dôležitosti zlepšenia verejnej dopravy, ktorá by uľahčila cestovanie detí, rodičov a odborníkov. Nedostatok verejnej dopravy spôsoboval ťažkosti.

3. Kvalita služieb: Kvalitu práce do veľkej miery určuje prístup, postoje, zručnosti a skúsenosti personálu pracujúceho v jednotlivých centrách.

Finančné obmedzenia a nedostupnosť vyškoleného personálu môžu viesť k nestabilite a ohroziť pokračovanie programu. V

niektorých materských školách sa však už prejavujú pozitívne účinky služieb, pričom deti vykazujú zlepšenie sociálnych zručností, adaptability, slovnej zásoby a mobility. Okrem toho mnohí rodičia rozvíjajú svoje rodičovské zručnosti vrátane spolupráce, prispôsobivosti a riešenia problémov a rozširujú svoju sieť vzťahov. Na meranie výsledkov by bol potrebný ďalší výskum a hodnotenie v dôsledku zmien v programe, konkrétne zavedenia povinnej účasti na aktivitách v centrách. Aktivity nie sú dobrovoľné, ale mnohé rodiny, ktorých deti sú považované za ohrozené, musia navštevovať domy Sure Start povinne aspoň trikrát týždenne.

Na záver možno konštatovať, že program domov pre deti Sure Start v Maďarsku potvrdil význam poskytovania príležitostí na komunitný rozvoj v ranom detstve pre obyvateľstvo zo znevýhodnených mikroregiónov, ktoré sa stretáva s mnohými problémami.

Ciele: V Maďarsku zostáva väčšina matiek (a v niektorých prípadoch aj otcov alebo starých mám) doma do troch rokov veku dieťaťa. Poskytuje sa im však len veľmi málo služieb a existuje len veľmi málo iniciatív na komunitnej úrovni, ako sú kluby pre matky s deťmi, knižnice hračiek, hracie skupiny atď. Matky s malými deťmi sú vystavené vysokému riziku izolácie, hoci údajov o duševnom zdraví matiek je veľmi málo.

Očakávaným výsledkom služieb, ktoré poskytujú detské centrá Sure Start, je predchádzanie vývinovým oneskoreniam, prípadne pomoc pri ich doháňaní, čím sa vytvoria lepšie príležitosti pre všetky deti, a to prostredníctvom podpory rodičov, ktorí sa dozvedia o vývinových potrebách malých detí a je im poskytnutá odborná podpora.

Metodika: Metodika detských centier Sure Start bola prvýkrát zavedená v Anglicku v roku 1999 ako služba pre rodiny s malými deťmi, ktorá vytvára priateľské a príjemné prostredie, kde môžu rodičia a

deti tráviť čas spoločne. Sú tiež miestom, kde sa rodiny môžu umyť a najesť, kde sa rodičia môžu stretnúť s odborníkmi, ktorí ich môžu podporiť a pomôcť im zlepšiť ich rodičovské zručnosti, a kde si môžu hľadať prácu.

Centrá Sure Start poskytujú rodinám, ktoré ich využívajú, celý rad služieb. K dispozícii sú kúpeľne a práčky, pretože mnohé rodiny nemajú doma tečúcu vodu ani kúpeľňu. Kuchyne umožňujú rodičom a zamestnancom spoločne variť, pripravovať zdravé jedlo a oslavovať sviatky, narodeniny a meniny. Rodičia majú k dispozícii počítače, ktoré môžu využiť pri hľadaní práce, možnosti odbornej prípravy, alebo iných informácií.

Vplyv: Prvé centrá boli otvorené v Maďarsku v roku 2003 a odvtedy program funguje. Od roku 2013 je program financovaný štátom, zatiaľ čo za vybudovanie priestoru zodpovedajú obce. V roku 2020 bolo v prevádzke 112 centier Sure Start. Spoločnosť T-Tudok Inc hodnotila pôsobenie centier Sure Start z hľadiska vplyvu programu na rozvoj detí a spokojnosť rodičov. Dodatočné hodnotenie poskytlo pohľad na služby a skúsenosti účastníkov. Výskum sa zamerával na verejné zdravie a Rómov a jeho cieľom je zhromaždiť osvedčené postupy od príjemcov pomoci.

Záver: Tento program, aj keď v súčasnosti funguje trochu inak, ako sa pôvodne predpokladalo, zostáva dobrým príkladom, ktorý pomáha preklenúť rozdiely medzi rómskym a väčšinovým obyvateľstvom v Maďarsku s pozitívnymi účinkami na cieľovú skupinu.

webová stránka: <https://tef.gov.hu/>

e-mail: info.gyerekhaz@tef.gov.hu